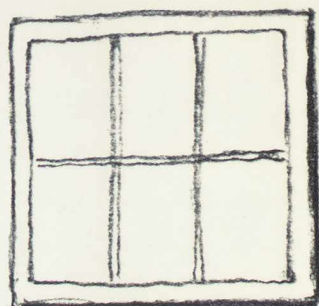

HANDEL MED TEKNISK SPRIT M.M.

Ref

SOU 1986:35

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2014

National Library
of Sweden

*Slutbetänkande av
Alkoholhandelsutredningen
Stockholm 1986*

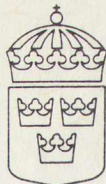
HANDEL MED TEKNISK SPRIT M.M.

Ref

SOU 1986:35

*Slutbetänkande av
Alkoholhandelsutredningen
Stockholm 1986*

Statens offentliga utredningar

1986:35

Socialdepartementet

Handel med teknisk sprit m. m.

Slutbetänkande från alkoholhandelsutredningen

Stockholm 1986

Omslag: Förlagsateljén. Illustration: utredningsmannen
ISBN 91-38-09395-2
ISSN 0375-250X
Gotab Stockholm 1986

Till regeringen

Statsrådet Gertrud Sigurdsen

Den 28 juni 1984 förordnades justitierådet Staffan Magnusson till särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av vissa regler inom alkohollagstiftningen. Till sekreterare åt utredningen förordnades från den 1 oktober 1984 revisionssekreteraren Håkan Sandesjö. Utredningen har antagit namnet alkoholhandelsutredningen.

I juni 1985 avgav utredningen betänkandet (SOU 1985:15) Handel med alkoholdrycker med förslag till ändringar i lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD). Utredningen har därefter inriktat översynen på framför allt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m. (LTD) och lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (LFTA). Utredningen har emellertid också sett över reglerna om starkölsförsäljning och i mars 1986 avlämnat promemorian (Ds S 1986:4) Partihandel med starköl.

Till utredningen har under hösten 1985 och våren 1986 knutits en referensgrupp bestående av departementssekreteraren Christer Karlsson, socialdepartementet, direktören Klas Sjöstedt, Kemetyl AB, och byråchefen Åke Wegerman, socialstyrelsen.

Utredningen lämnar i detta slutbetänkande förslag till lag om ändring i LTD och förslag till en ny lag om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat. Det föreslås också en rad följdändringar i annan lagstiftning, bl.a. LHD.

Stockholm i juni 1986.

Staffan Magnusson

/Håkan Sandesjö

1911

1911

1911

1911

1911

1911

1911

1911

INNEHÅLL

	SAMMANFATTNING	9
	FÖRFATTNINGSFÖRSLAG	17
DEL I	KARTLÄGGNING	
1	INLEDNING	71
1.1	Uppdraget	71
1.2	Arbetets bedrivande	71
2	GÄLLANDE ORDNING	73
2.1	Det alkoholpolitiska regelsystemet	73
2.1.1	Lagen om tillverkning av drycker (LTD)	74
	Definitioner	74
	Tillverkning	77
	Tillverkares förfoganderätt	79
	Tillverkares uppgiftsskyldighet m.m.	81
	Destillationsapparater och aktiverat kol	81
	Förfarandet vid lagens tillämpning	82
	Ansvar m.m.	83
	Förverkande m.m.	84
2.1.2	Lagen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (LFTA)	84
	Definitioner m.m.	85
	Införsel, försäljning och inköp	86
	Tillsyn och kontroll	89
	Sanktioner	92
	Ansvar m.m.	93

2.2	Socialstyrelsens uppgifter	94
2.3	Marknaden	95
3	BESTÄMMELSERNAS TILLÄMPNING	99
3.1	Tillståndsprovningen	99
3.2	Tillsyn	101
4	HEMTILLVERKNING AV VIN M.M.	105
4.1	Allmänt	105
4.2	Snabbvinstillverkning	106
4.3	Hembränning	107
4.4	Renaturering	111
5	REFORMFÖRSLAG	113
5.1	Riksdagsbehandling	113
5.2	Skrivelser m.m.	124
5.3	Önskemål framförda vid intervjuer	125
DEL II ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRSLAG		
6	INLEDNING	129
7	TILLVERKNING AV DRYCKER	131
7.1	Definitioner m.m.	131
7.2	Snabbvinsfrågan	140
7.3	Olovlig sprittillverkning m.m.	146
7.4	Tillstånds- och tillsynsmyndighet	150
8	HANDEL MED TEKNISK SPRIT OCH ALKOHOLPREPARAT	153
8.1	Definitioner	154
8.2	Handel med teknisk sprit	156
8.3	Handel med alkoholpreparat	158
8.4	Tillstånds- och tillsynsmyndighet	158

99	SPECIALMOTIVERING	163
99.1	Lagen om tillverkning av drycker (LTD)	163
99.2	Lagen om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat	177
99.3	Lagen om handel med drycker (LHD)	194

Introduction	1
Chapter I	10
Chapter II	25
Chapter III	40
Chapter IV	55
Chapter V	70
Chapter VI	85
Chapter VII	100
Chapter VIII	115
Chapter IX	130
Chapter X	145
Chapter XI	160
Chapter XII	175
Chapter XIII	190
Chapter XIV	205
Chapter XV	220
Chapter XVI	235
Chapter XVII	250
Chapter XVIII	265
Chapter XIX	280
Chapter XX	295
Chapter XXI	310
Chapter XXII	325
Chapter XXIII	340
Chapter XXIV	355
Chapter XXV	370
Chapter XXVI	385
Chapter XXVII	400
Chapter XXVIII	415
Chapter XXIX	430
Chapter XXX	445
Chapter XXXI	460
Chapter XXXII	475
Chapter XXXIII	490
Chapter XXXIV	505
Chapter XXXV	520
Chapter XXXVI	535
Chapter XXXVII	550
Chapter XXXVIII	565
Chapter XXXIX	580
Chapter XL	595
Chapter XLI	610
Chapter XLII	625
Chapter XLIII	640
Chapter XLIV	655
Chapter XLV	670
Chapter XLVI	685
Chapter XLVII	700
Chapter XLVIII	715
Chapter XLIX	730
Chapter L	745
Chapter LI	760
Chapter LII	775
Chapter LIII	790
Chapter LIV	805
Chapter LV	820
Chapter LVI	835
Chapter LVII	850
Chapter LVIII	865
Chapter LIX	880
Chapter LX	895
Chapter LXI	910
Chapter LXII	925
Chapter LXIII	940
Chapter LXIV	955
Chapter LXV	970
Chapter LXVI	985
Chapter LXVII	1000

SAMMANFATTNING

Uppdraget

Utredningen skall enligt sina direktiv se över lagstiftningen på alkoholområdet och söka åstadkomma förenklingar i regelsystemet. I detta betänkande redovisas en översyn av framför allt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m., (LTD) och lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (LFTA). Sistnämnda lag föreslås bli ersatt med en ny lag om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat.

Gällande ordning

Grunderna för den nuvarande svenska alkoholpolitiken fastställdes av riksdagen år 1977 genom antagandet av ett alkoholpolitiskt program. Detta innebar för det första att socialpolitiska insatser av skilda slag skulle vidtas för att undanröja orsakerna till alkoholmissbruk och motverka ett bruk som leder till skador. Vidare skulle alkoholdryckernas tillgänglighet begränsas och priserna hållas uppe. Regelsystemet koncentrerades till i princip fyra lagar. Förutom lagen (1977:306) om dryckesskatt, som inte omfattas av utredningens direktiv, är de nu gällande bestämmelserna på alkoholområdet i huvudsak samlade i LTD och LFTA samt i lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD). Förslag till ändringar i sistnämnda lag har utredningen lagt fram i betänkandet (SOU 1985:15) Handel med alkoholdrycker och promemorian (Ds S 1986:4) Partihandel med starköl.

I LTD regleras tillverkningen av såväl alkoholdrycker som alkoholfria drycker men också tillverkningen av sådan sprit (etylalkohol) som inte är att hänföra till dryck. Därutöver finns bl.a. bestämmelser om hanteringen av vissa hjälpmedel vid tillverkning av sprit, nämligen destillationsapparater och aktivt kol, samt straff- och förverkandebestämmelser.

För tillverkning av sprit krävs tillstånd av socialstyrelsen. Spritdrycker får endast framställas av Vin- & Spritcentralen. Tillverkning av vin, starköl och öl klass II är också tillståndspliktig, om det inte är fråga om tillverkning i hemmet för eget behov.

Den legala, yrkesmässiga tillverkningen av sprit, spritdrycker och vin sker i dag endast på ett fåtal ställen i landet. Tillverkningen av öl har också genomgått en kraftig koncentration och det förekommer för närvarande tillverkning endast vid ett drygt tiotal bryggerier.

Den som saknar tillstånd får inte importera, tillverka, överlåta eller inneha destillationsapparat eller föremål som är avsett att ingå i en sådan apparat. Undantagna från tillståndsplikten är bl.a. staten och den som har tillstånd att tillverka sprit.

Den som innehar aktivt kol eller annat renings- eller filteringsmedel får inte sälja detta, om han insett eller bort inse att varan skulle komma till användning vid rening av olovligen tillverkad sprit eller vid olovlig rening av teknisk sprit och dylikt.

Etylalkohol används - förutom för tillverkning av alkoholdrycker - även för en rad mycket skiftande ändamål inom industrin, hälsovården, undervisnings- och forskningsverksamheten etc. Regler om användning av alkohol i dessa sammanhang finns i LFTA.

Import, försäljning och inköp inom landet av teknisk sprit kräver normalt tillstånd av socialstyrelsen, medan tillståndskravet beträffande handeln med alkoholhaltiga preparat är begränsat till

importen. Alkoholhaltiga preparat får dock inte säljas inom landet utan att först ha blivit godkända av socialstyrelsen.

Handeln med teknisk sprit sköts i huvudsak av sex företag, varav Kemetyl AB - ett helägt dotterbolag till Vin- & Spritcentralen - är det dominerande. Verksamheten kontrolleras noga genom framför allt företagets rapportering om försäljningen.

För att missbruksrisken beträffande tekniska alkoholprodukter skall begränsas ytterligare finns bestämmelser om denaturering av produkterna. LFTA innehåller också straff- och förverkanderegler.

Utredningens förslag

Utredningen har inte funnit anledning att föreslå några mer ingripande förändringar i bestämmelserna om tillverkning av alkohol. Klart är att de nu gällande tillståndskraven bör behållas. På en del punkter har emellertid utredningen diskuterat behovet av förändringar. Det föreslås också vissa lagändringar.

Utredningen föreslår inte beträffande något slag av alkoholdrycker någon ändring av de nuvarande procentgränserna för alkoholhalten. Nu gällande definitioner i LTD har också i allt väsentligt lämnats oförändrade. För att man skall uppnå en anpassning till rådande språkbruk föreslår utredningen emellertid att ordet maldryck - det samlande begreppet för drycker tillverkade med malt som huvudråvara - skall bytas ut mot öl. Ändringen av samlingsbegreppet gör det nödvändigt att införa en ny beteckning för det mellanstarka ölet, som i nuvarande lagstiftning benämns just öl. Utredningen föreslår införande av klassbeteckningar (I - III) för alla ölslagen.

Sedan början av 1970-talet förekommer hemtillverkning av vin med hjälp av s.k. snabbvinsatser. Denna tillverkning beräknas uppgå till ca 10 miljoner liter per år. Från flera håll har framförts krav på förbud eller i vart fall en kraftig begränsning av försäljningen av snabbvinsatser. Det har gjorts gällande att för-

säljningen till ungdomen av dessa produkter har ökat under senare år. Från andra håll har hävdats att det inte finns hållbara argument för att förbjuda denna försäljning och att ett förbud inte skulle ha någon större effekt. Det har bl.a. påståtts att efterlevnaden av ett förbud inte kan övervakas och att det lätt skulle framstå som ett utslag av klåfingrighet.

Utredningen har efter genomgång av de undersökningar som företagits om snabbvinstillverkningen inte funnit stöd för uppfattningen att det i mera betydande utsträckning skulle vara ungdomar som står för denna tillverkning. Den ökning som kunnat konstateras under mitten och slutet av 1970-talet tycks inte ha fortsatt i samma takt. Att snabbvinstillverkningen likväl utgör ett beaktansvärt alkoholpolitiskt problem torde vara obestridligt.

Enligt utredningens mening är det inte någon framkomlig väg att införa någon form av förbud mot försäljningen eller användningen av vare sig sammanhållna snabbvinsatser eller olika beredningsämnen. Ett förbud skulle delvis träffa även den traditionella hemtillverkningen av vin. Ett annat problem är att alla eller flertalet av de komponenter som ingår i snabbvinsatserna normalt finns att köpa separat. I och för sig skulle det vara möjligt att införa förbud mot saluhållande av de sammanhållna förpackningarna. Det finns emellertid en klar risk för att en förbudslagstiftning, som är begränsad på det sättet, skulle kringgås så lätt att den skulle framstå som meningslös.

Utredningen har inte heller funnit skäl att skärpa marknadsföringslagstiftningen såvitt gäller snabbvinsatserna. Enligt företrädare för konsumentverket anses ingripanden med stöd av den nu gällande marknadsföringslagen tillräckliga för att komma till rätta med de missförhållanden som förekommer. Enligt utredningen bör emellertid i större utsträckning än hittills myndigheter och andra organisationer som är verksamma på alkoholområdet försöka träffa frivilliga överenskommelser med företrädare för såväl detaljhandels- som postorderföretag för att få till stånd en begränsning eller nedtoning av marknadsföringen av snabbvinsatser.

Åtskilliga åtgärder har vidtagits under årens lopp för att komma till rätta med såväl hembränning som missbruk av tekniska alkoholprodukter. Läget är emellertid sådant att det behövs ytterligare insatser. När det gäller straffbestämmelserna får de anses utformade så, att tillräckliga stränga påföljder kan utdömas även för grövre former av hembränning. Regleringen beträffande hanteringen av destillationsapparater får också anses tillräckligt långtgående.

Enligt utredningens uppfattning bör emellertid en skärpning vidtas av reglerna för hanteringen av aktivt kol. Aktivt kol torde i stor utsträckning komma till användning för rening av olovligen tillverkad sprit och för olovlig rening av tekniska alkoholprodukter. I syfte att så långt möjligt få bort försäljningen i detaljhandeln av aktivt kol till privatpersoner föreslår utredningen införande av ett tillståndssystem liknande det som gäller för destillationsapparater. Utredningen föreslår att tillverkning, överlåtelse och import av aktivt kol skall kräva tillstånd av socialstyrelsen. Även sådana produkter som till en viss del består av eller innehåller aktivt kol skall i princip omfattas av tillståndskravet. Undantag bör dock kunna göras för sådana produkter där risken för missbruk är liten, t.ex. kolfilter för fläktar. Apotekens försäljning av aktivt kol bör också undantas från regleringen.

Utredningen har slutligen beträffande LTD kommit fram till att såväl tillståndsprovning som tillsynsverksamhet bör ligga kvar på socialstyrelsen.

Från åtskilliga håll, bl.a. från företrädare för socialstyrelsen, har framhållits att den nuvarande lagen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (LFTA) är svåröverskådlig samt att vissa frågor är bristfälligt reglerade. Önskemål har framförts om en modernisering och omstrukturering av lagtexten.

Utredningen har tagit fasta på kritiken och föreslår att LFTA ersätts med en ny lag om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat. I sak motsvarar de föreslagna reglerna i huvudsak de be-

stämmelser som gäller i dag. Lagtexten har dock moderniserats och omdisponerats. Vidare har vissa kompletteringar och förtydliganden gjorts.

Enligt utredningen bör de nu gällande definitionerna beträffande teknisk sprit och alkoholpreparat behållas i princip oförändrade. Vidare behålls tillståndskraven för import, försäljning och inköp av teknisk sprit liksom import av alkoholpreparat.

I princip bör handeln med teknisk sprit liksom nu begränsas till sådana företag som yrkesmässigt sysslar med grossistförsäljning av tekniska alkoholprodukter.

För att systemet skall bli mer flexibelt och onödig byråkrati motverkas föreslår utredningen att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen skall kunna medge undantag från tillståndsbestämmelserna. Denna dispensmöjlighet bör bl.a. kunna utnyttjas beträffande alkoholsvaga preparat, där risken för missbruk är ringa. Vidare bör liksom hittills brännvätskor, karburatorsprit och liknande få köpas utan tillstånd.

I den nya lagen slås uttryckligen fast att alkoholpreparat endast får säljas om de har godkänts av socialstyrelsen. Även i detta fall bör emellertid dispens kunna ges.

Som hittills får tillstånd till inköp av teknisk sprit som regel bara avse sådan sprit som är denaturerad. Detsamma gäller tillstånd till import eller godkännande av alkoholpreparat som inte är avsedda för förtäring.

I betänkandet diskuteras om det finns skäl att i fortsättningen låta länsstyrelserna ha hand om tillståndsprovning och tillsyn när det gäller handeln med teknisk sprit och alkoholpreparat. Utredningen har dock funnit övervägande skäl tala mot en sådan reform. Socialstyrelsen har genom sin alkohol- och narkotikabyrå en väl fungerande organisation och stor vana att handlägga ärenden på det aktuella området. Myndigheten har också den kemisk-tekniska kompetens som behövs. En överflyttning av verksamheten till

länsstyrelserna skulle medföra praktiska svårigheter och åtminstone i ett inledningsskede leda till ökade kostnader för samhället totalt sett. Det finns också en risk för oenhetlighet i rättstillämpningen, om verksamheten splittras upp på det sättet. Till detta kommer att åtskilliga av de företag som söker tillstånd är verksamma över hela landet.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1987.

Die vorliegende Arbeit ist eine Zusammenfassung der Ergebnisse der Untersuchungen über die Wirkung von ...
 auf die ...
 Die Ergebnisse zeigen, dass ...
 Die ...
 Die ...

Die ...
 Die ...

Die ...
 Die ...
 Die ...
 Die ...

Die ...
 Die ...

Die ...
 Die ...

Die ...
 Die ...

Die ...
 Die ...

Die ...
 Die ...

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

dels att 10 och 16 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 1, 4, 7, 9, 11-15, 17-19, 21-26, 28, 31-33 och 35-37 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

1 §

Med sprit förstås vara, som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 1,8 viktprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställes eller utvinnes. Vin eller malt-dryck anses dock ej som sprit. Ej heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Med sprit förstås en vara som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 1,8 viktprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställs eller utvinns. Vin eller öl anses dock inte som sprit. Ej heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Nuvarande lydelse

Med alkohol avses i denna lag etylalkohol.

Med maltdryck förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne.

Lättöl är maltdryck som innehåller högst 1,8 viktprocent alkohol. Färskt lättöl är lättöl som jäser eller eljest innehåller jäst. Annat lättöl kallas lagrat lättöl.

Öl är maltdryck vars alkoholhalt överstiger 1,8 men ej 2,8 viktprocent.

Starköl är maltdryck som innehåller mer än 2,8 viktprocent alkohol.

Föreslagen lydelse

Med mäsk förstås en jäsande vätska som blir sprit, om jäsningen får fortgå så att alkoholhalten överstiger 1,8 viktprocent.

Med alkohol avses i denna lag etylalkohol.

Med öl förstås en jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne.

Öl klass I (lättöl) är öl som innehåller högst 1,8 viktprocent alkohol. Färskt lättöl är lättöl som jäser eller eljest innehåller jäst. Annat lättöl kallas lagrat lättöl.

Öl klass II är öl vars alkoholhalt överstiger 1,8 men inte 2,8 viktprocent.

Öl klass III (starköl) är öl som innehåller mer än 2,8 viktprocent alkohol.

4 §

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

7 §

Sprit får ej tillverkas utan tillstånd.

Sprit får inte tillverkas utan tillstånd av socialstyrelsen.

9 §

Vin, starköl eller öl får ej tillverkas utan tillstånd om det ej gäller tillverkning i hemmet för eget behov.

Vin, starköl eller öl klass II får inte tillverkas utan tillstånd av socialstyrelsen, om det inte gäller tillverkning i hemmet för eget behov.

11 §

För tillverkning av starköl och öl inom landet får användas endast torkat eller rostat malt, omältad spannmål, socker, honung samt humle, jäst och vatten.

För tillverkning av starköl och öl klass II inom landet får användas endast torkat eller rostat malt, omältad spannmål, socker, honung samt humle, jäst och vatten.

Vid tillverkning av starköl och öl får ej mera socker eller honung tillsättas än som i vikt motsvarar en tredjedel av vikten av använt malt. Extrakt eller koncentrat av malt får ej användas.

Vid tillverkning av starköl och öl klass II får inte mera socker eller honung tillsättas än som i vikt motsvarar en tredjedel av vikten av använt malt.

Starköl med en alkoholhalt som överstiger 4,5 viktprocent får ej tillverkas i hemmet och av tillverkare endast för utförsel ur landet.

Starköl med en alkoholhalt som överstiger 4,5 viktprocent får inte tillverkas i hemmet och av tillverkare endast för utförsel ur landet.

Nuvarande lydelse

Färskt lättöl med en stamvörtstyrka som överstiger 6 procent får ej tillverkas.

Tillståndsmyndigheten får för visst fall medgiva undantag från bestämmelserna i denna paragraf såvitt avser annan tillverkning än hemtillverkning.

Föreslagen lydelse

Färskt lättöl med en stamvörtstyrka som överstiger 6 procent får inte tillverkas.

Socialstyrelsen får för särskilda fall medge undantag från bestämmelserna i denna paragraf såvitt avser annan tillverkning än hemtillverkning.

12 §

Annan tillverkare av sprit än partihandelsbolaget får förfoga över av honom tillverkad sprit endast för försäljning till nämnda bolag, för export och, efter medgivande av tillståndsmyndigheten, för användning i egen rörelse samt för försäljning enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

Annan tillverkare av sprit än partihandelsbolaget får förfoga över av honom tillverkad sprit endast för försäljning till nämnda bolag, för export och, efter medgivande av soci- alstyrelsen, för användning i egen rörelse samt för försäljning enligt lagen (19XX:000) om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat.

13 §

Tillverkare av spritdrycker, vin, starköl eller öl får förfoga över av honom tillverkad dryck för försäljning endast enligt lagen (1977:293) om handel med drycker.

Tillverkare av spritdrycker, vin, starköl eller öl klass II får förfoga över av honom tillverkad dryck för försäljning endast enligt lagen (1977:293) om handel med drycker.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

14 §

Malt- och läskedrycker får utlämnas från tillverkningsställe endast i slutna kärl eller behållare av typ som har godkänts av tillståndsmyndigheten eller med avseende på rymden blivit godkända enligt lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt. Utan hinder härav får malt- och läskedrycker utföras ur landet, föras till frihamn, eller, när fråga är om starköl, intagas i exportbutik eller läggas upp på tullager som har inrättats för förvaring av proviant.

Kärl eller behållare som avses i första stycket skall vara försedda med uppgift om dryckestillverkarens namn eller om tillverkningsstället eller med dryckestillverkarens inregistrerade varumärke. På kärl som innehåller maltdryck skall dessutom finnas uppgift om varuslag (lättöl, öl, starköl) samt på kärl som innehåller läskedryck uppgift om dryckens benämning. Namn och tillverkningsställe får angivas med förkortning, som tillstånds-

Kärl eller behållare till öl och läskedrycker som utlämnas från ett tillverkningsställe skall vara försedda med uppgift om dryckestillverkarens namn eller om tillverkningsstället eller med dryckestillverkarens inregistrerade varumärke. På kärl som innehåller öl skall dessutom finnas uppgift om varuslag (öl klass I-III) samt på kärl som innehåller läskedryck uppgift om dryckens benämning. Namn och

Nuvarande lydelse

myndigheten har godkänt. Varuslag får angivas med särskild beteckning, som godkänts av tillståndsmyndigheten. Kärll eller behållare som innehåller maltdryck får ej förses med uppgift som är ägnad att giva drycken sken av att tillhöra annat varuslag än det som den är hänförlig till.

Omförpackning av maltdrycker får göras endast av tillverkare av sådan vara.

Utan hinder av vad i första stycket sägs får utlämning av läskedrycker i öppet kärll ske från automat som godkänts av tillståndsmyndigheten eller har blivit vederbörligen justerad.

Föreslagen lydelse

tillverkningsställe får anges med förkortning som socialstyrelsen har godkänt. Varuslag får anges med särskild beteckning som likaledes har godkänts av socialstyrelsen. Kärll eller behållare som innehåller öl får ej förses med uppgift som är ägnad att ge drycken sken av att tillhöra något annat varuslag än det som den är hänförlig till.

Omförpackning av öl får göras endast av den som tillverkar sådana drycker.

Första stycket gäller inte för öl och läskedrycker som utförs ur landet, förs till frihamn eller, beträffande starköl, intas i exportbutik eller läggs upp på tullager som har inrättats för förvaring av proviant.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

15 §

Den som erhållit tillstånd till tillverkning enligt denna lag skall hos tillståndsmyndigheten i förväg anmäla när han ämnar upptaga tillverkningen. Sådan anmälan skall även göras om tillverkningen läggs ned eller om avbrott göres i den.

Den som erhållit tillstånd till tillverkning enligt denna lag skall i förväg anmäla hos socialstyrelsen när han avser att påbörja tillverkningen. Anmälan skall också göras, om tillverkningen läggs ned eller tillfälligt avbryts.

17 §

Om tillståndsmyndigheten begär det skall tillverkare medgiva tillträde till tillverkningsställe med tillhörande lokaler, tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar som rör verksamheten, utan ersättning biträda med handräckning vid tillsynen, lämna varuprover som behövs samt redovisa uppgifter om tillverkningens omfattning och utveckling.

Om socialstyrelsen begär det skall tillverkare medge tillträde till tillverkningsställe med tillhörande lokaler, tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar som rör verksamheten, utan ersättning biträda med handräckning vid tillsynen, lämna varuprover som behövs samt redovisa uppgifter om tillverkningens omfattning och utveckling.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

18 §

Den som saknar tillstånd får
ej här i landet tillverka,
överlåta eller inneha eller
till landet införa apparat,
som kan användas för tillverk-
ning av sprit (destillations-
apparat) eller föremål som
uppenbarligen är avsett att
ingå i sådan apparat (apparat-
del). Vad som sagts nu gäller
ej

1. staten,
2. den som har tillstånd att
tillverka sprit,
3. apotek, kommunalt laborato-
rium eller läroanstalt som
står under statlig tillsyn,
4. sådant sjukhus som avses i
2 § sjukvårdslagen (1962:242)
eller 2 kap. 4 § fjärde
stycket lagen (1962:381) om
allmän försäkring.

I fråga om rätt att hantera
oförtullade destillationsappa-
rater och apparatdelar gäller
lagen (1973:980) om transport,
förvaring och förstöring av
införselreglerade varor, m.m.

Tillverkning, överlåtelse el-
ler införsel i landet av appa-
rat, som kan användas för
tillverkning av sprit (destil-
lationsapparat), eller före-
mål som uppenbarligen är av-
sett att ingå i sådan apparat
(apparatdel) får ske endast
efter tillstånd av socialsty-
relsen. Tillstånd krävs också
för innehav av destillations-
apparat eller apparatdel. Från
tillståndsplikten undantas

1. staten,
2. den som har tillstånd att
tillverka sprit,
3. apotek, kommunalt laborato-
rium eller läroanstalt som
står under statlig tillsyn
samt
4. sådant sjukhus som avses i
2 kap. 4 § tredje stycket la-
gen (1962:381) om allmän för-
säkring.

I fråga om rätt att hantera
oförtullade destillationsappa-
rater och apparatdelar gäller
lagen (1973:980) om transport,
förvaring och förstöring av
införselreglerade varor, m.m.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

19 §

Den som innehär aktiverat kol hänförligt till tulltaxennummer 38.03 eller annat renings- eller filtreringsmedel får ej överlåta detta om han har insett eller bort inse att varan skulle komma att användas vid rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit eller vid obehörigt borttagande eller försvagande av denatureringsmedel i sprit eller alkoholhaltigt preparat.

Tillverkning, överlåtelse eller införsel i landet av aktiverat kol hänförligt till tulltaxennummer 38.03 eller vara som delvis består av eller innehåller sådant kol får ske endast efter tillstånd av socialstyrelsen. Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen får föreskriva undantag från tillståndsplikten.

Den som innehär aktiverat kol eller annat renings- eller filtreringsmedel får inte överlåta detta, om han har insett eller bort inse att varan skulle komma att användas vid rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit eller vid obehörigt borttagande eller försvagande av denatureringsmedel i sprit eller alkoholpreparat

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

21 §

Tillståndsmyndigheten skall återkalla tillverkningstillstånd om

1. rätten enligt tillståndet ej längre utnyttjas eller
2. verksamheten ej har bedrivits i enlighet med gällande bestämmelser.

Tillståndsmyndigheten kan med hänsyn till särskilda förhållanden i stället för att återkalla tillståndet meddela varning.

Socialstyrelsen skall återkalla tillverkningstillstånd som avses i 7-9 §§, om

1. rätten enligt tillståndet inte längre utnyttjas eller
2. verksamheten inte har bedrivits i enlighet med gällande bestämmelser.

Socialstyrelsen kan med hänsyn till särskilda förhållanden i stället för att återkalla tillståndet meddela varning.

22 §

Tillståndsmyndigheten skall återkalla tillstånd som avses i 18 § om

1. destillationsapparat har använts vid olovlig tillverkning eller rening av sprit och tillståndshavaren icke kan göra sannolikt att det inträffade har skett utan hans vetskap och vilja,

Socialstyrelsen skall, om det inte är uppenbart obilligt, återkalla tillstånd som avses i 18 §, om

1. destillationsapparat har använts vid olovlig tillverkning eller rening av sprit och tillståndshavaren inte kan göra sannolikt att det inträffade har skett utan hans vetskap och vilja,

Nuvarande lydelse

2. tillståndshavaren har överlåtitt destillationsapparat eller apparatdel till någon som icke är berättigad att inneha sådan utrustning eller

3. ändring har inträffat i förhållande, på vilket beslut om tillstånd grundats.

Föreslagen lydelse

2. tillståndshavaren har överlåtitt destillationsapparat eller apparatdel till någon som inte är berättigad att inneha sådan utrustning eller

3. ändring har inträffat i förhållande på vilket beslut om tillstånd grundats.

Iakttar den som har tillstånd som avses i 19 § första stycket inte bestämmelserna i denna lag eller med stöd därav meddelade föreskrifter, skall socialstyrelsen återkalla tillståndet eller, om det finns särskilda skäl, meddela varning. Tillstånd skall även återkallas, om rätten enligt tillståndet inte längre utnyttjas.

Tillståndsmyndigheten får underlåta att återkalla tillstånd enligt första stycket om återkallelse framstår som uppenbart obillig.

23 §

Tillståndsmyndighet enligt denna lag är socialstyrelsen, som också utövar tillsyn över lagens tillämpning.

Socialstyrelsen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse24 §¹

Tillståndsmyndigheten skall utfärda bevis att tillstånd har meddelats och att anmälan som avses i 15 eller 16 § har fullgjorts.

Vägrar tillverkare att lämna tillträde för kontroll eller att tillhandahålla handelsböcker och övriga till verksamheten hörande handlingar eller att lämna varuprov eller uppgifter om tillverkningen, får tillståndsmyndigheten förelägga vite. Försuttet vite utdömes av myndigheten.

Socialstyrelsen skall utfärda bevis att tillstånd har meddelats och att anmälan som avses i 15 § har fullgjorts.

Vägrar en tillverkare att lämna tillträde för kontroll eller att tillhandahålla handelsböcker och övriga till verksamheten hörande handlingar eller att lämna varuprov eller uppgifter om tillverkningen, får socialstyrelsen förelägga vite.

25 §

Beslut av tillståndsmyndigheten enligt denna lag länder omedelbart till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

Beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte annat föreskrivs.

¹Senaste lydelse 1980:240

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

26 §

Talan mot tillståndsmyndighe-
tens beslut om utdömande av
vite föres hos kammarrätten
genom besvär. Mot annat beslut
av tillstånds- och tillsyns-
myndigheten enligt denna lag
föres talan hos regeringen
genom besvär.

Socialstyrelsens beslut i frå-
ga om föreläggande av vite en-
ligt 24 § får överklagas genom
besvär hos kammarrätten.

Socialstyrelsens beslut i öv-
riga frågor får överklagas ge-
nom besvär hos regeringen.

28 §

Den som olovligen tillverkar
vin, starköl eller öl dömes
till böter eller fängelse i
högst sex månader.

Den som olovligen tillverkar
vin, starköl eller öl klass II
döms till böter eller fängelse
i högst sex månader.

31 §

Den som bryter mot 19 § dömes
till böter eller fängelse i
högst ett år.

Den som utan att vara berätti-
gad därtill tillverkar eller
överlåter aktiverat kol eller
bryter mot 19 § andra stycket
döms till böter eller fängelse
i högst ett år. Om ansvar för
olovlig införsel av aktiverat
kol finns bestämmelser i lagen
(1960:418) om straff för varu-
smuggling.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

32 §

Den som i strid mot

1. 14 § första stycket utläm-
nar malt- eller läskedrycker,
2. 14 § tredje stycket
omförpackar maltdrycker utan
att vara tillverkare, dömes
till böter.

Den som i strid mot 14 § andra
stycket omförpackar öl utan
att vara tillverkare döms till
böter.

33 §

Den som ej iakttager i 15 eller
16 § föreskriven anmälnings-
skyldighet dömes till böter,
högst femhundra kronor.

Den som inte iakttar den i
15 § föreskrivna anmälnings-
skyldigheten döms till böter,
högst tusen kronor.

35 §

Sprit, vin, starköl och öl samt
mäsk som har varit föremål för
brott enligt denna lag eller
värdet därav samt utbyte av så-
dant brott skall jämte redskap
som har använts vid tillverk-
ningen, råämnen som uppenbarli-
gen har varit avsedda för till-
verkningen och beredningen samt
kärl och emballage, i vilket
varorna har förvarats, förkla-
ras förverkade. Likaså skall
förråd av renings- och filtre-

Sprit, vin, starköl och öl
klass II samt mäsk som har va-
rit föremål för brott enligt
denna lag eller värdet därav
samt utbyte av sådant brott
skall förklaras förverkade.
Även redskap, råämnen, kärl
och emballage, som använts el-
ler uppenbarligen varit avsed-
da för tillverkningen, bered-
ningen eller förvaringen av
varorna skall förklaras för-
verkade. Likaså skall förråd

Nuvarande lydelse

ringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit förklaras för verkat.

Destillationsapparat eller apparatdel som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av sådan apparat eller apparatdel skall förklaras för verkad. Detsamma gäller även utbyte av brott som har sagts nu.

Begår någon brott som avses i 19 § skall hos honom befintligt förråd av aktiverat kol och annat renings- eller filtreringsmedel förklaras förverkade.

Förordnande om förverkande skall ej meddelas om det är uppenbar obilligt.

Föreslagen lydelse

av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit förklaras förverkade.

Varje destillationsapparat eller apparatdel som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av apparaten eller apparatdelen skall förklaras förverkad. Detsamma gäller utbyte av brott enligt denna lag.

Aktiverat kol som varit föremål för brott enligt 31 § eller värdet därav skall förklaras förverkat. Detsamma gäller utbyte av brott som har angetts nu.

Begår någon brott som avses i 19 § andra stycket, skall hos honom befintliga förråd av aktiverat kol och annat renings- eller filtreringsmedel förklaras förverkade.

Om ett förordnande om förverkande skulle vara uppenbart obilligt, får förverkande helt eller delvis efterges.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

§ 36

Om beslag av sprit, vin, starköl, öl eller mäsik, som kan antagas bli föremål för förverkande enligt 35 §, gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Om beslag av sprit, vin, starköl, öl klass II eller mäsik, som kan antas bli föremål för förverkande enligt 35 §, gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

§ 37

Den som olovligen har tillverkat sprit skall dömas att betala straffskatt med sjuttiofem kronor per liter, dock minst trehundra kronor.

Den som olovligen har tillverkat sprit skall dömas att betala straffskatt med sjuttiofem kronor per liter, dock minst trehundra kronor.

Den som olovligen har tillverkat vin skall dömas att betala straffskatt med tjugofem kronor per liter, dock minst etthundra kronor.

Den som olovligen har tillverkat vin skall dömas att betala straffskatt med tjugofem kronor per liter, dock minst etthundra kronor.

Den som olovligen har tillverkat starköl eller öl skall dömas att betala straffskatt med fem kronor per liter, dock minst etthundra kronor.

Den som olovligen har tillverkat starköl eller öl klass II skall dömas att betala straffskatt med fem kronor per liter, dock minst etthundra kronor.

Nuvarande lydelse

Beslut om straffskatt skall ej meddelas om det är uppenbart obilligt.

Föreslagen lydelse

Om ett beslut om straffskatt skulle vara uppenbart obilligt, får straffskatt helt eller delvis efterges.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

2. Förekommer i lag eller annan författning en beteckning som har ersatts genom beteckning i denna lag, tillämpas i stället den nya beteckningen.

Förslag till
Lag (19XX:000) om handel med teknisk sprit och
alkoholpreparat

Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag gäller införsel, inköp och försäljning av teknisk sprit och alkoholpreparat.

2 §

Beteckningar i denna lag har samma betydelse som i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m., och lagen (1977:293) om handel med drycker.

Definitioner

3 §

Med **teknisk sprit** förstås sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenummer 22.08 eller 22.09 A eller B. Vad som sägs om teknisk sprit gäller även spritdrycker, vin och starköl som skall användas för ändamål som nu har angetts.

4 §

Med **alkoholpreparat** förstås en vara som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol och som inte är hänförlig till tulltaxenummer 22.03 - 22.08 eller 22.09 A eller B och inte heller är sådant läkemedel för vilket läkemedelsförordningen (1962:701) gäller.

5 §

Med **denaturering** förstås ett förfarande varigenom ett eller flera ämnen sätts till sprit eller en vara som innehåller sprit för att göra spriten otjänlig för förtäring.

Införsel av teknisk sprit

6 §

Teknisk sprit får föras in endast av partihandelsbolaget och av den som har fått tillstånd till införsel av socialstyrelsen.

Denaturerad teknisk sprit får dock utan tillstånd föras in av resande, om spriten ej är avsedd för handel eller yrkesmässig förbrukning.

Inköp av teknisk sprit

7 §

Teknisk sprit får köpas endast av partihandelsbolaget, Apoteksbolaget AB och den som har fått tillstånd till inköp av socialstyrelsen.

Försäljning av teknisk sprit

8 §

Teknisk sprit får säljas endast av partihandelsbolaget, detaljhandelsbolaget, den som efter tillstånd enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m., har tillverkat spriten och den som har fått tillstånd till försäljning av socialstyrelsen.

Försäljning får ske endast till partihandelsbolaget, till den som har fått tillstånd till inköp av socialstyrelsen och för export.

§ 9

I fråga om försäljning från apotek av teknisk sprit gäller de bestämmelser som regeringen meddelar.

Införsel av alkoholpreparat

10 §

Alkoholpreparat får föras in endast av partihandelsbolaget och av den som har fått tillstånd till införsel av socialstyrelsen.

Alkoholpreparat får dock utan tillstånd föras in av resande, om preparatet ej är avsett för handel eller yrkesmässig förbrukning.

Försäljning av alkoholpreparat

11 §

Alkoholpreparat får säljas endast om det har godkänts av socialstyrelsen.

I övrigt är försäljning av alkoholpreparat tillåten under samma villkor som gäller för handel i allmänhet.

Undantag från bestämmelserna om tillstånd och godkännande

12 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen får föreskriva undantag från bestämmelserna om tillstånd och godkännande.

Förutsättningar för tillstånd m.m.

13 §

Tillstånd till införsel, inköp eller försäljning får meddelas endast den som med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan anses lämplig att utöva verksamheten. I fråga om inköp av teknisk sprit gäller dessutom att tillstånd endast får meddelas den som i sin verksamhet har behov av spriten.

14 §

Tillstånd till införsel eller försäljning av teknisk sprit gäller tills vidare. Om särskilda skäl föreligger, får dock sådant tillstånd meddelas för ett visst tillfälle.

Tillstånd till införsel av alkoholpreparat eller inköp av teknisk sprit meddelas för ett visst tillfälle eller en viss period eller, om särskilda skäl föreligger, tills vidare.

15 §

Tillstånd till inköp av teknisk sprit får endast avse sprit som är denaturerad enligt föreskrifter som meddelas av socialstyrelsen. Detsamma gäller tillstånd till införsel eller godkännande av alkoholpreparat som inte är avsedda för förtäring.

Om det inte finns risk för missbruk eller det annars föreligger särskilda skäl, får dock tillstånd eller godkännande lämnas utan att denaturering har skett.

Förbud mot försäljning m.m. i vissa fall

16 §

Teknisk sprit eller alkoholpreparat får inte säljas eller tillhandahållas på annat sätt, om det finns anledning anta att varan är avsedd att användas i berusningssyfte. Inte heller får någon tillhandagå med anskaffande av teknisk sprit eller alkoholpreparat, om det finns anledning till sådant antagande.

Oförtullade varor

17 §

I fråga om hantering av oförtullad teknisk sprit och oförtullade alkoholpreparat gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om begränsning i rätten att hantera oförtullade varor.

Återkallelse av tillstånd m.m.

18 §

Iakttar den som har tillstånd enligt denna lag inte bestämmelserna i lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, skall socialstyrelsen återkalla tillståndet eller meddela varning.

19 §

Iakttar den som bedriver försäljning av alkoholpreparat inte bestämmelserna i lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, skall socialstyrelsen meddela varning eller förbjuda fortsatt verksamhet med sådan försäljning.

Förbud enligt första stycket skall meddelas för viss tid, dock längst fem år.

20 §

Har tillstånd till införsel, inköp eller försäljning av teknisk sprit återkallats eller har tillståndshavaren avlidit eller försatts i konkurs, skall tillståndshavaren, dödsboet eller konkursboet sälja sitt lager av teknisk sprit till partihandelsbolaget, om inte socialstyrelsen bestämmer annat. Vägrar tillståndshavaren, dödsboet eller konkursboet att sälja sitt lager till partihandelsbolaget, får socialstyrelsen förelägga vite.

Tillsyn

21 §

Socialstyrelsen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag.

22 §

Bokföring i rörelse som avser införsel, inköp eller försäljning av teknisk sprit skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Detsamma gäller rörelse som avser införsel eller tillverkning av alkoholpreparat. Den som driver rörelsen är skyldig att på anfordran av socialstyrelsen förete bokföringen i rörelsen. Han är dessutom skyldig att lämna statistiska uppgifter om verksamheten i enlighet med de föreskrifter regeringen eller, efter regeringens bestämmande, socialstyrelsen meddelar.

23 §

Den som bedriver införsel, inköp eller försäljning av teknisk sprit är skyldig att på anfordran av socialstyrelsen lämna tillträde till de lokaler som används i verksamheten, lämna erforderliga varuprover och i övrigt tillhandagå med upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen enligt denna lag. Detsamma gäller rörelse som avser införsel eller tillverkning av alkoholpreparat.

24 §

Socialstyrelsen får meddela förelägganden som behövs för att utöva tillsyn. Förelägganden får förenas med vite.

Tidpunkt för giltighet av beslut

25 §

Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat föreskrivs.

Besvär

26 §

Socialstyrelsens beslut i frågor som avses i 20 och 22 - 24 §§ får överklagas genom besvär till kammarrätten.

Socialstyrelsens beslut i övriga frågor får överklagas genom besvär hos regeringen.

Ansvar m.m.

27 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer teknisk sprit utan tillstånd eller bryter mot bestämmelserna i 16 § döms för **olovlig försäljning av teknisk alkoholprodukt** till böter eller fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om försäljningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

28 §

Den som i fråga om teknisk sprit eller alkoholpreparat olovligen tar bort denatureringsmedel eller annat ämne som ingår i varan döms för **olovligt förfarande med teknisk alkoholprodukt** till böter eller fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om verksamheten har skett i större omfattning eller i syfte att sälja varan.

29 §

Den som säljer eller tillhandagår med anskaffande av teknisk sprit eller alkoholpreparat varifrån denatureringsmedel eller annat ämne som ingår i varan olovligen har tagits bort döms till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller för den som forslar, döljer eller förvarar sådan vara.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om försäljningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

30 §

Bryter den som meddelats tillstånd enligt denna lag mot föreskrift i tillståndet eller använder han teknisk sprit för obehörigt ändamål, döms han till böter, om han inte är förfallen till ansvar enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling. Detsamma gäller den som säljer alkoholpreparat som inte har godkänts enligt 11 § första stycket.

31 §

Den som i annat fall än som avses i 27-30 §§ bryter mot bestämmelse i denna lag eller mot föreskrift som meddelats med stöd av lagen döms till böter, högst tusen kronor.

32 §

För försök till brott som avses i 27-29 §§ döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Har flera medverkat till gärning som avses i 27-29 §§ eller vid försök som avses i första stycket, tillämpas 23 kap. 4 och 5 §§

brottsbalken. Den till vilken teknisk sprit eller alkoholpreparat sålts eller annars har anskaffats för personligt bruk är dock fri från ansvar.

33 §

Allmänt åtal för brott som avses i 30 och 31 §§ får väckas endast efter medgivande av socialstyrelsen.

Förverkande och beslag

34 §

Teknisk sprit och alkoholpreparat som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav skall förklaras förverkat. Detsamma gäller utbyte av brott som angetts nu.

Begår någon brott som avses i 27-30 §§ skall hos honom befintliga förråd av teknisk sprit och alkoholpreparat, kärl och emballage, redskap samt renings- och filtreringsmedel förklaras förverkade. Förverkande av teknisk sprit och alkoholpreparat kan ske även hos den som enligt 32 § andra stycket andra meningen är fri från ansvar.

Om ett förordnande om förverkande skulle vara uppenbart obilligt, får förverkande helt eller delvis efterges.

35 §

Om beslag av teknisk sprit eller alkoholpreparat, som kan antas bli föremål för förverkande enligt 34 §, gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Straffskatt

36 §

Den som gjort sig skyldig till brott enligt 27-30 §§ skall dömas att för teknisk sprit eller alkoholpreparat, varmed han förfarit obehörigen, betala straffskatt med sjuttiofem kronor per liter, dock minst trehundra kronor.

Om ett beslut om straffskatt skulle vara uppenbart obilligt, får straffskatt helt eller delvis efterges.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987, då lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat upphör att gälla.

2. Tillstånd eller godkännande som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser skall fortfarande gälla.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1977:293) om handel med drycker att 1, 6, 11-13, 19, 24, 32, 55, 65 och 76 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse1 §¹

Denna lag gäller försäljning och införsel av spritdrycker, vin, starköl och öl (alkoholdrycker) samt lättöl, läskedrycker och andra alkoholfria drycker.

Denna lag gäller försäljning och införsel av spritdrycker, vin, starköl och öl klass II (alkoholdrycker) samt lättöl, läskedrycker och andra alkoholfria drycker.

Beteckning i denna lag har samma betydelse som i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

Beteckningar i denna lag har samma betydelse som i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

Föreskrifter om marknadsföring av alkoholdrycker finns, förutom i denna lag, även i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker.

Föreskrifter om marknadsföring av alkoholdrycker finns, förutom i denna lag, även i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker.

¹Senaste lydelse 1978:766

Nuvarande lydelse

Om försäljning av spritdrycker, vin och starköl för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller likartat ändamål gäller lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får vara ej säljas eller utlämnas till den som kan antagas ej ha fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som kan antagas ej ha fyllt 18 år.

Alkoholdrycker får ej säljas eller utlämnas till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.

Föreslagen lydelse

6 §

Om försäljning av spritdrycker, vin och starköl för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller likartat ändamål gäller lagen (19XX:000) om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat.

11 §

Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får sådana drycker inte säljas eller utlämnas till den som kan antas ej ha fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl klass II och servering av alkoholdrycker i fråga om den som kan antas inte ha fyllt 18 år.

Alkoholdrycker får inte säljas eller utlämnas till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.

Nuvarande lydelse

Utlämning av alkoholdrycker skall vägras om det finnes särskild anledning att antaga att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon.

Innan alkoholdrycker utlämnas skall mottagaren på begäran styrka sin ålder.

Föreslagen lydelse

Utlämning av alkoholdrycker skall vägras, om det finns särskild anledning till antagande att drycken är avsedd att olovligen tillhandahållas någon.

Innan alkoholdrycker utlämnas skall mottagaren på begäran styrka sin ålder.

12 §¹

Det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 11 § ej har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker.

Spritdrycker, vin eller starköl får inte som gåva eller lån överlämnas till den som kan antas inte ha fyllt 20 år. Öl får inte som gåva eller lån överlämnas till den som kan antas inte ha fyllt 18 år. Vad nu sägs gäller inte när någon bjuder av en alkoholdryck för förtäring på stället.

Det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 11 § inte har rätt att få sådan dryck utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i större omfattning tillhandagå någon annan med att anskaffa alkoholdrycker.

Spritdrycker, vin eller starköl får inte som gåva eller lån överlämnas till den som kan antas inte ha fyllt 20 år. Öl klass II får inte som gåva eller lån överlämnas till den som kan antas inte ha fyllt 18 år. Vad nu sagts gäller inte när någon bjuder av en alkoholdryck för förtäring på stället.

¹Senaste lydelse 1981:398

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

13 §

Försäljning av alkoholfria drycker är, med de inskränkningar som föreskrives i denna lag, tillåten under samma villkor som gäller för drivande av handel i allmänhet.

Försäljning av öl klass II och alkoholfria drycker är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under samma villkor som gäller för drivande av handel i allmänhet.

19 §

Maltdryck som införes till landet skall vara försedd med uppgift om tillverkarens namn samt om varuslag på sätt som angives i 14 § andra stycket lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

Öl som införs till landet skall vara försett med uppgift om tillverkarens namn samt om varuslag på sätt som anges i 14 § första stycket lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

För oförtullad maltdryck som ej är försedd med uppgift enligt första stycket gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

För oförtullat öl som inte är försett med uppgift enligt första stycket gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Generaltullstyrelsen får för visst fall medgiva undantag från bestämmelserna i denna paragraf.

Generaltullstyrelsen får för visst fall medge undantag från bestämmelserna i denna paragraf.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

24 §

Vid partihandel med alkohol-
drycker är säljaren skyldig
att förvissa sig om att köpa-
ren har rätt att återförsälja
varan.

Vid partihandel med alkohol-
drycker är säljaren skyldig
att förvissa sig om att köpa-
ren har rätt att återförsälja
varan.

Vid varje lager för partihan-
del med starköl eller öl
skall, om innehavaren ej är
enskild person som själv före-
står verksamheten, utses en
för uppgiften lämplig person,
som har tillsyn över försälj-
ningen (föreståndare).

Vid varje partihandelsställe
med försäljning av starköl
eller öl klass II skall, om
innehavaren inte är en en-
skild person som själv före-
står verksamheten, finnas en
eller flera för uppgiften
lämpliga personer som har
tillsyn över försäljningen
(föreståndare).

Vid partihandel med alkohol-
drycker får endast anlitas an-
ställd personal. Såld vara får
dock sändas genom annan till
återförsäljare.

Vid partihandel med alkohol-
drycker får endast anlitas
anställd personal. Sålda va-
ror får dock sändas genom an-
nan till återförsäljare.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

32 §

För varje detaljhandelsställe skall, om tillståndshavaren ej är enskild person som själv förestår verksamheten, utses en för uppgiften lämplig person som utövar tillsyn över försäljningen (föreståndare). För föreståndare skall utses ersättare som är lämplig för uppgiften.

Vid detaljhandel med öl får endast anlitas anställd personal. Sald vara får dock sändas genom annan till köpare.

Vid varje detaljhandelsställe med försäljning av öl klass II skall, om innehavaren inte är en enskild person som själv förestår verksamheten, finnas en eller flera för uppgiften lämpliga personer, som har tillsyn över försäljningen (föreståndare).

Vid detaljhandel med öl klass II får endast anlitas anställd personal. Sald vara får dock sändas genom annan till köpare.

55 §

Vid försäljning av maltdrycker eller alkoholfria drycker får malt- och läskedrycker ej förvaras i annat kärl än det i vilket drycken har levererats av tillverkaren. Kärl eller sådan dryck, som är avsedd för försäljning, får ej förändras av återförsäljaren.

Vid försäljning av öl eller alkoholfria drycker får öl och läskedrycker inte förvaras i annat kärl än det i vilket drycken har levererats av tillverkaren. Kärl eller sådan dryck, som är avsedd för försäljning, får inte förändras av återförsäljaren.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

65 §

Föranleder försäljning av alkoholfria drycker olägenheter i fråga om ordning, nykterhet och trevnad skall den som bedriver försäljningen meddelas varning eller förbjudas att fortsätta verksamheten. I sådant ärende kan även meddelas föreskrifter om försäljningens bedrivande.

Föranleder försäljning av öl klass II eller alkoholfria drycker olägenheter i fråga om ordning, nykterhet eller trevnad eller iakttagas inte bestämmelserna i denna lag eller med stöd därav meddelade föreskrifter, skall den som bedriver försäljningen meddelas varning eller förbjudas att fortsätta verksamheten. I sådant ärende kan även meddelas föreskrifter om försäljningens bedrivande.

Förbud som avses i första stycket kan hänföras till viss lokal eller annat avgränsat utrymme.

Ärende som avses i första stycket prövas av länsstyrelsen i det län där försäljningsstället är beläget. Saknas fast försäljningsställe äger 58 § andra stycket mot- svarande tillämpning.

Ärende som avses i första stycket prövas av länsstyrelsen i det län där försäljningsstället är beläget. Saknas fast försäljningsställe, tillämpas 58 § andra och tredje meningarna.

Förbud enligt denna paragraf skall meddelas för viss tid, dock längst fem år.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse76 §¹

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker i strid mot 11 § till någon som kan antas inte ha uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller vid partihandel underlåter att på sätt föreskrivs i 24 § första stycket förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja varan, döms för **olovlig dryckeshantering** till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker i strid mot 11 § till någon som kan antas inte ha uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller vid partihandel underlåter att på sätt föreskrivs i 24 § första stycket förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja varan, döms för **olovlig dryckeshantering** till böter eller fängelse i högst sex månader.

För olovlig dryckeshantering dömes också den som försäljer alkoholfria drycker i strid mot förbud som meddelats enligt 65 §, förvarar drycker i strid mot 55 § eller tillåter alkoholförtäring eller förvaring av alkoholdrycker i strid mot 56 §.

För olovlig dryckeshantering döms också den som säljer öl klass II eller alkoholfria drycker i strid mot förbud som meddelats enligt 65 §, förvarar drycker i strid mot 55 § eller tillåter förtäring eller förvaring av spritdrycker, vin eller starköl i strid mot 56 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

¹Senaste lydelse 1981:398

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker att 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller näringsidkares marknadsföring som avser alkoholdrycker och som vänder sig till konsumenter.

Denna lag gäller näringsidkares marknadsföring som avser alkoholdrycker och som vänder sig till konsumenter.

Med alkoholdrycker förstås spritdrycker, vin, starköl och öl i den betydelse dessa beteckningar har i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

Med alkoholdrycker förstås spritdrycker, vin, starköl och öl klass II i den betydelse dessa beteckningar har i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1977:306) om dryckesskatt att 1, 4, 8-9, 11 och 13 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

1 §

Skatt (dryckesskatt) erlägges till staten enligt denna lag vid omsättning inom landet och vid införsel av spritdrycker, vin samt malt- och läskedrycker.

Skatt (dryckesskatt) erläggs till staten enligt denna lag vid omsättning inom landet och vid införsel av spritdrycker, vin, öl och läskedrycker.

Beteckning i denna lag har samma betydelse som i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

Beteckningar i denna lag har samma betydelse som i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.

4 §

Skattskyldig är

Skattskyldig är

1. i fråga om spritdrycker och vin, det i lagen (1977:293) om handel med drycker angivna partihandelsbolaget,
2. i fråga om malt- och läskedrycker, den som inom landet yrkesmässigt tillverkar skattepliktiga drycker.

1. i fråga om spritdrycker och vin, det i lagen (1977:293) om handel med drycker angivna partihandelsbolaget,
2. i fråga om öl och läskedrycker, den som inom landet yrkesmässigt tillverkar skattepliktiga drycker.

Nuvarande lydelse

Skattskyldig är vidare den som blivit registrerad som skattskyldig importör enligt 8 §.

Skattskyldighet föreligger dock ej för sådan tillverkning av dryck för omedelbar konsumtion som sker på serveringsställe i särskild automat (postmixautomat eller liknande).

Föreslagen lydelse

Skattskyldig är vidare den som blivit registrerad som skattskyldig importör enligt 8 §.

Skattskyldighet föreligger dock inte för sådan tillverkning av dryck för omedelbar konsumtion som sker på serveringsställe i särskild automat (postmixautomat eller liknande).

8 §¹

Den som yrkesmässigt för in skattepliktig malt- eller läskedryck till landet för försäljning till återförsäljare, kan om verksamheten är av större omfattning eller annars om det finns särskilda skäl registreras hos riksskatteverket.

Den som yrkesmässigt för in skattepliktigt öl eller skattepliktig läskedryck till landet för försäljning till återförsäljare, kan om verksamheten är av större omfattning eller annars om det finns särskilda skäl registreras hos riksskatteverket.

¹Senaste lydelse 1984:158

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

9 §

Skattskyldighet för partihandelsbolaget inträder när spritdrycker och vin levereras till det i lagen (1977:293) om handel med drycker angivna detaljhandelsbolaget.

Skattskyldighet för partihandelsbolaget inträder när spritdrycker och vin levereras till det i lagen (1977:293) om handel med drycker angivna detaljhandelsbolaget.

Skattskyldighet för tillverkare och registrerad importör vid omsättning av malt- och läskedrycker inträder när skattepliktig dryck levereras till köpare eller tages i anspråk för annat ändamål än försäljning eller, vid avregistrering, finnes i lager.

Skattskyldighet för tillverkare och registrerad importör vid omsättning av öl och läskedrycker inträder när skattepliktig dryck levereras till köpare eller tas i anspråk för annat ändamål än försäljning eller, vid avregistrering, finns i lager.

11 §

Skatten på malt- och läskedrycker utgår per liter med

40 öre för lagrat lättöl,
2 kronor 20 öre för öl,
6 kronor 50 öre för starköl,
40 öre för kolsyrad läskedryck,
20 öre för annan läskedryck.

Skatten på öl och läskedrycker utgår per liter med

40 öre för lagrat lättöl,
2 kronor 20 öre för öl klass
II,
6 kronor 50 öre för starköl,
40 öre för kolsyrad läskedryck,
20 öre för annan läskedryck.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse§ 13¹

I deklARATION för skatt på malt- och läskedrycker får särskilt för varje varuslag avdrag göras för skatt på drycker som

1. har utförts ur landet eller har förts till svensk frihamn för annat ändamål än att förbrukas där eller har lagts upp på tullager som inrättats för förvaring av proviant eller, såvitt avser starköl, har levererats för försäljning i exportbutik,
2. har förvärvats för återförsäljning och för vilken skattskyldighet tidigare inträtt,
3. har tagits i anspråk för provning,
4. har återtagits i samband med återgång av köp,
5. har försålts med förlust för den skattskyldige, i den mån förlusten hänför sig till bristande betalning från köpare.

I deklARATION för skatt på öl och läskedrycker får särskilt för varje varuslag avdrag göras för skatt på drycker som

1. har utförts ur landet eller har förts till svensk frihamn för annat ändamål än att förbrukas där eller har lagts upp på tullager som inrättats för förvaring av proviant eller, såvitt avser starköl, har levererats för försäljning i exportbutik,
2. har förvärvats för återförsäljning och för vilken skattskyldighet tidigare inträtt,
3. har tagits i anspråk för provning,
4. har återtagits i samband med återgång av köp,
5. har försålts med förlust för den skattskyldige, i den mån förlusten hänför sig till bristande betalning från köpare.

¹Senaste lydelse 1984:925

Nuvarande lydelse

Avdrag enligt första stycket 5 får göras med belopp som svarar mot så stor del av skatten som förlusten visas utgöra av varans försäljningspris. Har sådant avdrag gjorts och inflyter därefter betalning, skall redovisning åter lämnas för skatten på de drycker betalningen avser.

I deklaration för skatt på spritdrycker och vin får avdrag göras för skatt på drycker som har återtagits i samband med återgång av köp.

Föreslagen lydelse

Avdrag enligt första stycket 5 får göras med belopp som svarar mot så stor del av skatten som förlusten visas utgöra av varans försäljningspris. Har sådant avdrag gjorts och inflyter därefter betalning, skall redovisning åter lämnas för skatten på de drycker betalningen avser.

I deklaration för skatt på spritdrycker och vin får avdrag göras för skatt på drycker som har återtagits i samband med återgång av köp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. att 2 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse2 §¹

Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning med följande avvikelser:

Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning med följande avvikelser:

1. Beslagtagen egendom må bevisligen förstöras om dess värde är ringa eller egendomens förstörande eljest måste anses försvarligt. I annat fall må egendomen försäljas, spritdrycker, vin eller starköl till det i lagen (1977:293) om handel med drycker omnämnda partihandelsbolaget, öl till tillverkare av sådan vara och

1. Beslagtagen egendom får bevisligen förstöras, om dess värde är ringa eller egendomens förstörande eljest måste anses försvarligt. I annat fall får egendomen försäljas, spritdrycker, vin eller starköl till det i lagen (1977:293) om handel med drycker omnämnda partihandelsbolaget, öl klass II till tillverkare av sådan

¹Senaste lydelse 1980:582

Nuvarande lydelse

annan egendom på sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet finnes lämpligt. Belopp, som erhållits vid försäljning av beslagtagna egendom, tillfaller kronan.

Beslut om förstörande eller försäljning meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren. I fall som avses i 23 kap. 22 § första stycket första punkten rättegångsbalken får sådant beslut meddelas även av polismyndigheten.

Går beslag åter och är egendomen jämlikt denna paragraf förstörd eller såld skall ersättning av allmänna medel utgå med belopp, som motsvarar egendomens pris vid försäljning till allmänheten eller eljest finnes skäligt. Beslut om ersättning meddelas av åklagaren. Är den som drabbats av beslaget missnöjd med beslut om ersättning, äge han inom en månad från det han erhöll del av beslutet påkalla rättens prövning därav. Ansökan härom göres vid den domstol, som ägt upptaga fråga om beslagets bestånd. Ersättning utbetalas av länsstyrelsen efter framställning av åklagaren.

Föreslagen lydelse

vara och annan egendom på sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet är lämpligt. Belopp som erhållits vid försäljning av beslagtagna egendom tillfaller staten.

Beslut om förstörande eller försäljning meddelas av undersökningsledaren eller åklagaren. I fall som avses i 23 kap. 22 § första stycket första punkten rättegångsbalken får sådant beslut meddelas även av polismyndigheten.

Går beslag åter och är egendomen jämlikt denna paragraf förstörd eller såld, skall ersättning av allmänna medel utgå med belopp, som motsvarar egendomens pris vid försäljning till allmänheten eller eljest finnes skäligt. Beslut om ersättning meddelas av åklagaren. Är den som drabbats av beslaget missnöjd med beslut om ersättning äge han inom en månad från det han erhöll del av beslutet påkalla rättens prövning därav. Ansökan härom göres vid den domstol, som ägt upptaga fråga om beslagets bestånd. Ersättning utbetalas av länsstyrelsen efter framställning av åklagaren.

Nuvarande lydelse

2. Vad i 27 kap. 7 § rättegångsbalken är stadgat om att åtal skall väckas inom viss tid skall ej gälla i annat fall än då rätten utsatt sådan tid

3. Har förverkande av beslagtagna egendom ej förelagts och godkänts i samband med straffföreläggande eller föreläggande av ordningsbot och väckes ej åtal, prövar åklagaren huruvida egendomen skall vara förverkad enligt 1 §. Förordnande därom meddelas skriftligen. Den, från vilken beslaget skett äger hos åklagaren anmäla missnöje med förordnandet inom en månad från det han erhöll del därav. Anmäles missnöje, har åklagaren att, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan om egendomens förverkande. Sker det ej inom en månad från det anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

4. Om polisman verkställer beslag och förelägger förverkande av den beslagtagna egendomen i föreläggande av ordningsbot, skall anmälan om beslaget göras hos polismyndigheten.

Föreslagen lydelse

2. Vad i 27 kap. 7 § rättegångsbalken är stadgat om att åtal skall väckas inom viss tid skall ej gälla i annat fall än då rätten utsatt sådan tid.

3. Har förverkande av beslagtagna egendom ej förelagts och godkänts i samband med straffföreläggande eller föreläggande av ordningsbot och väckes ej åtal, prövar åklagaren huruvida egendomen skall vara förverkad enligt 1 §. Förordnande därom meddelas skriftligen. Den, från vilken beslaget skett äger hos åklagaren anmäla missnöje med förordnandet inom en månad från det han erhöll del därav. Anmäles missnöje, har åklagaren att, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan om egendomens förverkande. Sker det ej inom en månad från det anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

4. Om polisman verkställer beslag och förelägger förverkande av den beslagtagna egendomen i föreläggande av ordningsbot, skall anmälan om beslaget göras hos polismyndigheten.

Nuvarande lydelse

5. I fråga om spritdrycker, vin eller starköl, som i strid mot gällande bestämmelser medföres vid offentlig tillställning, har den som tjänstgör som ordningsvakt vid tillställningen samma rätt att taga egendomen i beslag som enligt rättegångsbalken tillkommer polisman.

Ordningsvakt som verkställt beslag skall skyndsamt till polismyndigheten göra anmälan härom och överlämna den beslagtagna egendomen.

Föreslagen lydelse

5. I fråga om spritdrycker, vin eller starköl, som i strid mot gällande bestämmelser medföres vid offentlig tillställning, har den som tjänstgör som ordningsvakt vid tillställningen samma rätt att taga egendomen i beslag som enligt rättegångsbalken tillkommer polisman.

Ordningsvakt som verkställt beslag skall skyndsamt till polismyndigheten göra anmälan härom och överlämna den beslagtagna egendomen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1977:975) med tulltaxa att 22 kap.¹ skall ha nedan angivna lydelse.

22 kap. Drycker, sprit och ättika

22.03	<u>Öl</u> med en alkoholhalt:		
	A. ej överstigande 1,8 viktprocent (lättöl)	100 l	10:-
	B. överstigande 1,8 men ej 2,8 vikt- procent (öl <u>klass II</u>)	100 l	12:-
	C. överstigande 2,8 viktprocent (starköl)	100 l	14:-
22.04	Druvmust i jäsning, ävensom druvmust vars jäsning avbrutits på annat sätt än genom tillsats av alkohol:		
	A. på kärl rymmande högst 10 liter .	100 l	25:-
	B. på andra kärl	100 l	10:-

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

¹Senaste lydelse 1984:1021

Förslag till**Förordning med ändring i förordningen (1981:639) om utjämning av industrins kostnader för jordbruksråvaror**

Regeringen föreskriver att bilaga 1 och 3 till förordningen (1981:639) om utjämning av industrins kostnader för jordbruksråvaror skall ha nedan angivna lydelse.

Bilaga 1

Varor för vilka utjämningsbidrag får lämnas och för vilka utjämningsavgift får tas ut (intern prisutjämning)

Tulltaxenr Varuslag

ur 22.03 Ö1 med en alkoholhalt överstigande 2,8 viktprocent (starköl)

Bilaga 3¹

Varor för vilka importavgift får tas ut och för vilka exportbidrag får lämnas (extern prisutjämning)

Tulltaxenr Varuslag

ur 22.03 Ö1 med en alkoholhalt ej överstigande 2,8 viktprocent (öl klass II och lättöl)

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1987.

¹Senaste lydelse 1982:749

Förslag till**Förordning om ändring i förordningen (1980:5) om tullfrihet för varor från Bulgarien, Rumänien och Folkrepubliken Kina**

Regeringen föreskriver att bilaga 1 till förordningen (1980:5) om tullfrihet för varor från Bulgarien, Rumänien och Folkrepubliken Kina skall ha nedan angivna lydelse.

Bilaga 1¹

Varor hänförliga till 1 - 24 kap. tulltaxan (1977:975) som är berättigade till tullpreferens vid import från Bulgarien, Rumänien och Folkrepubliken Kina

Tulltaxenr	Varuslag
22.03	<u>Ö1</u>

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1987.

¹Senaste lydelse 1983:32

Förslag till**Förordning om ändring i förordningen (1968:591) om mervärdeskatt i vissa fall vid utförelse**

Regeringen föreskriver att förordningen (1968:591) om mervärdeskatt i vissa fall vid utförelse¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Mervärdeskatt skall betalas för varor som utförs för försäljning från kiosk eller liknande försäljningsställe ombord på fartyg på linje mellan Sverige och Danmark, Finland eller Norge. Skatt skall dock inte utgå för spritdrycker, vin, starköl, öl klass II, tobaksvaror, parfym, kosmetiska preparat och toalettmiddel samt choklad- och konfektyrvaror. För den ingående skatt som belöper på skattepliktig utförelse föreligger inte avdragsrätt enligt 17 § lagen (1968:430) om mervärdeskatt.

Innebär utförelse enligt första stycket ett skattepliktigt uttag enligt lagen om mervärdeskatt, skall beskattningsvärdet utgöra varans inköpsvärde inräknat skatt.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1987.

¹Senaste lydelse 1985:119

Förslag till**Förordning med ändring i förordningen (1963:654) om försäljning från apotek av alkoholhaltiga läkemedel och teknisk sprit, m.m.**

Regeringen föreskriver att 2 och 8 §§ till förordningen (1963:654) om försäljning från apotek av alkoholhaltiga läkemedel och teknisk sprit, m.m., skall ha nedan angivna lydelse.

2 §¹

Från apotek får, med i 3 § nämnt undantag, alkoholhaltiga läkemedel, som innehåller mer än 10 viktprocent etylalkohol, ävensom teknisk sprit säljas eller eljest utlämnas, förutom till annat apotek, endast efter ordination eller beställning av person, som är behörig att utöva läkar-, tandläkar- eller veterinäryrket. Teknisk sprit får också säljas till den som har fått tillstånd till inköp enligt 7 § lagen (19XX:000) om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat.

8 §¹

Bryter någon mot 2 §, 4 § tredje stycket eller 6 § eller mot föreskrift eller förbud, som socialstyrelsen utfärdat med stöd av denna förordning, döms till böter.

Vidtar någon obehörigen med alkoholhaltigt läkemedel, som inte är avsett för invärtes bruk, åtgärd ägnad att göra varan användbar till förtäring, döms till böter.

¹Senaste lydelse 1977:304

Alkoholhaltigt läkemedel, varmed förfarits som nyss sagts och vilket påträffas hos den som förövat gärningen, skall tillika med de förråd av ifrågavarande läkemedel jämte emballage, som finns hos honom, samt nyttjade redskap förklaras helt eller delvis förverkat, om det inte är uppenbart obilligt.

Den som förövat gärning som avses i andra stycket skall, om det inte är uppenbart obilligt, dömas att för alkoholhaltigt läkemedel, varmed han förfarit obehörigen, betala skatt med 20 kronor per liter.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1987.

Förslag till**Förordning om ändring i förordningen (1961:128) om utförsel av
obeskattade varor i fartygstrafiken över Öresund**

Regeringen föreskriver att 2 och 4 §§ till förordningen (1961:128) om utförsel av obeskattade varor i fartygstrafiken över Öresund skall ha nedan angivna lydelse.

2 §¹

Spritdrycker, vin, öl och tobaksvaror, som är obeskattade, får medföras från tullområdet endast under villkor att

1. god ordning och nykterhet upprätthålls ombord,
2. spritdrycker eller vin inte tillhandahålls passagerare, som kan antas inte ha fyllt 18 år, och tobaksvaror inte utlämnas till passagerare, som kan antas inte ha fyllt 15 år,
3. spritdrycker, vin eller öl inte utlämnas till passagerare för att föras i land,
4. spritdrycker eller vin inte utskänks till passagerare före klockan 11,
5. högst 20 cigaretter eller 10 cigarrer eller 10 cigariller eller 50 gram andra tobaksvaror utlämnas till en passagerare för enkel resa.

4 §¹

Framgår av omständigheterna att huvudsyftet med turen inte är att upprätthålla trafik i egentlig bemärkelse, får obeskattade spritdrycker, vin, öl, tobaksvaror och chokladvaror inte medföras.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1987.

¹Senaste lydelse 1985:186

1911

Erklärung der ...

Erklärung der ...

Erklärung der ...

Erklärung der ...

Erklärung der ...

Erklärung der ...

Erklärung der ...

1911

DEL I KARTLÄGGNING

I INLEDNING

1.1 Uppdraget

Utredningen skall enligt direktiven (se bilaga 1 till SOU 1985:15) se över lagstiftningen på alkoholområdet och därvid söka åstadkomma förenklningar och rationaliseringar i regelsystemet. Lagen (1977:306) om dryckesskatt omfattas inte av översynen.

Utredningen har i en inledande etapp behandlat frågor som gäller servering och annan handel med alkoholdrycker. Arbetet har redovisats i delbetänkandet (SOU 1985:15) Handel med alkoholdrycker.

I den nu avslutande etappen har utredningen i huvudsak koncentrerat översynen till frågor som rör tillverkning av alkoholdrycker och handel med teknisk sprit m.m. Utredningen har vidare sett över reglerna om starkölsförsäljning och i denna fråga avlämnat promemorian (Ds S 1986:4) Partihandel med starköl.

1.2 Arbetets bedrivande

Som tidigare nämnts har till utredningen varit knuten en referensgrupp bestående av departementssekreteraren Christer Karlsson, socialdepartementet, direktören Klas Sjöstedt, Kemetyl AB, och byråchefen Åke Wegerman, socialstyrelsen. Utredningsarbetet har bedrivits under fortlöpande diskussioner med referensgruppen.

Utredningen har haft ett flertal överläggningar med socialstyrelsens alkohol- och narkotikabyrå. Synpunkter har också inhämtats från företrädare för AB Vin- & Spritcentralen, Systembolaget AB samt generaltullstyrelsens bevaknings- och kontrollbyrå. Vidare har diskussioner ägt rum med företrädare för Svenska Bryggareföreningen.

Utredningen har gjort studiebesök vid det av AB Skånebrännerier drivna Gäldsbränneriet utanför Kristianstad samt vid Vin- & Spritcentralens anläggningar i Årstadal, Falkenberg och Åhus. Besök har också gjorts på bryggerier i Stockholm, Falkenberg och Östersund.

Studiebesök har vidare ägt rum i Förbundsrepubliken Tyskland, där utredningen informerats om vintillverkning vid samtal med bl.a. företrädare för Deutsches Weininstitut i Mainz och en regional kontrollanstalt i Rheinhessen.

Utredningen har även besökt Kemetyl AB:s anläggningar i Årstadal och SvedaKemi AB:s anläggningar i Malmö.

2 GÄLLANDE ORDNING

2.1 Det alkoholpolitiska regelsystemet

Målet för den svenska alkoholpolitiken är att minska den totala alkoholkonsumtionen och därigenom minimera alkoholens skadliga verkningar. Samhällets åtgärder för att åstadkomma detta består bl.a. av en aktiv skattepolitik, ett omfattande opinionsbildande arbete och en rad bestämmelser som reglerar alkoholhanteringen. Genom restriktioner av olika slag begränsas tillgängligheten av alkohol. Tillstånds- och tillsynsregler skapar förutsättningar för en effektiv myndighetskontroll av alkoholhanteringen.

Det alkoholpolitiska regelsystemet har tidvis varit mycket svåröverskådligt, inte minst beroende på det stora antalet författningar av olika slag. I och med 1977 års lagstiftning fick emellertid regelverket en förenklad lagteknisk utformning. Bestämmelserna på alkoholområdet är numera i huvudsak samlade i fyra lagar, nämligen

- lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m.,
- lagen (1977:293) om handel med drycker,
- lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholtäta preparat samt
- lagen (1977:306) om dryckesskatt.

1977 års lagstiftningsarbete innebar i princip inte någon saklig förändring av de då gällande bestämmelserna på alkoholområdet. De kontrollpolitiska åtgärderna i form av beskattning av alkoholdrycker och restriktioner i alkoholhanteringen bibehölls.

Alkoholhandelsutredningen har i betänkandet (SOU 1985:15) Handel med alkoholdrycker redovisat en översyn av lagen om handel med drycker (LHD) och lagt fram förslag till ändringar i lagen, huvudsakligen i förenklande syfte. Vidare har utredningen i promemorian (Ds S 1986:4) Partihandel med starköl föreslagit ändrade regler i det angivna ämnet.

Det fortsatta utredningsarbetet har inriktats på en översyn av lagen om tillverkning av drycker (LTD) och lagen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (LFTA). Lagen om dryckesskatt omfattas inte av utredningens direktiv.

I det följande lämnas en redogörelse för de nu gällande bestämmelserna om tillverkning av drycker samt handel med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

2.1.1 Lagen om tillverkning av drycker (LTD)

LTD reglerar tillverkningen av drycker men också tillverkningen av sprit (etylalkohol) som inte är att hänföra till dryck. Dessutom finns bestämmelser om hantering av vissa hjälpmedel vid tillverkning av sprit, nämligen destillationsapparater och aktiverat kol. Därutöver innehåller lagen regler om tillverkares förfoganderätt och uppgiftsskyldighet m.m., förfarandet vid lagens tillämpning, ansvar, förverkande, beslag och straffskatt. Inledningsvis definieras vissa grundläggande begrepp.

Till lagen har socialstyrelsen meddelat verkställighetsföreskrifter, SOSFS 1977:99.

Definitioner m.m.

Med sprit förstås en vara, som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 1,8 viktprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställs eller utvinns. Vin eller maltdryck anses dock inte som sprit. Ej heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit (1 §).

I lagen regleras endast tillverkning av etylalkohol (etanol) men däremot inte tillverkning av annan alkohol, t.ex. metyl- eller isopropylalkohol. Sistnämnda tillverkning är således tillståndsfri. Någon särskild alkoholpolitisk reglering av handeln med dessa varor finns inte heller.

I yrkesmässig produktion tillverkas etylalkohol i allmänhet genom jäsning av potatis- och spannmålsavkok, melass, sulfitlut m.m., varefter den jästa vätskan destilleras. Sprit tillverkas även yrkesmässigt, dock ej i Sverige, genom destillation av vin (t.ex. cognac). Sprit framställs också genom kemisk omvandling av petroleumprodukter och dylikt.

En vanlig metod vid olovlig tillverkning av sprit är att låta en blandning av socker, jäst och vatten jäsa. Alkoholhalten i blandningen överstiger som regel 1,8 viktprocent efter endast några få dagar. Vätskan är då sprit i lagens mening. Med hänsyn till råvarorna kan vätskan nämligen inte vara vare sig vin eller malt-dryck. Vid bedömning av om sprit tillverkats eller inte saknar vätskans kvalitet och drickbarhet betydelse. Destillation behöver inte heller ha ägt rum.

Med mäsk förstås vid tillämpningen av LTD en jäsande vätska som blir sprit, om jäsningen får fortgå så att alkoholhalten överstiger 1,8 viktprocent (SOSFS 1977:99).

Den gräns vid vars överskridande en vara skall anses som sprit anges sedan 1977 års lagstiftning i viktprocent. Anledningen härtill är bl.a. att viktprocent är ett mera exakt mått än volymprocent. Däremot mäts i överensstämmelse med internationell praxis alkoholstyrkan för viner och spritdrycker alltjämt i volymprocent.

Med spritdryck förstås sprit som är avsedd att förtäras som dryck (2 §). Begreppet vin omfattar drycker som är framställda genom jäsning av saft från druvor, bär, frukt eller rabarber och som innehåller mer än 1,8 viktprocent men högst 22 volymprocent alkohol. Vin kallas lättvin, om det har en alkoholhalt av högst 15 volymprocent, och starkvin om alkoholhalten överstiger 15 men ej 22 volymprocent (3 §).

Förutom druvor, färska bär, färsk frukt och färska rabarber är det vid tillverkning av vin tillåtet att använda russin, torkade bär och torkad frukt. Dessa råämnen skall tillsättas från början.

Enligt rättspraxis får även socker användas vid tillverkningen. Vikten av sockret får dock inte överstiga vikten av saften. Andra ingredienser som brukar användas är vatten, olika sorters jäst, olika kemikalier samt färg- och smakämnen. För smak- och färgsättning får t.ex. maskrosor användas.

Ett vin som tillförts viss mängd sprit, s.k. förskärning, betecknas som vin, om alkoholhalten inte överstiger 22 volymprocent. Har vin inte använts som bas, betecknas slutprodukten inte heller som vin även om alkoholhalten understiger 22 volymprocent. Detta gäller exempelvis aperitifer som Campari Bitter och Martini Bitter. I tullhänseende görs dock inte denna distinktion.

Med mалtdryck förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd av torkat eller rostat malt. Mалtdryckerna delas upp i lättöl, öl och starköl. Alkoholhalten i lättöl får inte överstiga 1,8 och i öl inte 2,8 viktprocent alkohol. Starköl innehåller mer än 2,8 viktprocent (normalt över 4,0) alkohol. Färskt lättöl är lättöl som jäser eller eljest innehåller jäst. Annat lättöl kallas för lagrat öl (4 §).

Utgångsråvaran vid tillverkning av mалtdrycker skall alltså vara malt. Extrakt eller koncentrat av malt får emellertid inte användas (jfr 11 § andra stycket).

För att lättöl skall betecknas som färskt (svagdricka) måste drycken vara grumlig av jäst. Det räcker inte att förekomsten av jäst kan påvisas endast genom mikroskopisk undersökning. Filtring av lättöl medför som regel att drycken blir att hänföra till lagrat lättöl.

Med alkoholfri dryck förstås dryck som antingen är fri från alkohol eller innehåller högst 1,8 viktprocent alkohol. Med läskedryck menas kolsyrad alkoholfri dryck, hänförlig till tulltaxenummer 22.01, och alkoholfri konsumtionsfärdig dryck, hänförlig till tulltaxenummer 22.02, 22.07 eller 22.09 (5 §).

Under angivna tulltaxenummer innefattas i detta sammanhang huvudsakligen följande produkter: 22.01 mineralvatten och kolsyrat vatten, 22.02 lemonader och andra alkoholfria drycker med undantag av fruktsaft och köksväxtsaft, 22.07 äppelvin (cider), päronvin och mjöd samt 22.09 vissa beredningar för framställning av drycker.

Flera av de nu nämnda produkterna kan innehålla mer än 1,8 viktprocent alkohol. De är emellertid då inte hänförliga till läskedrycker. Som exempel kan nämnas cider, som är en jäst dryck framställd huvudsakligen av äpplen. Överstiger alkoholhalten i cider 1,8 viktprocent (i handeln anges i stället 2,25 volymprocent) är drycken att anse som vin.

År 1966 inleddes en försäljning av läskedrycker med alkoholbenämningar. Dryckerna hade tillförts sprit så att alkoholhalten låg strax under 2,25 volymprocent (1,8 viktprocent). Företrädare för staten och näringslivet enades vid sammanträffande i november 1968 att läskedrycker och ej kolsyrade fruktdrycker (s.k. stilldrinks) med högre alkoholhalt än som betingades av tillverknings-tekniska skäl inte skulle få säljas. Lättöl, cider och mjöd, som framställs genom jäsning och normalt inte har en alkoholhalt överstigande 1,8 viktprocent, berördes inte av överenskommelsen. Detsamma gällde de s.k. alkoholfria vinerna. Överenskommelsen kom inte till uttryck i några lagbestämmelser i samband med 1977 års lagstiftning men tillämpas alltjämt i praxis. Undantag har dock i enstaka fall medgetts för försäljning via Systembolaget.

Tillverkare kallas den som driver yrkesmässig tillverkning enligt LTD (6 §).

Tillverkning

Sprit får inte tillverkas utan tillstånd (7 §). Endast AB Vin- & Spritcentralen får tillverka spritdrycker (8 §). Vin, starköl och öl får inte heller tillverkas utan tillstånd, om det inte gäller tillverkning i hemmet för eget behov (9 §). Hemtillverkning av starköl med en alkoholhalt överstigande 4,5 viktprocent

är dock inte tillåten. Vidare får yrkesmässig tillverkning av sådant starköl ske endast för export (11 § tredje stycket).

För tillverkning av vin inom landet får, inte användas extrakt eller koncentrat av druvmust eller av annan fruktsaft. Tillståndsmyndigheten, dvs. socialstyrelsen, får dock medge undantag från förbudet, om det är fråga om annan tillverkning än hemtillverkning (10 §). Allmänt brukar man med extrakt avse en råvaras lösliga beståndsdelar, som uttagits med hjälp av lösningsmedel. Med koncentrat brukar man avse en råvara ur vilken lösningsmedlet helt eller delvis avlägsnats.

Extrakt- och koncentratförbudet tillkom i samband med 1977 års lagstiftning och innebar en möjlighet att begränsa försäljningen av s.k. snabbvinsatser. Om extrakt eller koncentrat som är förbjudna vid tillverkning säljs under sådana omständigheter att det framgår eller inger föreställning om att varorna är avsedda för vintillverkning, torde detta i vissa fall kunna beivras som medverkan till en efterföljande olovlig tillverkning av vin. Efter LTD:s ikraftträdande år 1978 har en övergång skett till snabbvinsatser som i stället för extrakt eller koncentrat innehåller råsaft. Råsaft är en pressaft av bär eller frukt som varken är extraherad eller koncentrerad. Alltjämt förekommer dock viss försäljning av snabbvinsatser med extrakt eller koncentrat av saft.

För tillverkning av starköl och öl inom landet får användas endast torkat eller rostat malt, omäktad spannmål (dvs. säd av olika sädesslag), socker, honung samt humle, jäst och vatten. Vid tillverkningen får inte mera socker eller honung tillsättas än som i vikt motsvarar en tredjedel av vikten av använt malt. Extrakt eller koncentrat av malt får, som tidigare nämnts, inte användas (11 § första och andra stycket).

Undantag från reglerna beträffande maltdryckstillverkningen kan i särskilda fall medges tillverkare (11 § femte stycket).

Tillverkares förfoganderätt

Annan tillverkare av sprit än Vin- & Spritcentralen får förfoga över av honom tillverkad sprit endast för försäljning till nämnda bolag, för export och, efter medgivande av socialstyrelsen, för användning i egen rörelse samt för försäljning enligt LFTA (12 §).

Tillverkare av spritdrycker, vin, starköl eller öl får förfoga över av honom tillverkad dryck för försäljning endast enligt LHD (13 §). Härav framgår att Vin- & Spritcentralen, som är ensam tillverkare av spritdrycker, har monopol på export och partihandel samt, med vissa undantag, även import av spritdrycker, vin och starköl (17-20 §§ LHD). Tillverkare av vin får sälja sin produkt för export och till Vin- & Spritcentralen. Starköstillverkare får sälja starköl - egen eller annans tillverkning - för export samt till Vin- & Spritcentralen, Systembolaget, annan starköstillverkare och innehavare av serveringstillstånd för starköl (23 § LHD). Tillverkare av öl får tillstånd av länsstyrelsen att bedriva detaljhandel med öl vilket också medför rätt att driva partihandel med öl (21 § första stycket LHD). Den som driver partihandel med öl får även sälja sådant öl för export (21 § andra stycket LHD).

Som tidigare nämnts har utredningen i promemorian Ds S 1986:4 föreslagit ändrade regler om partihandel med starköl. Vidare har utredningen i betänkandet SOU 1985:15 föreslagit att reglerna om partihandel med öl klass II skall slopas.

Malt- och läskedrycker får utlämnas från tillverkningsställe endast i slutna kärl eller behållare av en typ som har godkänts av socialstyrelsen eller med avseende på rymden godkänts enligt lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt. Detta förpackningskrav gäller dock inte när malt- och läskedrycker förs ut ur landet, förs till frihamn eller, när det är fråga om starköl, tas in i exportbutik eller läggs upp på tullager som har inrättats för förvaring av proviant, provianteringslager (14 § första stycket). Vidare får utlämning av läskedrycker i öppet kärl ske från

automat som godkänts av socialstyrelsen eller blivit vederbörli-
gen justerad (14 § fjärde stycket).

Kärl eller behållare för malt- och läskedrycker skall vara för-
sedda med uppgift om dryckestillverkarens namn eller tillverk-
ningsstället eller med dryckestillverkarens inregistrerade varu-
märke. På kärl som innehåller maltdryck skall dessutom finnas
uppgift om varuslag (lättöl, öl, starköl) samt på kärl som inne-
håller läskedryck uppgift om dryckens benämning. Varuslag får an-
ges med särskild beteckning, som godkänts av socialstyrelsen.
Kärl eller behållare som innehåller maltdryck får inte förses med
uppgift som är ägnad att ge drycken sken av att tillhöra något
annat varuslag än det som den är hänförlig till (14 § andra styc-
ket).

Socialstyrelsen har godkänt att följande särskilda beteckningar
används för att ange varuslag på kärl (flaskor, burkar, restau-
rangbehållare etc).

<u>Varuslag</u>	<u>Särskild beteckning</u>
Lättöl (färskt)	Svagdricka
Lättöl (lagrat)	Maltdryck (klass) I
Öl	Öl (klass) II med tillägg av pilsner, lager, porter eller jämförbar beteckning
Starköl	Exportöl (Klass) III med tillägg av lager, porter eller jämförbar beteckning, dock ej pilsner

I tillämpningsföreskrifterna framhåller socialstyrelsen beträf-
fande kravet på märkning i 14 § LTD att märkningsuppgifterna
skall vara tydligt framträdande. Etiketter eller dekor på för-
packning för olika slag av maltdrycker skall i sitt utförande
vara så skiljaktiga att dryckerna inte förväxlas lätt. Om varu-
märke, firmanamn eller benämning på lättöl är detsamma som för
andra slag av maltdrycker skall etikett eller dekor på lättöls-
förpackningen klart skilja sig från dessa (SOSFS 1977:99).

Ytterligare märkningsbestämmelser finns i livsmedelslagstiftningen. Även lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker kan vara tillämplig på text och bild på förpackning.

Omförpackning av maldrycker får göras endast av tillverkare av en sådan vara (14 § tredje stycket). Enligt socialstyrelsen innebär denna bestämmelse att lättöl och öl får omförpackas av samtliga maldryckstillverkare, medan starköl får omförpackas endast av starkölstillverkare.

Tillverkares uppgiftsskyldighet m.m.

Den som har fått tillverkningstillstånd enligt LTD skall i förväg anmäla till socialstyrelsen när tillverkningen skall påbörjas. Tillståndshavaren har också skyldighet att underrätta socialstyrelsen om avbrott i eller upphörande av verksamheten (15 §). Även den som vill tillverka lättöl eller läskedrycker eller förändra en sådan tillverkning har skyldighet att underrätta socialstyrelsen (16 §).

Om socialstyrelsen begär det, skall tillverkare medge tillträde till tillverkningsställen med tillhörande lokaler, tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar som rör verksamheten, utan ersättning biträda med handräckning vid tillsynen, lämna varuprover som behövs samt redovisa uppgifter om tillverkningens omfattning och utveckling (17 §).

Destillationsapparater och aktiverat kol

Den som saknar tillstånd får inte här i landet tillverka, överlåta eller inneha eller importera apparat, som kan användas för tillverkning av sprit (destillationsapparat), eller föremål som uppenbarligen är avsett att ingå i en sådan apparat (apparatdel). Från förbudet undantas staten, den som har tillstånd att tillverka sprit, apotek samt vissa laboratorier, läroanstalter och sjukhus (18 §).

Det har förutsatts att tillståndsgivningen beträffande destillationsapparater skall vara restriktiv. Tillstånd kan förenas med villkor att en apparat eller apparatdel görs varaktigt obrukbar eller med föreskrift om förvaring (SOSFS 1977:99).

Den som innehar aktiverat (aktivt) kol hänförligt till tulltaxenummer 38.03 eller annat renings- eller filtreringsmedel får inte överlåta detta, om han har insett eller bort inse att varan skulle komma att användas vid rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit eller vid obehörigt borttagande eller försvagande av denatureringsmedel i sprit eller alkoholhaltigt preparat (19 §). Enligt socialstyrelsen innebär bestämmelsen att aktivt kol för privat bruk som regel inte får överlåtas i större mängd än 1/2 kg. per gång.

Förfarandet vid lagens tillämpning

Tillverkningstillstånd får meddelas endast den som med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheter i övrigt kan anses lämplig att utöva verksamheten. Tillstånd gäller tills vidare. Överlåter en tillståndshavare sin rörelse på någon annan, kan tillståndet efter ny lämplighetsprövning överföras på denne (20 §).

Socialstyrelsen skall återkalla tillverkningstillstånd, om rätten enligt tillståndet inte längre utnyttjas eller verksamheten inte bedrivs i enlighet med gällande bestämmelser. I stället för återkallelse kan varning meddelas (21 §). Även tillstånd att inneha destillationsapparat kan under vissa omständigheter återkallas (22 §).

Socialstyrelsen skall, vid sidan om sin uppgift som tillståndsmyndighet, också utöva tillsyn över tillämpningen av LTD (23 §).

Vägrar en tillverkare att lämna tillträde för kontroll eller att tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar eller att lämna varuprov eller uppgifter om tillverkningen, får socialstyrel-

sen förelägga vite och även döma ut försuttet vite (24 § andra stycket).

Socialstyrelsens beslut om utdömande av vite överklagas hos kammarrätten genom besvär. Andra beslut av socialstyrelsen enligt LTD överklagas hos regeringen genom besvär (26 §).

Ansvar m.m.

Den som olovligen tillverkar sprit, bereder mäsik i uppenbart syfte att olovligen tillverka sprit eller forslar, döljer eller förvarar sprit, som uppenbarligen är olovligen tillverkad, eller mäsik, som uppenbarligen är avsedd för olovlig tillverkning av sprit, döms till böter eller fängelse i högst två år. Är brottet grovt, är straffet fängelse i högst fyra år. Vid bedömning om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om sprittillverkningen eller mäsikberedningen har skett i större omfattning eller i syfte att sälja varan (27 §).

Den som olovligen tillverkar vin, starköl eller öl döms till böter eller fängelse i högst sex månader (28 §).

Har tillåten alkoholhalt överskridits endast i ringa mån eller är en gärning som avses i 27 och 28 §§ av annat skäl att anse som ringa, skall inte dömas till straff (29 §§).

Den som utan att vara berättigad till det tillverkar, överlåter eller innehar destillationsapparat eller apparatdel döms till böter eller fängelse i högst ett år. För olovlig införsel av destillationsapparat eller apparatdel döms till ansvar enligt varusmuggningslagen (30 §).

Även brott mot bestämmelsen om förbud i vissa fall mot överlåtelse av aktiverat kol medför straffansvar (31 §).

Har flera medverkat till en gärning som avses i 27, 28, 30 och 31 §§ skall 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken tillämpas. Den till

vilken alkoholdryck har sålts eller annars anskaffats för personligt bruk skall dock vara fri från ansvar (34 §).

Förverkande m.m.

Sprit, vin, starköl och öl samt mäsik som har varit föremål för brott enligt LTD eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall jämte redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen har varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage, i vilket varorna har förvarats, förklaras förverkade. Likaså skall förråd av renings- och filteringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit förklaras förverkat (35 § första stycket).

Förverkande kan också ske av destillationsapparat eller apparatdel eller av aktiverat kol (35 § andra och tredje styckena).

Förordnande om förverkande skall inte meddelas om det är uppenbart obilligt (35 § fjärde stycket).

Vid olovlig tillverkning av sprit, vin, starköl eller öl utgår, om det inte är uppenbart obilligt, en straffskatt som för sprit är 75 kr. per liter, för vin 25 kr. samt för starköl och öl 5 kr. per liter. Straffskatten är dock lägst 300 kr. för sprit samt 100 kr. för vin, starköl och öl (37 §).

2.1.2 Lagen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (LFTA)

Utom som dryck används etylalkohol (etanol) för en rad tekniska, industriella, medicinska, vetenskapliga och likartade ändamål. Vanligtvis nyttjas alkoholen som lösnings- eller rengöringsmedel i utspätt eller utspätt skick - med eller utan denaturering - men den används också som råvara för tillverkning av andra varor. Hanteringen av alkohol för de nu nämnda ändamålen regleras i LFTA. Lagen innehåller regler om införsel, försäljning och inköp

av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat samt tillsyns- och sanktionsbestämmelser. Inledningsvis definieras vissa begrepp.

Till lagen har socialstyrelsen meddelat verkställighetsföreskrifter, SOSFS 1978:70.

Definitioner m.m.

Med teknisk sprit förstås sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenummer 22.08 eller 22.09 A eller B. Bestämmelserna om teknisk sprit gäller också spritdrycker, vin och starköl, som är avsedda för de nu angivna ändamålen (1 § första stycket).

Tulltaxenummer 22.08 omfattar odenaturerad etylalkohol och finsprit med en alkoholhalt på 80 volymprocent eller högre samt denaturerad sprit oavsett alkoholhalt. Tulltaxenummer 22.09 A och B avser i huvudsak sprit, som inte kan hänföras till 22.08, samt likörer och andra spritdrycker.

Som exempel på teknisk sprit kan nämnas absolut alkohol (sprit med en sammanlagd etanol- och metanolhalt överstigande 99,5 volymprocent), cellulosaråsprit (sprit framställd ur en biprodukt från cellulosaindustrin och med en sammanlagd etanol- och metanolhalt på 95-96 volymprocent) samt finsprit (sprit med en alkoholhalt på 95-96 volymprocent). Finsprit innehåller huvudsakligen etanol. Mängden metanol i absolut alkohol och cellulosaråsprit är också liten (högst 50 gram per kilo).

Även andra former av teknisk sprit förekommer beroende på tillverknings teknik och råvaror.

Med alkoholhaltigt preparat förstås en vara som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol och som inte är hänförlig till tulltaxenummer 22.03-22.08 eller 22.09 A eller B (se ovan) och inte heller är sådant läkemedel för vilket läkemedelsförordningen (1962:701) gäller (1 § andra stycket).

Som exempel på alkoholhaltiga preparat kan nämnas alkoholhaltig lag med frukter o.d., vissa färger, förtunnningar och rengöringsmedel, kosmetiska preparat, hygieniska medel såsom hårvatten och parfymer samt kylvätska för värmepumpar. Hit hör också sammansatta alkoholhaltiga beredningar (s.k. koncentrerade extrakt) för framställning av drycker. Vidare kan nämnas växtextrakter, vitaminpreparat och homeopatiska preparat i den mån de är alkoholhaltiga och inte är att anse som läkemedel. Som alkoholhaltiga preparat behandlas också bilvårdsmedel såsom karburatorsprit och spolarvätska samt brännvätskor (se vidare under 12 § i avsnitt 9.2).

Försäljningen av alkoholhaltiga läkemedel på vilka läkemedelsförordningen gäller regleras i förordningen (1963:654) om försäljning från apotek av alkoholhaltiga läkemedel och teknisk sprit m.m. (5 § 1 mom. andra stycket).

Med denaturering menas förfarande varigenom ett eller flera ämnen sätts till sprit för att göra spriten otjänlig för förtäring. Socialstyrelsen har meddelat föreskrifter om denaturering av teknisk sprit i vissa fall (SOSFS 1978:70). Annan denaturering föreskrivs av socialstyrelsen i samband med tillståndsprövningen (se avsnitt 3.1). Socialstyrelsen har också meddelat vissa rekommendationer om denaturering av teknisk sprit.

Efter denaturering på olika sätt av absolut alkohol, cellulosaråsprit eller finsprit används som beteckningar på teknisk sprit bl.a. desinfektionssprit 70 eller 95, industrisprit A, B eller C och medicinalsprit.

Införsel, försäljning och inköp

Teknisk sprit får utan tillstånd införas till landet av Vin- & Spritcentralen. Tillstånd behövs inte heller i fall då denaturerad teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat av resande införs på annat sätt än i handelssyfte eller för yrkesmässig förbrukning. För annan införsel av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat krävs tillstånd av socialstyrelsen (4 §).

I anslutning till lagrummet har socialstyrelsen meddelat följande generella tillstånd (SOSFS 1978:70).

Socialstyrelsen meddelar härmed tillstånd till införsel av alkoholhaltiga preparat som kommer in till riket i enstaka gåvoförsändelser till enskild person för dennes eller dennes familjs personliga bruk och som kan hänföras till följande varuslag och tulltaxenummer:

Varuslag	Tulltaxe- nummer
Växtsafter och växtextrakter m.m.	13.03
Sockerkonfektyrer	17.04
Kakaoberedningar	18.06
Bakverk	19.08
Frukter i alkoholhaltig lag	20.06
Alkoholhaltiga livsmedelsberedningar	21.07
Medikamenter som inte är läkemedel	30.03
Parfymer, kosmetiska preparat och toalettmiddel	33.06

Försäljning av alkoholhaltiga preparat är, med de inskränkningar som stadgas i LFTA, tillåten under samma villkor som gäller för drivande av handel i allmänhet (5 § 1 mom. första stycket). För försäljning av alkoholhaltiga läkemedel gäller, som tidigare nämnts, särskilda bestämmelser.

Försäljning av teknisk sprit är i princip tillståndsbunden. Från tillståndskravet undantas Vin- & Spritcentralen, Systembolaget, den som tillverkat varan och apotek. Den tillståndsfria försäljningen från apotek omfattar dock endast försäljning enligt recept eller till ett annat apotek (5 § 2 mom.). Närmare bestämmelser om apoteksförsäljning av teknisk sprit återfinns i den tidigare nämnda lagen om försäljning från apotek av alkoholhaltiga preparat och teknisk sprit m.m.

Även inköp av teknisk sprit kräver tillstånd. Inköpstillstånd behövs dock inte vid köp av absolut alkohol, koncentrerad sprit (bl.a. finsprit), eau-de-vie och vin för apoteksrörelses räkning. Sådant tillstånd behövs inte heller vid inköp enligt recept.

Socialstyrelsen har för vissa kategorier meddelat generellt inköpstillstånd enligt följande (SOSFS 1978:70).

- - - För nedan angivna köpare meddelar socialstyrelsen härmed tillstånd att hos AB Svensk Sprit (anm: Numera Kemetyl AB, se avsnitt 2.3) köpa följande varuslag:

Köpare	Varuslag
A. Statliga högskolor och universitet	sprit hänförlig till tulltaxe-nummer 22.08
B. Helstatliga laboratorier	sprit hänförlig till tulltaxe-nummer 22.08
C. Gymnasieskolor och grundskolans högsta stadium, kommunal högskole- och vuxenutbildning, riksinternatskolor, arbetsmarknadsutbildning /kungörelsen (1945:445) om yrkesutbildning för arbetslösa/, statsunderstödda enskilda yrkesskolor, landstingskommunala skolor (utöver gymnasieskolor), statens skogsinstitut, trädgårdsskolan i Norrköping samt statens skolor för vuxna i Härnösand och Norrköping	sprit hänförlig till tulltaxe-nummer 22.08
D. Rörelseidkare eller institution för användning inom industriell eller hantverksmässig verksamhet e.d.	industrisprit A-C
E. Tandvårdsinrättning som anordnas enligt folktandvårdslagen (1973:457)	desinfektionssprit

Med helstatliga laboratorier under B avses laboratorier vid:

Arbetsarkyddsstyrelsen
 Fiskeristyrelsen
 Försvarets forskningsanstalt
 Socialstyrelsen
 Statens bakteriologiska laboratorium
 Statens centrala frökontrollanstalt
 Statens geotekniska institut
 Statens industriverk
 Statens kriminaltekniska laboratorium
 Statens lantbrukskemiska laboratorium
 Statens livsmedelsverk
 Statens naturvårdsverk
 Statens provningsanstalt
 Statens rättskemiska laboratorium
 Statens rättsläkarstationer
 Statens strålskyddsinstitut
 Statens veterinärmedicinska anstalt
 Sveriges geologiska undersökning
 Tullverket

- - -
Under C uppgiven köpare får per kalenderår köpa 6,5 kg. odenaturerad och 20 kg. denaturerad sprit. Socialstyrelsen kan efter ansökan medge ytterligare tilldelning.

- - -
Socialstyrelsen får medge undantag från kravet på inköpstillstånd enligt LFTA vid försäljning från Systembolaget (6 § andra stycket). Generellt undantag har medgivits restauratörer för inköp av spritdrycker och vin till matlagning i restaurangrörelse (SOSFS 1978:70).

Teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat får inte tillhandahållas eller anskaffas för annans räkning, om det finns särskild anledning till antagande att varan är avsedd att användas i berusningssyfte (7 §).

Tillsyn och kontroll

Socialstyrelsen utövar kontroll över försäljningen av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (2 § första stycket). Den som säljer eller i handelssyfte eller för yrkesmässig förbrukning importerar teknisk sprit eller alkoholhaltiga preparat liksom den som inköper teknisk sprit enligt särskilt tillstånd eller eljest för yrkesmässig förbrukning är skyldig att på anfordran av socialstyrelsen lämna tillträde till de lokaler som används i verksamheten, tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar som hör till verksamheten samt utan ersättning biträda med behövlig handräckning och lämna erforderliga varuprov. Kontrollen skall såvitt möjligt ske på sådant sätt och på sådan tid att den inte förorsakar hinder i den berörda verksamheten (2 § andra stycket).

Socialstyrelsen har i anslutning till det nu angivna lagrummet meddelat följande riktlinjer (SOSFS 1978:70).

Teknisk sprit

Sprit, som har köpts eller importerats enligt tillstånd av socialstyrelsen, får förvaras och användas endast på den plats som är angiven i tillståndet. Spriten skall förvaras under lås och med betryggande kontroll så att den inte används för annat än det medgivna ändamålet. Tillståndshavaren är ansvarig för hur spriten används och skall ha tillsyn över förvaring och utlämning av spriten. Det skall alltid finnas en särskild person som är närmast ansvarig för förvaring och utlämning av spriten.

Anteckningar skall föras över inköp, import, utlämning, användning och lagerhållning av teknisk sprit.

Använd teknisk sprit får renas endast efter tillstånd av socialstyrelsen.

Alkoholhaltiga preparat

A. Tillverkningsbok som tillhandahålls av socialstyrelsen skall dagligen föras över inköp, import och förbrukning av teknisk sprit för tillverkning av alkoholhaltigt preparat. Socialstyrelsen kan i särskilt fall godkänna att anteckningar förs på annat sätt.

B. Förbrukningen av teknisk sprit redovisas uppdelad dels på slag av sprit (sprit denaturerad med olika denatureringsmedel, odenaturerad sprit, spritdrycker och vin av skilda sorter etc.), dels på olika preparat.

C. Kvantitetsuppgifterna anges i liter eller kilo enligt mätning eller vägning.

D. Vid årsskiftet avslutas tillverkningsboken, varvid uppgift om inventerat lager av sprit skall föras in. Eventuell skillnad mellan bokfört och inventerat lager anges. Som ingående lager för det nya året gäller det inventerade lagret.

E. Om tillståndshavare förutom sprit önskar använda isopropylalkohol skall han iaktta dessa redovisningsregler också för isopropylalkoholen.

Märkning

Såvida socialstyrelsen inte bestämmer annat skall förpackning för teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat som överläts vara tydligt märkt på svenska språket med:

A. Varans namn och uppgift om dess användningsområde.

B. Tillverkarens eller, beträffande i utlandet tillverkad vara, importörens namn eller firma samt hemort.

C. Anvisningar om lämplig hantering av varan.

D. De innehållsuppgifter som socialstyrelsen föreskriver.

- - -

Teknisk sprit och sådana alkoholhaltiga preparat, som inte är avsedda för förtäring, får inte importeras eller säljas i landet

utan att ha denaturerats på sätt socialstyrelsen föreskriver eller eljest godkänner. Socialstyrelsen får dock, om särskilda skäl föreligger och det inte finns fara för missbruk, medge att teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat införs eller säljs utan denaturering (3 §).

Till nämnda lagrum har socialstyrelsen meddelat följande anvisningar (SOSFS 1978:70).

Alkoholhaltiga preparat

Alkoholhaltiga preparat får inte säljas innan socialstyrelsen godkänt det.

Av ansökan om godkännande skall framgå preparatets namn, sammansättning, alkoholhalt, eventuell denaturering, förpackningsstorlek(ar) och ungefärligt detaljhandelspris.

Till ansökan skall fogas uppgift om hur sökanden avser att märka preparatet. På begäran skall prov på preparatet skickas in till socialstyrelsen, alkoholbyrån.

Godkännande skall bevaras så länge preparatet säljs och på begäran visas vid kontroll.

Om preparatets namn, sammansättning, alkoholhalt, denaturering eller förpackning ändras, skall detta anmälas till socialstyrelsen, alkoholbyrån, för prövning av nytt godkännande.

För godkännande av alkoholhaltiga sockerkonfektyrer, kakaoberedningar och bakverk samt frukter i alkoholhaltig lag och liknande livsmedel (tulltaxenummer 17.04, 18.06, 19.08, 20.06, 21.07) krävs som regel att alkoholhalten är högst 10 viktprocent. För frukter i lag krävs dessutom att mängden frukt viktmissigt överstiger mängden lag.

För godkännande av alkoholhaltiga medikamenter, växtsafter och växtextrakter m.m. (tulltaxenummer 13.03, 21.07 och 30.03), t.ex. hälsopreparat, krävs som regel att alkoholhalten är högst 10 viktprocent. För alkoholhaltiga läkemedel gäller särskilda bestämmelser.

För godkännande av alkoholhaltiga essenser och aromer (tulltaxenummer 33.04), som är avsedda att användas vid framställning av glass, läskedrycker eller konfektyr-, bageri-, charkuteri- eller liknande varor, krävs som regel att varan uppfyller minst ett av följande krav:

A. Smakkoncentrationen är sådan att essensen/aromen vid smak- och luktprovning bedöms vara odrickbar även om den späds ut till en alkoholhalt av ca 10 viktprocent.

B. Varan är trögflytande.

C. Varan är denaturerad med lämpligt ämne, t.ex. peppar.

För godkännande av kosmetiska preparat, parfymer o.d. (tulltaxenummer 33.06) med undantag för munvårdspreparat krävs som regel att i varan ingående sprit är denaturerad per kg. med något av följande denatureringsmedel i angiven mängd, nämligen:

A. dietylfталat, 10 g.

B. denatonium benzoat (Bitrex), 0,02 g.

C. sackarosoktaacetat (Denatin), 6 g.

För godkännande av munvårdspreparat krävs som regel att i varan ingående sprit är denaturerad per kg. med 15 g. mentol eller 15 g. pepparmyntsolja.

Socialstyrelsen godkänner inte alkoholhaltiga spritdryckssensenser - som kan hänföras till sammansatta alkoholhaltiga beredningar, s.k. koncentrerade extrakt, för framställning av drycker (tulltaxenummer 22.09 C) - annat än likör- och punschsensenser i varje särskilt fall.

För övriga alkoholhaltiga preparat, t.ex. förgasärvätskor, spolarvätskor, rengöringsmedel, färger o.d. gäller vad socialstyrelsen i varje särskilt fall föreskriver.

Sanktioner

Iakttas inte bestämmelserna i LFTA eller med stöd därav meddelade föreskrifter, får socialstyrelsen meddela varning. I stället för varning kan socialstyrelsen förbjuda försäljningen eller, om tillstånd till försäljning, införsel eller inköp meddelats, återkalla tillståndet. Har tillstånd återkallats eller har tillståndshavaren avlidit, åligger det tillståndshavaren eller dödsboet att, i den mån socialstyrelsen förordnar därom, sälja sitt lager av teknisk sprit till Vin- & Spritcentralen, som är skyldigt att till skäligt pris inköpa varan (8 §).

I (SOSFS 1978:70) framhålls följande.

Tillstånd till inköp, import eller försäljning av teknisk sprit kan inte överlåtas.

Detsamma gäller godkännande för försäljning eller tillstånd till import av alkoholhaltigt preparat.

Om teknisk sprit finns i lager då tillståndshavares rörelse läggs ner eller överlåts skall anmälan om det ineliggande lagret genast göras till socialstyrelsen, alkoholbyrån. Anmälan skall också göras då tillståndshavare bytt namn, avlidit eller gått i konkurs. Inneliggande lager av teknisk sprit får inte överlåtas utan socialstyrelsens medgivande.

Myndighet, som får kännedom eller misstanke om att teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat säljs eller används i strid mot gällande bestämmelser eller föreskrifter eller att varan eljest föranleder missbruk, bör omgående meddela detta till socialstyrelsen.

Vägrar försäljare, importörer eller köpare, som avses i 2 § andra stycket, att lämna tillträde för kontroll eller att tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar som hör till verksamheten eller att lämna erforderliga varuprov får socialstyrelsen meddela vite. Vite kan också utsättas då försäljning enligt 8 § andra stycket underlåts (17 §).

Ansvar m.m.

Den som säljer teknisk sprit utan att ha rätt till det enligt LFTA eller överskrider en sådan rätt eller bryter mot bestämmelserna i 7 § döms för olovlig försäljning av teknisk sprit till böter eller fängelse i högst två år. Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om försäljningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning (9 §).

Den som olovligen tar bort eller försvagar denatureringsmedel i teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat döms för olovligt förfarande med teknisk sprit till böter eller fängelse i högst två år. Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om renatureringen har skett i större omfattning eller i syfte att sälja varan (10 § första stycket).

För den som säljer eller tillhandagår med anskaffande av olovligen renaturerad teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat är påföljden densamma som enligt 9 §. Detsamma gäller den som forslar, döljer eller förvarar sådan vara (10 § andra stycket).

Den som för obehörigt ändamål använder teknisk sprit, som han inköpt eller importerat enligt bestämmelserna i LFTA, samt den som

inte följer villkor förbundna med inköps- eller införseltillstånd döms, såvida inte varusmuggningslagen är tillämplig, till böter (11 §). Till böter, högst femhundra kr., döms också den som i annat fall än som avses i 9-11 §§ bryter mot LFTA eller med stöd därav meddelad föreskrift (12 §).

Begår någon brott som avses i 9-11 §§ skall, om det inte är uppenbart obilligt, hos honom befintliga förråd av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat, kärl och emballage samt renings- och filteringsmedel förklaras förverkade. Förverkade kan också ske av redskap som kommit till användning vid olovlig renaturering (13 § första stycket). Den som förövat gärningen kan, om det inte är uppenbart obilligt, åläggas att utge straffskatt. Straffskatten uppgår till 75 kr. per liter (13 § tredje stycket).

För försök till olovlig försäljning av teknisk sprit (9 §) och olovligt förfarande med teknisk sprit (10 §) döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Den som medverkat till sådant försök eller till någon av de gärningar som nu beskrivits döms till ansvar enligt brottsbalkens bestämmelser om medverkan till brott. Den till vilken teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat sålts eller annars anskaffats för personligt bruk skall dock vara fri från ansvar (14 §).

2.2 Socialstyrelsens uppgifter

I samband med 1977 års alkoholpolitiska reform tog socialstyrelsen över det centrala ansvaret för de alkoholpolitiska frågorna. Socialstyrelsens främsta uppgift i detta sammanhang är att verka för att alkoholpolitiska synpunkter beaktas i samhällsutvecklingen och att samordna olika alkoholpolitiska insatser med varandra och med insatser på angränsande områden.

Vad gäller LTD och LFTA övertog socialstyrelsen riksskatteverkets tidigare uppgifter som tillstånds- och tillsynsmyndighet. Detta innebär alltså att liksom tidigare alla tillståndsärenden har

koncentrerats till en myndighet. Socialstyrelsens beslut kan överklagas till regeringen eller, i vissa fall, kammarrätten.

Inom socialstyrelsen handläggs tillståndsärendena enligt LTD och LFTA av byrån för alkohol- och narkotikafrågor. Byrån är organisatoriskt placerad inom socialstyrelsens avdelning för socialtjänst och består av en allmän sektion och en drogupplysningssektion. De nu aktuella ärendena handläggs inom den allmänna sektionen. Ärendenas art kräver ofta särskilda kunskaper om kemiska och tekniska processer samt insikt i industriell och hantverksmässig verksamhet. Byrån har därför till sitt förfogande bl.a. ett antal kemister. I en del tillståndsärenden krävs dessutom laboratoriekontroller. Dessa utförs av tullverkets huvudlaboratorium i Stockholm. Huvuddelen av proverna gäller ärenden om godkännande av alkoholhaltiga preparat. Vid sidan härav utförs vid tullverkets laboratorium åtskilliga analyser i mål eller ärenden om olovlig sprittillverkning etc. Sammanlagt utför laboratoriet ca 2 000 analyser per år med anknytning till LTD och LFTA.

I arbetet med att söka effektivare denatureringsmedel och för att öka kunskapen om arbetsmiljömässiga skaderisker i samband med hantering av etanol har socialstyrelsen ett kontinuerligt samråd med arbetarskyddsstyrelsen, generaltullstyrelsen (huvudlaboratoriet) och Kemetyl AB genom den s.k. denatureringsgruppen.

2.3 Marknaden

Antalet fabriker med industriell tillverkning av råsprit har under de senaste decennierna minskat kraftigt. År 1963 fanns det 88 fabriker av olika slag (lantbruksbrännerier och sulfitsprittfabriker) och så sent som i början av 1970-talet fanns ännu ett tiotal fabriker i drift. I och med att lantbruksbränneridriften successivt koncentrerats till ett bolag, AB Skånebrännerier, var i Vin- & Spritcentralen och Sveriges Bränneriintressenter ek. förening är hälftenägare, och genom att pappersmasseindustrin i stor utsträckning gått över till tillverkningsmetoder, där sprit inte

utvinns som biprodukt, förekommer sprittillverkning i dag endast på tre ställen i landet.

Huvuddelen av råspritframställningen med lantbruksprodukter (potatis och säd) som råvara är förlagd till det av AB Skånebrännerier drivna Gäldsbränneriet utanför Kristianstad. Vid bränneriet används årligen ca 100 000 ton potatis och ca 10 000 ton spannmål, av vilket utvinns ca 16,4 miljoner liter 93-procentig råsprit. Bränneriet tillgodoser hela Vin- & Spritcentralens behov av råsprit för bl.a. tillverkning av spritdrycker. Vid fabriken utvinns också bl.a. vetegluten och vetekli.

Resterande sprittillverkning, där lantbruksprodukter används som råvara, sker vid ett nystartat bränneri i Lidköping. Bränneriet drivs på försök i samarbete mellan staten, OK, Lantbrukarnas Riksförbund och Alfa Laval i syfte att använda överskottsproduktion av spannmål för tillverkning av etanol till inblandning (4 %) i bensin. Förutom etanol utvinns också stärkelse, protein och kolsyra. Produktionen av etanol i Lidköping är ännu så länge mycket ringa och räcker endast till att förse ett mindre antal bensinstationer med den nya bensinen. Slutligen framställs också sprit vid en sulfitspritfabrik i Örnsköldsvik. Som råvara används sulfitlut. Produktionen utnyttjas i huvudsak för kemisk omvandling till icke-alkoholhaltiga produkter, exempelvis etylacetat.

Den sammanlagda råsprittillverkningen i Sverige uppgick år 1985 till ca 25 000 ton, omräknat i 100-procentig alkohol. Av denna tillverkning svarade Gäldsbränneriet för 13 000 ton.

Som tidigare nämnts får spritdrycker endast tillverkas av Vin- & Spritcentralen. Tillverkning och tappning är förlagd till Stockholm (Årstadal), Falkenberg, Sundsvall och Åhus. Vid tillverkningen används den från Gäldsbränneriet levererade råspriten, som dock rektifierats (renats). År 1984 renades i Årstadal 21,5 och i Åhus 12,2 miljoner liter 50-procentig råsprit. Av denna kvantitet på 33,7 miljoner liter utgjorde 25,3 miljoner liter potatissprit och 8,4 miljoner liter sädessprit. Vin- & Spritcentralens för-

säljning av spritdrycker samma år uppgick till ca 50 miljoner liter, varav ca 35 miljoner liter brännvin. Knappt en femtedel utgjordes av buteljimporterade spritdrycker.

Vintillverkningen i Sverige är mycket blygsam. Viss tillverkning förekommer på Vin- & Spritcentralens fabrik i Åhus. Som råvara används bl.a. svarta vinbär, äpplen och rabarber. Vinet säljs i förskuret skick som starkvin. Ytterligare en tillverkare (Kiviks Musteri) har meddelats tillstånd för vintillverkning.

Den svenska bryggeribranschen har under de senaste 20 åren genomgått kraftiga strukturförändringar. Många småbryggerier har lagts ned eller köpts upp av de större bryggerierna, främst AB Pripps Bryggerier. Ännu i början av 1970-talet fanns ett trettiotal bryggeriföretag på marknaden. Numera återstår ett drygt tiotal företag med ca 20 tillverkningsställen. Därtill kommer ett mindre antal företag som helt är inriktade på tillverkning och försäljning av läskedrycker. Den totala maldryckstillverkningen år 1984 uppgick till 104 miljoner liter starköl, 160 miljoner liter öl klass II och 100 miljoner liter lättöl (lagrat).

När det gäller försäljning av teknisk sprit domineras marknaden av Kemetyl AB, ett helägt dotterbolag till Vin- & Spritcentralen. Fram till årsskiftet 1985/86 bedrevs företagets verksamhet i två bolag (AB Svensk Sprit och Kemetylprodukter AB). Kemetyl AB sysslar i huvudsak med import och försäljning av teknisk sprit och olika tekniska alkoholprodukter till industriföretag, hälso- och sjukvården samt till andra storförbrukare. Övriga företag i branschen är BP Kemi Skandinavien AB, SvedaKemi AB, AB Svenska Shell, Hüls-Kemi AB och A Johnson & Co HAB.

Försäljningen av teknisk sprit från Kemetyl AB (AB Svensk Sprit) uppgick år 1984 till 14 500 ton, beräknat som 100-procentig alkohol. För hela branschen framgår försäljningen år 1984 av tabell A.

Tabell A Tekniska alkoholprodukter, försäljning till förbrukare¹ branschvis, ton 100 % alkohol, 1984

Bransch (SNI)	Odenaturerad	Denaturerad	Summa
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri ²	11 862	129	11 991
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustri	0	25	25
Trävaru-, massa-, pappers- och pappersvaruindustri	9 272	1 242	10 514
Grafisk industri	0	1 616	1 616
Färgindustri	8	4 448	4 456
Läkemedelsindustri	1 623	644	2 267
Tvättmedels- och kosmetikaindustri	19	1 111	1 130
Annan kemisk industri	3 079	6 844	9 923
Mineral-, mineralvaru- och metallindustri	28	286	314
Verkstadsindustri	7	627	634
Övrig tillverkningsindustri (möbler, instrument m.m.)	2	52	54
Sjukhus (inkl. djursjukhus)	46	46	92
Folktandvården	-	5	5
Övrig tandvård	0	63	63
Apotek	260	341	601
Universitet och högskolor	77	7	84
Skolor	4	4	8
Helstatliga laboratorier	11	9	20
Övriga laboratorier, institut m.m.	18	135	153
Övrigt	6	284	290
Summa	26 323	17 917	44 240

1 Inkluderar tillverkares och partihandlares uttag för egen rörelse samt förbrukares egen import.

2 Inkluderar sprit som används för spritdrycksframställning.

3 BESTÄMMELSERNAS TILLÄMPNING

Tillverkningen av alkohol samt handeln med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat är, som framgått av det föregående, omgärdad av en rad inskränkande regler i LTD och LFTA. Systemet bygger på ett tillståndsförfarande i kombination med detaljerade föreskrifter och anvisningar för såväl tillståndsbunden som tillståndsfri verksamhet. Socialstyrelsen är tillståndsmyndighet i samtliga ärenden som rör LTD och LFTA. Socialstyrelsen har också ansvaret för att bestämmelserna efterlevs. Utredningen skall i detta avsnitt närmare redogöra för den tillstånds- och tillsynsverksamhet som förekommer i sammanhanget.

3.1 Tillståndsprovningen

De tillstånd som meddelas med stöd av LTD avser dels tillverkning av sprit, vin, starköl eller öl (tillverkningstillstånd), dels tillverkning, överlåtelse, innehav eller import av destillationsapparat eller del till sådan apparat (apparattillstånd). Vid årsskiftet 1985/86 förelåg sammanlagt ett tjugotal tillverkningstillstånd, varav drygt hälften avsåg tillverkning av starköl och öl. Huvuddelen av tillstånden var av äldre datum. Vid samma tidpunkt fanns ca 1 200 apparattillstånd. Under år 1985 hade drygt trettio apparattillstånd meddelats.

Enligt 20 § LTD får tillverkningstillstånd meddelas endast den som med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och övriga omständigheter kan antas vara lämplig att bedriva verksamheten. Hur ingående provningen är varierar från fall till fall beroende på verksamhetens art och omfattning. Rent allmänt kan dock sägas att provningen omfattar inte bara sökandens ekonomiska förut-

sättningar att bedriva verksamheten utan också den sökandes branschserfarenhet. Tillståndsmyndigheten ställer också krav på att det skall vara en "säker" verksamhet, dvs. en verksamhet som lätt kan övervakas och kontrolleras. Vid prövningen görs inga alkoholpolitiska ställningstaganden beträffande behovet av den tilltänkta tillverkningen.

Tillverkningstillstånd kan återkallas, om verksamheten inte bedrivs enligt gällande bestämmelser. I stället för återkallelse kan varning meddelas. Såvitt känt har något tillverkningstillstånd inte återkallats på denna grund sedan tillkomsten av LTD. Däremot har åtskilliga tillstånd, framför allt inom bryggeribranschen, upphört till följd av att verksamheten lagts ned.

Tillståndskravet för tillverkning, överlåtelse, innehav eller import av destillationsapparat eller apparatdel infördes i den alkoholpolitiska lagstiftningen år 1974 (prop. 1974:139). Från tillståndskravet undantogs bl.a. staten och den som har tillstånd att tillverka sprit (se avsnitt 2.1.1). Några särskilda tillståndskriterier uppställdes inte. Däremot förutsattes att tillståndsgivningen skulle vara restriktiv.

I ansökningsärenden rörande apparattillstånd kräver socialstyrelsen att sökanden anger verksamhetsområdet samt den plats där apparaten kommer att finnas och vad den skall användas till. Vidare skall sökanden lämna en beskrivning av apparaten. Tillstånd meddelas normalt inte, om destillationsapparaten är avsedd att användas för framställning av sprit. I sådana fall är sökanden hänvisad till att söka tillverkningstillstånd. Vissa undantag har dock medgivits företag som återvinner sprit ur produkter som använts i industriell verksamhet. I dessa fall föreskriver socialstyrelsen på vilket sätt spriten skall hanteras efter reningen.

Tillståndsgivningen enligt LFTA omfattar i huvudsak inköp av teknisk sprit (6 §) samt import (4 §) och godkännande (3 §) av alkoholhaltiga preparat. Antalet ärenden uppgår till ca 2 000 per år. Flertalet (ca 1 500) avser tillstånd till inköp av tek-

nisk sprit för tekniska, industriella eller medicinska ändamål. För import och försäljning av teknisk sprit har socialstyrelsen meddelat tillstånd för ett mindre antal företag, bl.a. Kemetyl AB (se avsnitt 2.3).

Socialstyrelsens tillståndsprovning enligt LFTA tar främst sikte på att spriten skall vara tillfredsställande denaturerad för resp. användningsområde. Man strävar också efter att minska användningen av sprit till förmån för andra lösningar. Inom industrin anses dock sprit ofta ha stora fördelar i fråga om användbarhet, giftighet och pris. Inte sällan för man från industrins sida fram önskemål om att spriten skall vara odenaturerad.

Socialstyrelsens provning inriktas således i huvudsak på att välja denatureringsmedel som dels ger en tillfredsställande denaturering, dels uppfyller sökandens krav på att medlet inte i onödan skall få en menlig inverkan vid användningen av spriten. Denatureringsmedlet får samtidigt inte vara direkt skadligt vid eventuell förtäring och det får inte vara alltför lätt att avskilja vid försök till rening av spriten.

I tillståndsprovningen enligt 6 § LFTA ingår självfallet också en bedömning av sökandens behov av spriten. Någon lämplighetsprovning företas normalt inte.

3.2 Tillsyn

Som tidigare nämnts utövar socialstyrelsen tillsyn över efterlevnaden av LTD och LFTA. Tillsynsverksamheten bygger huvudsakligen på den rapportering av tillverkning och försäljning som lämnas av tillverkare och andra samt på de inspektioner som genomförs av företrädare för socialstyrelsen. Tillsynsarbetet inriktas främst på sådan verksamhet som bedöms vara känslig ur missbrukssynpunkt.

Vad gäller tillverkningen av sprit och vin har socialstyrelsen, utöver föreskrifterna i SOSFS 1977:99, utfärdat vissa riktlinjer

(dnr 4410-657/82) om bl.a. tillverkningslokalernas utformning, tillverkningsutrustningens konstruktion och placering, uppmätning och distribution av den tillverkade varan samt denaturening. För kontroll av att dessa riktlinjer efterlevs görs regelbundna inspektioner hos tillverkarna, dock inte vid Vin- & Spritcentralens anläggningar. Enligt riktlinjerna har också tillverkare skyldighet att till socialstyrelsen rapportera bl.a. vilken mängd sprit eller vin som tillverkats och vilka mängder av olika råämnen som använts.

För bryggeriernas del gäller de tillverkningsbestämmelser som framgår av LTD och SOSFS 1977:99 (se avsnitt 2.1.1). Särskilda riktlinjer för tillverkningen har inte utfärdats. Socialstyrelsen företar inte någon regelbunden inspektion av verksamheten och har inte heller ålagt bryggerierna någon löpande rapporteringsskyldighet. Däremot utnyttjas den rapportering för bestämmande av dryckesskatt som enligt lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter åligger bl.a. tillverkare av malt- och läskedrycker. Därutöver görs vissa enkäter hos bryggerierna. Övervakningen av bryggeriernas distribution och försäljning av malt- och läskedrycker åvilar länsstyrelsen enligt 69 § LHD.

Vad gäller hanteringen av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat gäller de av socialstyrelsen i SOSFS 1978:70 utfärdade föreskrifterna. Teknisk sprit, som köpts eller importerats enligt tillstånd av socialstyrelsen, får förvaras och användas endast på den plats som är angiven i tillståndet. Spriten skall förvaras under lås och med betryggande kontroll så att den inte används för annat än det medgivna ändamålet. Tillståndshavaren är ansvarig för hur spriten används och skall ha tillsyn över förvaring och utlämning av spriten. Det skall alltid finnas en särskild person som är närmast ansvarig för förvaring och utlämning av spriten. Det åligger vidare försäljarna (partihandlarna) av teknisk sprit, bl.a. Kemetyl AB (se avsnitt 2.3) att regelbundet avge redovisning till socialstyrelsen om inköpta och försålda kvantiteter, om lagerhållning etc. Rapportering verkställs också av de särskilda kontrollbolag som på uppdrag av partihandlarna

(dock ej Kemetyl AB) ombesörjer övervakningen av den dagliga försäljningen av teknisk sprit.

De som tillverkar alkoholhaltiga preparat skall fortlöpande föra anteckningar över inköp, import och förbrukning av teknisk sprit för tillverkningen.

Företrädare för socialstyrelsen företar regelbundna inspektioner av såväl försäljare (partihandlare) som köpare (förbrukare) av teknisk sprit. Inspektionerna inriktas främst på sådan verksamhet där odenaturerad sprit kommer till användning. Denna kontroll omfattar inte bara försäljarna och de köpare som meddelats särskilt (individuellt) inköpstillstånd utan också de ca 5 000 förbrukare av teknisk sprit som meddelats generellt tillstånd till inköp (se avsnitt 2.1.2).

Lack of clear
direction for
the future

It is not clear
what the future
holds for
the organization

The lack of clear
direction for
the future
is a significant
challenge

This lack of clear
direction for
the future
is a significant
challenge

The lack of clear
direction for
the future
is a significant
challenge

This lack of clear
direction for
the future
is a significant
challenge

The lack of clear
direction for
the future
is a significant
challenge

This lack of clear
direction for
the future
is a significant
challenge

The lack of clear
direction for
the future
is a significant
challenge

4 HEMTILLVERKNING AV VIN M.M.

4.1 Allmänt

Den officiella statistiken på alkoholområdet (Alkoholstatistik, årligen utgiven av socialstyrelsen) redovisar Systembolagets uppgifter om försäljningen till allmänheten och till restauranger med serveringstillstånd, riksskatteverkets sammanställning av den skattepliktiga utlämningen av starköl, öl klass II och lättöl samt generaltullstyrelsens uppgifter om importerade kvantiteter av öl klass II och lättöl. Enligt denna statistik var försäljningen av alkoholdrycker i landet år 1984, omvandlad till 100-procentig alkohol, 6,0 liter per invånare om 15 år och däröver.

Utöver den registrerade konsumtionen finns emellertid en betydande konsumtion av hemtillverkat vin, starköl och öl, av illegalt tillverkade spritdrycker samt av tekniska alkoholprodukter. Vidare tillkommer smuggelsprit och alkoholdrycker som legalt tagits in i landet i samband med utlandsresor. Detta s.k. mörkertal i statistiken är självfallet mycket svårt att uppskatta. Generaltullstyrelsen har för år 1979 uppskattat den sammanlagda införseln av sprit och vin i samband med resor till 5 å 6 miljoner liter spritdrycker och 4 å 5 miljoner liter vin. På grundval av uppgifter från generaltullstyrelsen om antalet importerade snabbvinsatser samma år uppskattade socialstyrelsen att försäljningen inom landet motsvarade en tillverkning av ca 10 miljoner liter vin. Man uppskattar vidare att den traditionella hemtillverkningen av vin, dvs. sådan tillverkning där frukt, bär etc. används som utgångsråvara, är ungefär dubbelt så stor som snabbvinstillverkningen.

Som jämförelse kan nämnas att Vin- & Spritcentralens försäljning av spritdrycker och viner år 1984 uppgick till ca 50 miljoner liter sprit och ca 90 miljoner liter vin. Även om några mer exakta mått på mörkertalet inte kan anges är det ställt utom allt tvivel att den icke registrerade konsumtionen av alkohol är betydande.

Utredningen kommer i det följande att översiktligt redovisa utvecklingen på några av de områden där den oregistrerade konsumtionen särskilt har uppmärksammats.

4.2 Snabbvinstillverkning

Vid traditionell hemtillverkning av vin används vanligen färsk frukt och färska bär. Sedan början av 1970-talet har det dock blivit allt vanligare att tillverka vin med hjälp av s.k. snabbvinsatser. Förfarandet är betydligt enklare och ger i allmänhet en färdig produkt på 2-3 månader. De snabbvinsatser som säljs innehåller vanligtvis råsaft, jäst, jästnärsalt, medel för att avbryta jäsningen och klarningsmedel. Vid tillverkningen erfordras tillsats av vatten och socker (3-6 kg per sats).

På marknaden säljs ingredienserna i sammanhållna paket. Priserna på vinsatserna varierar något. Den genomsnittliga tillverkningskostnaden per flaska (75 cl) inkl. sockertillsatsen torde uppgå till omkring 5 kr. Till detta kommer dock kostnaden för inköp av kärl m.m.

Huvuddelen av snabbvinsatserna importeras. De säljs i dagligvaruhandeln, främst varuhus, inom färghandeln och i specialbutiker samt genom postorderföretag. Som tidigare nämnts har generaltullstyrelsen uppskattat importen av snabbvinsatser år 1979 till ett antal som motsvarade en tillverkning på omkring 10 miljoner liter vin.

I socialstyrelsens intervjuundersökningar beträffande hembränningens omfattning (se vidare avsnitt 4.3) ställs frågor rörande hemtillverkning av vin. Från 1982 års undersökning kan bl.a. följande redovisas.

Hälften av de tillfrågade uppgav att de druckit hemgjort vin under de senaste månaderna. Något fler än hälften av dessa hade druckit "snabbvin". En femtedel av de tillfrågade uppgav att de hade tillverkat vin under det senaste året. Drygt en tredjedel

av dessa uppgav att de gjort snabbvin. Det konstaterades att hemtillverkningen av vin ökat något sedan föregående undersökningstillfälle (år 1980). Vintillverkningen på snabbvinsatser hade dock ökat mindre än annan vintillverkning i hemmen. Vidare konstaterades att metoden att göra vin av frukt eller bär var vanligast bland äldre medan snabbvinsmetoden var vanligare bland medelålders (44 procent) och yngre (37 procent).

På grundval av frågor rörande omfattningen av vintillverkningen uppskattades den totala mängden tillverkat snabbvin till ca 10 miljoner liter per år, alltså ungefär samma mängd som tidigare beräknats för år 1979.

Socialstyrelsen lät i januari och februari 1984 genomföra en kartläggning av snabbvinsmarknaden genom intervjuer med ett hundratal företagare i branschen. Därvid framkom bl.a. att försäljningen inom landet år 1983 uppgick till ca 530 000 snabbvinsatser. Av detta antal satser kan tillverkas ca 11 miljoner liter snabbvin.

På uppdrag av Systembolaget genomfördes år 1985 en ny intervjuundersökning om hembränning (se avsnitt 4.3). Hemtillverkningen av vin berördes bara flyktigt och undersökningen lämnar därför öppet huruvida tillverkningen av snabbviner genomgått några ytterligare förändringar sedan år 1984.

4.3 Hembränning

Några exakta tal på hembränningens omfattning går naturligtvis inte att fastställa. På olika sätt kan man dock få ett begrepp om förändringar av hembränningens utbredning under olika tidsperioder. Exempelvis ger befintliga sifferserier över antalet för hembränning dömda personer resp. antalet fall av hembränning som kommit till polisens kännedom en grov uppfattning om utvecklingen.

Förbudet mot den s.k. husbehovsbränningen år 1855 innebar bl.a. att tillverkningen i hemmen kraftigt avtog. Denna tendens stod sig ända fram till Brattsystemets införande år 1919, då hembränningen tog fart. Antalet för hembränning dömda personer, som under en följd av år hade understigit 10, steg år 1920 till närmare 1 600 och höll sig sedan under 1920-talet vid drygt 500 per år. Under depressionsåren i början av 1930-talet steg detta antal märkbart, till i medeltal närmare 900 per år, men sjönk därefter åter. Sedan Brattsystemet slopats år 1955 har antalet understigit 100 per år ända fram till början av 1970-talet. Fr.o.m. år 1972 har antalet personer som dömts för hembränning ökat för varje år. För år 1984 uppgick antalet till 450. Motsvarande utveckling kan avläsas i fråga om antalet anmälda fall av olovlig sprittillverkning.

En annan metod att mäta hembränningens omfattning har tidigare varit att jämföra den totala förbrukningen av hushållsjäst med förbrukningen av mjöl för hushållsändamål. Metoden har självfallet stora brister och har därför inte heller tillämpats sedan början av 1970-talet. APU ansåg sig dock (SOU 1974:91 s. 437f) kunna dra den slutsatsen av gjorda jämförelser att hembränningen tilltagit från mitten av 1960-talet till början av 1970-talet.

På senare år har intervjuundersökningar använts i syfte att spegla tendenser i utvecklingen och - om möjligt - ge en bild av hur pass utbredd hembränningen är. Vidare har man försökt mäta förändringar i människors inställning till hembränningen och i deras uppfattning om lagstiftningen på detta område.

I en av Svenska Bryggareföreningen bekostad intervjuundersökning, utförd i februari-mars 1973 genom SIFO, uppgav ca en femtedel av de tillfrågade (21 %) att de någon gång hade druckit hembränt: ca en tredjedel av männen och ca en tiondel av kvinnorna (32 resp. 9 %). 12 % av männen och 6 % av kvinnorna hade druckit hembränd sprit under det senaste året (1972). De yngsta åldersgrupperna hade enligt undersökningen druckit hembränt i betydligt högre grad än de äldre. Storstadsområdena hade en nära

nog dubbelt så hög andel personer som sade sig ha smakat hembränt än glesbygden (24 resp. 13 %).

Under perioden 1974-1982 har, först genom riksskatteverkets och därefter genom socialstyrelsens försorg, intervjuundersökningar verkställtts vartannat år av olika intervjuinstitut. Några direkta frågor om den intervjuade själv bränner hemma etc. har inte ställts. I stället har den tillfrågade bl.a. fått uppskatta hur mycket hembränt som dricks på hemorten och i bekantskapskretsen etc. Metoden är givetvis mycket osäker, eftersom den i huvudsak bygger på de tillfrågades mer eller mindre välgrundade bedömningar, men antas ändå ge tillförlitliga indikationer på verkliga utvecklingstendenser.

På uppdrag av Systembolaget genomförde SIFO under februari-mars år 1985 en ny intervjuundersökning om hembränning. Man kunde konstatera att allmänhetens attityd till hembränning fortsätter att vara tolerant men att utvecklingen stabiliserats sedan slutet av 1970- och början av 1980-talet. Av de intervjuade uppgav 68 procent att hembränning var en mindre allvarlig eller bagatellartad förseelse. Ca 80 procent trodde att hembränningen ökat under de två senaste åren. De intervjuade ansåg att i genomsnitt 18 procent av den sprit som dricks på hemorten var hembränd. Motsvarande genomsnittssiffra för hembränd sprit inom den egna umgängeskretsen var fem procent. Drygt var tionde tillfrågad (13 procent) uppgav att han/hon själv druckit hembränd sprit under de senaste 12 månaderna. Det var framför allt män, och i synnerhet de yngre, som uppgav att de druckit hembränd sprit. Andelen var ungefär densamma som i 1982 års undersökning.

I samband med olovlig tillverkning av sprit och renaturering av teknisk sprit används aktivt kol för att rena spriten från finkelolja, denatureringsmedel och andra tillsatser. I legala, industriella sammanhang används aktivt kol för t.ex. avfärgning av vätskor, vattenrening, kemtvätt m.m. Tillverkning av aktivt kol sker genom förkolning av trä, ben och blod. Någon tillverkning torde inte förekomma i Sverige. Försörjningen här i landet med aktivt kol sker i stället genom import från flera olika länder.

APU lät genomföra en mätning av importen av aktivt kol och kunde konstatera en kraftig ökning under några år i början av 1970-talet. Självfallet kunde av detta konstaterande inte några säkra slutsatser dras beträffande användandet av aktivt kol för olovlig sprittillverkning. APU ansåg dock att försäljningen av aktivt kol i lös vikt till privatpersoner borde regleras och föreslog bl.a. licenstvång för import och tillverkning av aktivt kol. Förslaget godtogs inte. Som framgått av redogörelsen i avsnitt 2.2 infördes däremot en bestämmelse som innebar förbud mot försäljning av aktivt kol om det kunde misstänkas att varan skulle komma till användning vid olovlig sprittillverkning och liknande.

Socialstyrelsen har inte någon fortlöpande kontroll av importen av aktivt kol utan inriktar i stället sin uppmärksamhet på försäljningen i dagligvaruhandeln. Man har därvid kunnat konstatera att marknadsföringen av aktivt kol blivit allt mer framträdande. Detta gäller inte minst postorderförsäljningen, som är helt inriktad på försäljning till privatpersoner.

Under senare år har flera illegala "spritfabriker" avslöjats. En av fabrikena hade ett tiotal anställda. Av den sprit som tillverkades vid fabriken hade 80 000 liter 40-procentig sprit sålts för 1,4 milj. kr.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det mesta tyder på att hembränningen ökat under de två senaste decennierna men att en viss stabilisering skett under senare år.

Som framgår av socialstyrelsens intervjuundersökningar torde orsaken till den ökande hembränningen till övervägande del vara det höga priset på alkoholdrycker. Det anses vidare att hembränningen blivit attraktivare på grund av att metoderna för framställningen förfinats. De hembrända varorna kan bättre än tidigare renas från illasmakande biprodukter. Apparaturen har också förbättrats så att olägenheten med avslöjande lukt från tillverkningen har kunnat minskas. Tekniken har blivit lättare att använda.

4.4 Renaturering m.m.

Obehörig renaturering av tekniska alkoholprodukter likställs från straffsynpunkt med hembränning. Renatureringen innebär att denatureringsmedlet i produkten försvagas eller tas bort, främst genom användning av aktivt kol.

I vilken utsträckning obehörig rening av tekniska alkoholprodukter förekommer är mycket svårbedömbart. Undersökningar motsvarande dem som gäller hembränning företas inte. Tillgänglig statistik (Alkoholstatistik, 1984) avseende antalet fällande domar visar konstant låga siffror, bortsett från en viss uppgång under åren 1978-1979. Vissa omständigheter tyder dock på att det även på detta område har förekommit en viss ökning sedan mitten av 1970-talet. Bl.a. har under senare år en rad fall av grov olovlig rening av tekniska alkoholprodukter uppdagats. Det har även här varit fråga om rent affärsmässig verksamhet där tiotusentals liter varit i omlopp.

Vissa alkoholhaltiga preparat, t.ex. brännvätskor och karburatorsprit, säljs i handeln till priser som i jämförelse med priserna på alkoholdrycker är mycket låga. Den låga prisnivån bidrar självfallet till att dessa alkoholprodukter i vissa kretsar ses som ett alternativ till alkoholdryckerna. Missbruk förekommer här inte bara av renaturerade produkter utan också genom direkt förtäring. Vissa rapporter tyder på ett tilltagande missbruk av framför allt brännvätskor.

Vid ett av socialstyrelsen år 1984 anordnat s.k. rådslag rörande missbruk av alkoholhaltiga preparat med företrädare för socialvården, polisen, nykterhetsorganisationer m.fl. konstaterades att det totala antalet missbrukare av framför allt brännvätskor (exempelvis T-Röd) kan uppskattas till minst 4 000 och att det i huvudsak är fråga om män i åldrarna över 25 år. Vidare konstaterades att det i allmänhet rör sig om personer med ett långt framskridet missbruk av såväl alkoholdrycker som tekniska alkoholprodukter. Främst ekonomiska faktorer ansågs vara orsak till missbruket.

5 REFORMFÖRSLAG

5.1 Riksdagsbehandling

I samband med skatteutskottets (SkU 1976/77:40) behandling år 1977 av prop. 1976/77:108 med bl.a. förslagen till LHD och LTD berördes en motion med yrkande om införande i allmänna handeln av ett öl med högst 3,2 viktprocent alkohol. Med hänvisning till vad utskottet yttrat i samband med föregående års principbeslut om mellanölsförbud avstyrkte utskottet motionen. Riksdagen följde utskottet.

Vid riksmötet 1977/78 avvisade skatteutskottet (SkU 1977/78:27) ett motionsyrkande om legalisering av tillverkning av s.k. maskrosvin. Utskottet anförde bl.a. att om man, i likhet med motionärerna, helt bortsåg från om råvarorna var tjänliga för vintillverkning blev konsekvensen att varje form av mäskeberedning skulle kunna godtas. Utskottet ansåg att en sådan ändring skulle avsevärt försämra möjligheterna att beivra hembränning. I två andra motioner ställdes krav på upphävande av förbudet mot användande av extrakt och koncentrat av druvmust eller annan fruktsaft vid hemtillverkning av vin. Utskottet avstyrkte motionerna och anförde bl.a.

Ett av de grundläggande motiven för att vintillverkning i hemmet är tillåten är att man därigenom vill göra det möjligt att ta till vara överskott av frukt. Detta innebär att även andra än fruktodlare bör ha möjlighet att goda fruktår kunna köpa billig överskottsfrukt för vintillverkning. Däremot kan det inte anses vara förenligt med denna målsättning att tillåta hemtillverkning på importerade s.k. snabbvinsatser, som genom bl.a. en effektiv gratisreklam i pressen nådde betydande försäljningsframgångar före förbudets ikraftträdande vid årsskiftet. På sikt kan det inte vara tillfredsställande, om kommersiella intressen skulle lyckas åstadkomma en nämnvärt ökad konsumtion av hemtillverkat vin, vilket skulle strida såväl mot den alkoholpolitiska målsättningen att begränsa den totala konsumtionen som mot statens fiskala intressen. Utskottet är på denna grund inte berett att förorda några lättnader i förbudet mot extrakter och koncentrat vid vintillverkning. I stället anser utskottet att socialstyrelsen och dess nämnd för alkoholfrågor med uppmärksamhet bör följa den fortsatta utvecklingen när det gäller försäljning av beredningar för vintillverkning och föreslå därav påkallade åtgärder.

I samma betänkande behandlade skatteutskottet ett motionsyrkande som gick ut på att spritdrycker med hänsyn till alkoholstyrka, vedertagen internationell klassificering eller andra omständigheter skulle kunna hänföras till vin i enlighet med vad regeringen närmare föreskrev. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet under hänvisning till vad man tidigare framhållit i denna fråga i samband med behandlingen av prop. 1976/77:108 och anförde.

I motionen tas upp en fråga som berör tillverkningsområdet, nämligen hur drycken Campari skall klassificeras. Regeringen begärde fullmakt att få klassificera drycker av denna typ som vin med hänsyn till bl.a. att alkoholhalten inte översteg 22 volymprocent, som är den övre gränsen för vin, och till att varan internationellt ofta klassificeras som vin. De svenska bestämmelserna hade skapat irritation i samband med resandes införsel av varan. Utskottet ansåg sig inte på de angivna grunderna kunna tillstyrka en sådan fullmakt, och riksdagen beslutade i enlighet härmed. Motionärerna för åter fram det i propositionen förordade fullmaktsförslaget. - Utskottet vill med anledning härav förtydliga sitt tidigare ställningstagande. Med hänsyn till att spritdrycker beskattas hårdare än vin skulle en rättighet för regeringen att förklara vissa spritdrycker för vin inte stå i god överensstämmelse med de grundlagsfästa bestämmelserna om riksdagens beskattningsrätt. Härtill kommer att de skäl som åberopades endast gällde resandes införsel men att fullmakten också skulle avse den inhemska försäljningen. Utskottet är berett att pröva förslag om att resande skall kunna få införa Campari och eventuella därmed jämförliga drycker inom ramen för medgiven vinförsel men är inte berett att tillstyrka möjligheter till omklassificering av varan.

Riksdagen anslöt sig till vad skatteutskottet anfört i de nu redovisade frågorna.

Vid riksmötet 1978/79 behandlade skatteutskottet (SkU 1978/79:33) några motioner med bl.a. yrkande om upphävande av mellanölsförbudet. Utskottet uttalade att man inte ansåg skäl föreligga för ett återinförande av mellanölet och avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets hemställan.

Vid skatteutskottets (SkU 1979/80:44) behandling av prop. 1978/79:111 om åtgärder mot krångele och byråkrati m.m. såvitt av-

såg ändringar i LHD prövades flera motioner med yrkande om förbud mot försäljning av snabbvinsatser. Med hänvisning till att socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor (a-nämnden) i skrivelse till regeringen begärt ett sådant förbud och regeringen på grundval härav förväntades lägga fram ett förslag under hösten 1980 avstyrkte utskottet motionerna. Utskottet anförde bl.a. följande.

När utskottet 1977 behandlade förslaget till lag om tillverkning av drycker tillstyrkte utskottet en bestämmelse om förbud mot att använda extrakt eller koncentrat av druvmust eller av annan fruktsaft vid hemtillverkning av vin. Syftet med denna bestämmelse var att förhindra försäljning av snabbvinsatser. Utskottet ansåg sig inte kunna biträda alltför långtgående ändringar i den grundläggande vindefinitionen som berör såväl hemtillverkningen som den fabriksmässiga tillverkningen inom landet och importen. Utskottet fann att frågan om åtgärder mot mindre önskvärda former av hemtillverkning av vin borde kunna prövas närmare av a-nämnden innan något definitivt beslut fattades. Att yrkanden om förbud mot snabbvinsatser nu förs fram i motionerna - - - skall ses mot bakgrunden att a-nämnden i skrivelse till regeringen begärt sådant förbud och därvid åberopat en inom socialstyrelsens alkoholbyrå upprättad promemoria. Av promemorian framgår att förbudet mot extrakter vid hemtillverkning av vin inte lett till avsett resultat eftersom tillverkarna av snabbvinsatser ersatt extrakten med ren fruktsaft. För att stoppa snabbvinsatserna bör man enligt nämnden därför begränsa rätten till hemtillverkning av vin till beredningar som i huvudsak bygger på färsk frukt i överensstämmelse med de regler som tillämpas i Finland. Frågans alkoholpolitiska betydelse belyses av att den årliga importen av snabbvinsatser tidvis motsvarat 20 miljoner liter färdigt vin, vilket i sin tur motsvarar en tredjedel av Systembolagets lättvinsförsäljning. Mot saluförandet av snabbvinsatser kan således åberopas inte enbart den alkoholpolitiska målsättningen att begränsa den alltför höga alkoholkonsumtionen utan också statens fiskala intressen och angelägenheten av att motverka det enskilda vinintresset inom alkoholområdet. Utskottet instämmer i motionernas syfte.

Skatteutskottet behandlade också en annan motion där det begärdes åtgärder i syfte att underlätta tillverkning och försäljning av svensk cider. Utskottet avstyrkte även denna motion och yttrade.

Frågan om cider är inte ny för riksdagen, som under 1950-talet och början av 1960-talet prövade ett flertal motioner med liknande yrkanden. Att dessa så småningom avfördes från dagordningen sammanhängande med att en kommitté - 1959 års utskänningsutredning - fick i uppdrag att pröva ciderfrågan. Utredningen föreslog att cider skulle få tillverkas och säljas på samma villkor som malt-drycker men att ciderdryckerna skulle beskattas något lägre än

maltdryckerna med hänsyn till deras högre framställningskostnader. Motivet för införandet av cider var främst att åtgärden skulle utgöra ett stöd för fruktodlingen. - När riksdagen 1963 avvisade tanken på att införa ciderdrycker skedde det med motivationen att frågan främst borde bedömas från nykterhetspolitiska synpunkter och att dessa talade mot en sådan åtgärd. Man befarade att införandet av en ny typ av alkoholdrycker skulle bidra till ökad alkoholkonsumtion och sprida alkoholvanorna till nya grupper, främst ungdomen. Åtgärder till stöd för fruktodlingen borde prövas i annat sammanhang. - Såvitt utskottet kan finna har motionärerna inte framfört några nya argument till stöd för en introduktion av alkoholstarkare ciderdrycker på den svenska marknaden. Importerad s.k. lättcider finns redan att tillgå. Alkoholforskningen har visat att nya sorter som regel inte kommer in i stället för andra utan att de tenderar att utgöra en tilläggskonsumtion. Härtill kommer att starkare ciderdrycker främst kan antas intressera ungdomliga konsumentgrupper. Utskottet finner att förslaget framstår som oförenligt med den alkoholpolitiska målsättningen att begränsa den alltför höga konsumtionen.

I prop. 1979/80:6 (SoU 45, rskr 386) om socialstyrelsens uppgifter och organisation m.m. föreslogs bl.a. att det borde prövas om inte socialstyrelsens tillståndsgivning enligt alkohollagstiftningen kunde decentraliseras till länsstyrelsen. Organisationskommittén för socialstyrelsen (se avsnitt 5.2), som därefter tillsattes genom regeringsbeslut den 20 september 1979, inledde en sådan prövning och föreslog den 28 november 1980 bl.a. att länsstyrelsen under socialstyrelsens överinseende borde utöva tillsynen över maltdryckstillverkningen. Kommitténs prövning av decentraliseringsfrågor, bl.a. i vad mån uppgifter beträffande hanteringen av teknisk sprit kunde decentraliseras, var då inte avslutad. I prop. 1980/81:177 med förslag till vissa författningsändringar till följd av beslutet om socialstyrelsens omorganisation (prop. 1979/80:6, SoU 45, rskr 386) berördes frågan om socialstyrelsens tillstånds- och tillsynsansvar inom alkohollagstiftningen. Departementschefen uttalade därvid följande.

Jag delar organisationskommitténs uppfattning att den löpande tillsynen inom det alkoholpolitiska området i så stor utsträckning som möjligt bör utföras på den regionala nivån och ske inom ramen för de samlade resurser som finns tillgängliga för ändamålet. Någon förändring av ansvars- och arbetsfördelningar mellan socialstyrelsen och länsstyrelsen inom det aktuella området bör dock inte ske innan den pågående prövningen av decentraliseringsmöjligheterna är avslutad. Det innebär att socialstyrelsen tills vidare bör ha kvar det primära tillsynsansvaret för maltdryckstillverkningen.

Organisationskommittén har därefter med skrivelse till regeringen den 22 juni 1981 avslutat sitt arbete. Kommitténs förslag, som den 25 oktober 1984 överlämnades till alkoholhandelsutredningen, redovisas i avsnitt 5.2 såvitt avser tillämpningen av LTD och LFTA.

I prop. 1980/81:91 föreslogs införande av vissa regler i LTD i syfte att få bort snabbvinsatserna ur handeln. Departementschefen förordade inledningsvis att förbud skulle införas mot saluhållande av färdigförpackningar för vintillverkning. Med färdigförpackningar avsågs inte bara förpackningar som innehåller alla ingredienser som behövs för vintillverkningen utan också sådana som innehåller jäst och kemikalier doserade i förhållande till vandranda och till en viss utgångsråvara. Enbart ett förbud ansågs emellertid inte tillräckligt. Som komplement föreslogs ändringar beträffande reglerna om hemtillverkning. Departementschefen anförde bl.a. följande.

Den nuvarande 10 § LTD avser all vintillverkning inom landet. Det i paragrafen föreskrivna extrakt- och koncentratförbudet infördes med tanke på hemtillverkningen. Något behov av ett sådant förbud för annan vintillverkning finns inte med hänsyn till att sådan tillverkning alltid förutsätter särskilt tillstånd. Jag föreslår att lagrummet omformas så att det tar sikte endast på hemtillverkningen och att däri föreskrivs att färska eller torkade frukter, bär, rabarber eller druvor skall användas som råvaror. Dessa råvaror har låg förädlingsgrad, vilket också medför att tillverkningen blir omständlig och kräver ett visst mått av sakkunskap. Det blir därigenom inte tillåtet att som utgångsråvaror använda saft, saftextrakt eller saftkoncentrat. - För att druvorna, bären, frukten eller rabarbern skall vara de huvudsakliga utgångsråvarorna bör som hittills socker och honung få tillsättas endast i begränsad omfattning. Någon särskild lagregel som begränsar användandet av socker och honung behöver inte införas. Hur mycket socker eller honung som får användas för att slutprodukten enligt 3 § LTD skall anses vara vin följer av den mångåriga praxis vartill socialstyrelsen hänvisat i sina föreskrifter till 3 §.

Förbudet enligt 10 § LTD att nyttja saft samt extrakt och koncentrat därav får till följd att även försäljningen och marknadsföringen av dessa produkter för vintillverkning kan angripas. Detsamma gäller t.ex. en försäljning av kemikalier för vintillverkning som åtföljs av tillverkningsanvisningar vilka utgår från saft som råvara. Försäljningen kan nämligen utgöra medverkan till olovlig tillverkning av vin (34 § LTD). - - -

Sedan snabbvinsatserna blivit vanliga i handeln har hemtillverkarna vant sig vid kemikalier som förhöjer vinets kvalitet men även kan påskynda tillverkningen. Med hänsyn till att kemikalier förekommer i handeln för andra ändamål och eftersom det vore mindre följdriktigt att tillåta traditionell hemtillverkning av vin men förbjuda medel som förbättrar vinets kvalitet, anser jag det inte lämpligt att nu i lagen generellt förbjuda användandet av kemikalier eller andra beredningsämnen. Å andra sidan är jag medveten om att hanteringen med snabbvinsatser inrymmer betydande ekonomiska intressen hos dem som tillverkar och marknadsför satserna. Det är därför risk för att man marknadsför kemikalier eller finner nya produkter för vintillverkning som gör att hemtillverkningen kommer att fortgå enligt metoder som motsvarar den med de nuvarande snabbvinsförpackningarna. För att få en återgång till den mera traditionella tillverkningen anser jag det därför motiverat att bemyndiga tillsynsmyndigheten, socialstyrelsen, att, om behov skulle visa sig föreligga, utfärda närmare föreskrifter som förhindrar att påskyndande beredningsämnen används vid hemtillverkning av vin. Jag tänker här bl.a. på kemikalier som avbryter jäsningen eller påskyndar klarningsprocessen. Det bör framgå av 10 § att ett beredningsämne inte får användas i strid mot sådana föreskrifter. - - -

På det sätt som jag nu har föreslagit bör man kunna stoppa saluhållandet av snabbvinsatser och motverka den hemtillverkning som inte utgår från egen eller köpt frukt som råvara. - Det är väsentligt att statsmakterna klart fastslår att vintillverkning med utgångspunkt från snabbvinsatser eller köpt saft inte längre är tillåten. Mot dem som genom marknadsföring av skilda produkter försöker locka enskilda att tillverka vin enligt metoder som inte är tillåtna, torde till följd av den nu föreslagna regleringen ingripanden kunna ske med åberopande av marknadsföringslagen.

Vid utskottsbehandlingen, varvid också prövades en rad motioner med yrkande om avslag på propositionen, konstaterade utskottet (SKU 1980/81:23) inledningsvis att propositionen byggde på förslag som lagts fram av a-nämnden och att riksdagen föregående år på utskottets hemställan ställt sig positiv till ett förbud mot snabbvinsatser. Utskottet avvisade dock förslagen och uttalade bl.a. följande.

- - - Att förslagen möter kraftig kritik i de nu aktuella motionerna torde bl.a. bero på svårigheterna att finna en lämplig form för det avsedda förbudet. Det har inte heller visats att snabbvinsatser i betydande utsträckning köps av underåriga. En annan svaghet i förslaget är de ändringar i reglerna för hemtillverkning av vin i allmänhet som socialministern funnit nödvändiga att föreslå, bl.a. för att marknadsföringslagens bestämmelser skall kunna användas mot en befarad fortsatt försäljning av vinsatser. Socialstyrelsen skall enligt förslaget få en fullmakt att fastställa vilka beredningsämnen och tillsatser som skall vara tillåtna vid hemtillverkning av vin. Utskottet finner det mindre

lämpligt att lagstiftningens räckvidd fastställs i administrativ ordning med hänsyn till att bristande kännedom om dessa föreskrifter kan leda till kännbara påföljder. Sådana former av delegering av lagstiftning bör enligt utskottets mening såvitt möjligt undvikas.

Det kan enligt utskottets mening möjligen vara försvarligt att tillgripa en så komplicerad och svårkontrollerad lagstiftning som den föreslagna om de intressen man därigenom vill tillgodose framstår som oavvisliga från alkoholpolitisk synpunkt. Utskottet finner emellertid motiven för ett förbud mot snabbvinsatser inte vara starkare än att de kan avvisas.

Det skulle inte vara godtagbart om underåriga i betydande utsträckning drack vin som framställt av snabbvinsatser. Det har dock inte visats att så är fallet. Det skulle också vara otillfredsställande om snabbvinstillverkningen bidrog till en påtagligt ökad alkoholkonsumtion. Inte heller en sådan utveckling har emellertid kunnat styrkas. Snabbvinberedningen strider uppenbarligen mot statens fiskala intressen, men det gör också den traditionella hemtillverkningen utan att det därför i detta sammanhang höjts några röster för förbud mot en sådan tillverkning. Saluförandet av snabbvinsatser kan visserligen sägas vara styrt av ett sådant enskilt vinstintresse, som man i andra sammanhang sökt motverka inom alkoholpolitiken. Detsamma kan emellertid sägas om den s.k. kringhandeln med damejeanner, jäsrör, vinjäst m.m. vid den traditionella hemtillverkningen av vin, och det enskilda vinstintresset kvarstår fortfarande inom betydande delar av alkoholområdet, exempelvis när det gäller bryggeri- och restaurangbranscherna.

Utskottet har med denna sammanfattning velat belysa att det knappast finns något avgörande argument för att förbjuda snabbvinsatserna. Mot de allmänna lämplighetskäl för ett sådant förbud som åberopas i propositionen talar främst de kontroll- och tillämpningssvårigheter som förslaget skulle medföra och kanske också i någon mån risken för att förslaget skulle undergräva respekten för lagstiftningen.

På utskottets hemställan avlog riksdagen propositionsförslagen.

Med anledning av att SAMO i sin rapport (Ds S 1980:10) Om alkoholpolitiken kunnat konstatera att en ökning skett av den illegala sprittillverkningen föreslogs i prop. 1980/81:179 en betydande straffskärpning för olovlig tillverkning av sprit samt olovlig renaturering av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Förslaget, som innebar att straffsatserna fördubblades, godtogs av riksdagen (SKU 1980/81:54, rskr 330).

I rapporten (Ds S 1981:25) Om alkoholpolitiken II redovisade SAMO sitt ställningstagande beträffande ett av Sveriges Kemiska Industrikontor (Kemikontoret) framlagt förslag om att även andra än partihandelsbolag skulle få möjlighet att importera teknisk sprit. Förslaget, som inte innebar någon lagändring utan endast en förändring av socialstyrelsens dittillsvarande tillämpning av 4 § LFTA, avvisades av SAMO och togs sedan inte heller upp i den proposition (prop. 1981/82:143) som behandlade bl.a. SAMO:s förslag. SAMO ansåg att det från alkoholpolitisk synpunkt inte var acceptabelt att äventyra säkerheten vid hanteringen av teknisk sprit genom att frångå den restriktiva tillståndsgivningen. Särskilt i ett läge där en aktiv alkoholpolitik bedrevs i syfte att begränsa tillgången på alkoholdrycker ansågs en mindre restriktiv tillståndsgivning kunna innebära risker för att teknisk sprit användes som ersättning för alkoholdrycker och kom ut på den illegala marknaden. SAMO hävdade att de kostnads- och konkurrensaspekter som anförts av Kemikontoret borde stå tillbaka av alkoholpolitiska skäl.

Vid riksmötet 1982/83 behandlade skatteutskottet (SKU 1982/83:47) en motion med yrkande om förslag från regeringen om beskattning eller förbud mot snabbvinsatser. På hemställan av utskottet avslögs riksdagen motionen. Utskottet yttrade.

Den nu aktuella motionen innehåller inte några förslag till nya lösningar av de problem som är förenade med att effektivt ingripa mot snabbvinsatserna utan att samtidigt förbjuda all hemtillverkning av vin. Utskottet är därför inte berett att nu ompröva sina tidigare ställningstaganden till dessa frågor, även om utskottet nu liksom tidigare instämmer i uppfattningen att snabbvinsatserna kan bli ett allvarligt alkoholpolitiskt problem. Möjligheterna till en laglig och så enkel och snabb hemtillverkning som dessa vinsatser medger innebär att syftet med alkoholbeskattningen lätt kan kringgås. En fortsatt ökning kan skapa ett utbrett beteendemönster som inte kan godtas i längden men som kan vara värt att bryta. Som socialutskottet anför i sitt yttrande innebär försäljningen av billiga snabbvinsatser också att alkohol finns lätt tillgänglig även för ungdomar. Utskottet utgår från att regeringen och socialstyrelsen uppmärksammat följer utvecklingen och på nytt lägger fram förslag till åtgärder mot snabbvinsatserna om försäljningen visar samma oroande utveckling som nu är fallet.

Vid påföljande riksmöte tog socialutskottet (SoU 1983/84:20) upp en motion med yrkanden att riksdagen skulle begära att regeringen tog initiativ för att förhindra inköp av alkoholhaltiga preparat i berusningssyfte. Motionärerna framhöll att det från olika håll i landet kommit uppgifter om att många personer berusar sig med alkoholhaltiga preparat som säljs fritt bl.a. vid bensinstationer, t.ex. brännvätskor och karburatorsprit. Dessa medel (anm. Definitionsmässigt är det fråga om teknisk sprit, se avsnitt 9.2 under 12 §.) var enligt motionärerna alltför lättåtkomliga. Motionärerna framhöll vidare att bestämmelsen att teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat inte får säljas om det föreligger särskild anledning att anta att varan skall användas i berusningssyfte hade visat sig svår att efterleva. Motionärerna ansåg därför att kraftfulla åtgärder borde övervägas för att om möjligt hindra att brännvätskor och dylikt inköptes i berusningssyfte. Utskottet anförde.

Utskottet har inhämtat att flera av landets kommuner har uppmärksammat socialstyrelsen på ett ökat missbruk av olika slags alkoholhaltiga preparat. Från kommunerna har också uppgivits att allt yngre personer använder alkoholhaltiga preparat i berusningssyfte. Företeelsen är i och för sig inte ny. De medel som missbrukats har dock växlat genom åren. Till de preparat som numera missbrukas hör bl.a. T-Röd och K-Sprit.

Socialstyrelsen genomförde år 1983 en kommunenkät om missbruk av alkoholhaltiga preparat. Syftet med enkäten var bl.a. att få en översikt över situationen i hela landet och med detta som grund initiera åtgärder mot missbruket. Enkätsvaren har sammanfattats enligt följande:

- Ca 2/3 av kommunerna (178 st.) anger att ett känt missbruk av alkoholhaltiga preparat förekommer i kommunen.
- Ca 1/3 av kommunerna (101 st.) har sökt förebygga och/eller avhjälpa missbruket genom särskilda insatser. 45 kommuner har bearbetat försäljningsställen, 24 kommuner har riktat sina insatser direkt till missbrukarna och 32 kommuner har gjort båda delarna.
- Mindre än 5 % av kända missbrukare av preparaten är 25 år eller yngre.
- Mindre än 10 % av kända missbrukare av preparaten är kvinnor.
- 20 kommuner anger att missbruket minskar.
- 62 kommuner anger att missbruket är oförändrat.
- 51 kommuner anger att missbruket ökar.

Resterande kommuner har inget känt missbruk eller vet ej hur utvecklingen av missbruket ser ut.

Socialstyrelsen har vidare med anledning av att flera kommuner efterlyst informationsmaterial framställt foldern Missbruk av alkoholhaltiga preparat som kortfattat behandlar missbruk. Foldern har utformats på sådant sätt att dess ena sida kan användas som affisch i affärslokalen.

Socialstyrelsens hittillsvarande erfarenhet är enligt uppgift att enbart skriftlig information till försäljningsställena ger liten effekt. Kommuner som kombinerat skriftlig information med personliga besök och andra insatser, t.ex. Landskrona kommun, har där emot lyckats bra i sina strävanden att minska missbruket. I Landskrona, som genomförde en kampanj hösten 1981, lyckades man inom ett år få i stort sett alla butiker att sälja preparaten över disk eller förvara dem undanskymt. Alla de klienter som vid försökets början missbrukade T-Röd upphörde med detta. Mot bakgrund av denna erfarenhet distribuerade socialstyrelsen den nämnda foldern till landets socialnämnder, trots att foldern i huvudsak riktar sig till handeln. Vidare har handelns olika branschorgan informerats.

Socialstyrelsen har såsom ett led i sin tillsynsverksamhet i januari 1984 anordnat en konferens angående missbruk av alkoholhaltiga preparat med deltagande av experter från olika myndigheter och organisationer liksom tillverkare och försäljare. Styrelsen kommer inom kort att redovisa resultatet av konferensen. Därefter kommer gjorda insatser att utvärderas.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om nödvändigheten av att förhindra inköp i berusningssyfte av alkoholhaltiga preparat av typ T-Röd och K-Sprit. Som ovan framgått arbetar dock socialstyrelsen redan aktivt med informationsverksamhet på detta område, bl.a. mot bakgrund av de positiva resultat som uppnåddes under det s.k. Landskronaprojektet 1981. Utskottet finner det angeläget att styrelsen följer upp resultaten härav och tar fortsatta initiativ för att förebygga missbruk av sådana preparat. Utskottet anser med hänsyn härtill inte något riksdagsinitiativ påkallat med anledning av motionen. Motionen avstyrks.

På socialutskottets hemställan avslög riksdagen motionen.

Vid riksmötet 1984/85 behandlade skatteutskottet (SkU 1984/85:1) ett flertal motioner inom det alkoholpolitiska området. Bl.a. hade på nytt ställts krav på förbud mot försäljning av snabbvinsatser. Utskottet hänvisade till vad man tidigare uttalat i frågan och tillade.

- - - De svårigheter som är förenade med en lagstiftning av angivet slag hänger närmast samman med att alla de komponenter som ingår i snabbvinsatserna, med undantag av fruktsaften, normalt funnits att köpa i de affärer som tillhandahållit tillbehör för vanlig hemtillverkning av vin. Snabbvinsatsen innebär alltså bara att man gjort ett paket som innehåller saft, vissa kemikalier och en bruksanvisning. Utan tvivel underlättar vinsatserna hemtillverkningen av vin, särskilt som de numera saluförs i flertalet större varuhus och genom postorderfirmor, men det torde vara svårt att fastställa i vilken omfattning snabbvinerna bidragit till en ökad totalkonsumtion. Den i början snabbt ökande försäljningen av vinsatser synes numera ha avtagit. Verkställda undersökningar tyder på att snabbvinsatserna svarar för en tredjedel av hemtillverkningen av vin. Den som anskaffat utrustning för tillverkning av snabbvin kan vid ett förbud mot vinsatserna lätt övergå till ordinär hemtillverkning på samma sätt men med billigare råvara. Utskottet vill med dessa synpunkter inte försvara det kommersiella utnyttjandet av hemtillverkningsreglerna som snabbvinsatserna innebär utan endast framhålla svårigheterna att med bibehållen rätt till hemtillverkning av vin förbjuda saluförandet av vinsatser.

Utskottet avstyrkte motionen liksom en motion med yrkande om en översyn av lagstiftningen i syfte att svensk cider skall få tillverkas och försälas på samma villkor som öl och starköl. Enligt utskottets mening måste den sistnämnda frågan bedömas främst från alkoholpolitiska utgångspunkter. Förslaget ansågs härvid oförenligt med strävandena att dämpa alkoholkonsumtionen. Riksdagen följde utskottet.

Skatteutskottet tog även vid 1985/86 års riksmöte upp en rad motioner på det alkoholpolitiska området till gemensam behandling. Bl.a. prövade utskottet (SkU 1985/86:1) tre motioner med yrkande om åtgärder mot handeln med snabbvinsatser. Förslag framfördes om förbud mot försäljning av snabbvinsatser, framför allt till ungdomar under 20 år, eller om begränsningar i marknadsföring och införande av särskild beskattning. Utskottet avstyrkte motionerna och anförde.

Utskottet har förståelse för uppfattningen att syftet med alkohollagstiftningen motverkas av försäljningen av snabbvinsatser och för oron över att ungdomen kan lägga grunden till alkoholproblem genom en enkel vintillverkning. Som utskottet konstaterat tidigare år har det emellertid visat sig svårt att med bibehållen rätt till hemtillverkning förbjuda eller beskatta vinsatserna. Enligt vad utskottet inhämtat prövas emellertid denna fråga på nytt inom alkoholhandelsutredningen (S 1984:02) på

grundval av ett omarbetat förslag från nykterhetsrörelsen. I sammanhanget vill utskottet också peka på möjligheterna att ingripa mot olämplig marknadsföring när det gäller direktreklam till ungdomar under 20 år. Utskottet vill också nämna det från alkoholpolitisk synpunkt diskutabla förhållandet att reklam- och marknadsföringsförbudet på alkoholområdet inte tillämpas i fråga om snabbvinssatser m.m.

Utskottet utgår nu liksom tidigare från att hithörande problem kommer att uppmärksammas, förutom av alkoholhandelsutredningen också inom socialstyrelsen, konsumentverket och det alkohol- och narkotikapolitiska rådet.

Utskottet avvisade också ett yrkande om återinförande av mellan-ölet liksom ett yrkande rörande reglerna för marknadsföring av alkoholfria drycker. I den sistnämnda frågan uttalade utskottet följande.

Som motionärerna konstaterar har enligt olika uttalanden av socialstyrelsen och konsumentverket vissa svårigheter förelegat att marknadsföra s.k. alkoholfritt vin och alkoholfritt öl med den utformning reglerna har i alkohollagstiftningen, livsmedelslagstiftningen och konsumentlagstiftningen. Problemet torde delvis ha sin förklaring i att nu aktuella försök att ta upp vissa drycker på marknaden av typen avalkoholiserat öl inte har förutsatts i lagstiftningen. Enligt vad utskottet inhämtat kommer frågan nu att tas upp av alkoholhandelsutredningen, och utskottet utgår från att syftet med motionerna kommer att tillgodoses.

5.2 Skrivelser m.m.

Vissa skrivelser, ställda till regeringen, har överlämnats till utredningen. I skrivelser den 16 mars och den 14 juni 1984 har Ungdomens Nykterhetsförbund tagit upp frågan om snabbvinssatser och bl.a. krävt lagstiftning som innebär att försäljningen av snabbvinssatserna stoppas. Liknande synpunkter har framförts i en skrivelse den 10 juli 1984 från IOGT-NTO-rörelsen, som också presenterat ett förslag till lagändring i LHD. Från en privatperson har i skrivelse den 19 december 1984 framförts önskemål om förändringar i tillämpningen av LTD som innebär att läskedrycker - oavsett tillverkningsätt - får säljas fritt (jfr redogörelsen i avsnitt 2.1.1 för överenskommelsen år 1968 mellan

staten och företrädare för näringslivet om tillverkning och försäljning av läskedrycker). Socialstyrelsen har i skrivelse den 4 november 1985 föreslagit vissa förändringar vad gäller malt-drycks- och ölbegreppen. Bl.a. föreslås att samlingsbegreppet maltdrycker ersätts med ordet "öl" och att en ny beteckning - klass 0 - införs för öl som är helt fritt eller nästan fritt från alkohol (se vidare avsnitt 7.1).

I skrivelse den 22 juni 1981 från organisationskommittén för socialstyrelsen (se avsnitt 5.1), som överlämnats till utredningen, har lämnats vissa förslag rörande tillståndsprövning och tillsyn enligt LTD och LFTA. Utöver tidigare omnämnda förslag om överförande av tillsynsansvaret beträffande maltdryckstillverkningen till länsstyrelserna har kommittén föreslagit en vidsträckt decentralisering beträffande såväl tillsyn som tillståndsgivning enligt LFTA. Enligt kommittén borde bl.a. tillsynen över köpare (förbrukare) av teknisk sprit med generellt inköpstillstånd (se under avsnitt 2.1.2) i princip kunna läggas ut till länsstyrelserna. Med hjälp av centrala råd och anvisningar skulle länsstyrelsen på detta sätt kunna avlasta socialstyrelsens alkoholbyrå från rutinärenden. Vidare har kommittén föreslagit att övrig tillståndsprövning i fråga om inköp av teknisk sprit borde kunna överföras till länsstyrelserna i etapper. Den första etappen borde omfatta mindre komplicerade ärenden och sådana ansökningar där länsstyrelsens kännedom om lokala och regionala förhållanden kan ha stor betydelse för själva handläggningen och för beslut.

5.3 Önskemål framförda vid intervjuer

Vid samtal med företrädare för socialstyrelsens alkohol- och narkotikabyrå har diskuterats en rad frågor som rör tillämpningen av LTD OCH LFTA. När det gäller LTD har bl.a. följande synpunkter framförts.

Förbudet mot användning av extrakt och koncentrat vid tillverkning av vin och öl (10 och 11 §§ LTD) har visat sig svårt att upprätthålla. Inte ens efter laboratorieanalys går det att på-

visa om extrakt eller koncentrat kommit till användning. Skäl talar således för att förbudet upphävs. Det anses dock att förbudet rimligtvis bör behållas i någon form för det fall ett förbud mot försäljning av snabbvin- och ölsatser införs.

Företrädare för alkoholbyrån har vidare framhållit att tillståndstvånget vad avser destillationsapparater är alltför omfattande. Sålunda krävs t.ex. tillstånd för mycket stora och dyrbara destillationsanläggningar inom industrin lika väl som för små glasapparater på laboratorier, "museiapparater" etc. Dessa typer av destillationsapparater bör kunna undantas från tillståndstvånget. Å andra sidan bör bestämmningen av begreppet destillationsapparat modifieras så att tillståndstvånget i praktiken också kommer att omfatta s.k. plomberade apparater.

Enligt företrädarna för alkoholbyrån har förbudet mot överlåtelse av aktivt kol i vissa fall (19 § LTD) inte fått avsedd effekt. Aktivt kol säljs i stora mängder från varuhus, bensinstationer och färgaffärer, uppenbarligen för att i huvudsak användas vid illegal sprittillverkning. Myndighetsingripanden är dock ovanliga. Inte ens postorderförsäljning av aktivt kol, som med hänsyn till marknadsföring o.d. uppenbarligen sker för att kolet skall användas vid olovlig tillverkning av sprit eller rening av tekniska alkoholprodukter, har stoppats. Förhållandena anses tala för att bestämmelsen ändras eller avskaffas.

Företrädarna för alkoholbyrån anser vidare att märkningsbestämmelserna i 14 § LTD beträffande malt- och läskedrycker bör ses över. Förslag har också framförts om slopande av vissa bestämmelser om godkännande av kärl och behållare för malt- och läskedrycker, godkännande av läskedrycksautomat m.m.

Beträffande LFTA anser alkoholbyråns företrädare att bestämmelserna i huvudsak bör behållas oförändrade men att textmassan kan moderniseras och struktureras om, bl.a. för att man skall få närmare anslutning till LHD och LTD. Önskemål har framförts om förtydliganden i lagen vad gäller bl.a. denaturering, partihan-

del med och export av tekniska alkoholprodukter samt godkännande av alkoholhaltiga preparat. Det har också ifrågasatts om det i fortsättningen bör finnas en koppling till tulltaxans varubeteckningar. Enligt företrädarna för alkoholbyrån bör andra mer lämpliga utgångspunkter sökas för gränsdragningen mellan olika slags tekniska alkoholprodukter.

Vid sammanträffande med företrädare för Svenska Bryggareföreningen och för olika bryggeriföretag har framförts önskemål om förenklade regler beträffande ölhanteringen. Det har bl.a. sagts att de svenska bryggerierna bör tillåtas att själva importera starköl för försäljning till Systembolaget och restauranger eller i vart fall mindre kvantiteter för provning och testförsäljning i anslutning till uppbyggnad av licenstillverkning av utländskt starköl. Vidare har uttryckts önskemål om införande i den allmänna handeln av en maldryck med en alkoholhalt över 3,0 viktprocent.

DEL II ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRSLAG

6 INLEDNING

Som tidigare nämnts har utredningen i sitt betänkande (SOU 1985:15) Handel med alkoholdrycker redovisat en översyn av lagen om handel med drycker (LHD) och lagt fram vissa förslag till lagändringar, huvudsakligen i förenklade syfte. I betänkandet redogörs närmare för grunderna för den nuvarande svenska alkoholpolitiken. Dessa grunder fastställdes år 1977 genom antagandet av ett alkoholpolitiskt program, som i korthet innebar att socialpolitiska insatser av skilda slag skulle vidtas i syfte att undanröja orsakerna till alkoholmissbruk och motverka ett bruk som leder till skador. Åtgärder skulle också vidtas för att begränsa den totala alkoholkonsumtionen. Tyngdpunkten lades på insatser för ungdomen.

1977 års alkoholpolitiska beslut medförde i princip ingen förändring av det kontrollpolitiska regelsystemet. Åtgärder i form av beskattning och restriktioner i alkoholhanteringen bibehölls med vissa modifieringar. Regelsystemet gjordes dock lätthanterligare genom att bestämmelserna koncentrerades till i princip fyra lagar (se avsnitt 2.1). Förutom i LHD finns regler framför allt i lagen om tillverkning av drycker, m.m. (LTD), lagen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (LFTA) samt lagen (1977:306) om dryckesskatt.

Det alkoholpolitiska regelsystemet kompletterades år 1978 med lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av

alkoholdrycker. Lagen uppställer krav på särskild måttfullhet vid marknadsföring av alkoholdrycker. I princip råder förbud mot all reklam för spritdrycker, vin och starköl.

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att de restriktioner som finns på alkoholområdet måste begränsas till sådana som allmänheten uppfattar som meningsfulla. Det finns enligt riksdagen risk för att förtroendet för alkoholpolitikens grunder minskar om regelsystemet är onödigt krångligt eller uppfattas som föråldrat. Det alkoholpolitiska regelsystemet har stundom också utsatts för ganska kraftig kritik. Kritiken har i första hand inriktats på de bestämmelser som reglerar handeln med alkoholdrycker men den har också kommit att beröra bestämmelser som återfinns i LTD och LFTA (se avsnitt 5.2). Det har bl.a. sagts att vissa bestämmelser saknar alkoholpolitisk betydelse och därför borde tas bort eller att bestämmelserna inte tillämpas på ett sätt som varit åsyftat. Vad särskilt gäller LFTA har pekats på att lagtexten är svåröverskådlig och svårtolkad.

Som tidigare nämnts har det fortsatta utredningsarbetet inriktats på en översyn av LTD OCH LFTA. Utredningsarbetet har dock föranlett överväganden och ställningstaganden som berör även annan lagstiftning. Sålunda har utredningen bl.a. sett över bestämmelserna i LHD om partihandel med starköl och lagt fram en särskild promemoria (Ds S 1986:4) i detta ämne.

Utredningen har enligt sina direktiv till uppgift att söka åstadkomma förenklingar och rationaliseringar - och därmed också minskad byråkrati - i det alkoholpolitiska regelsystemet. Utredningen kommer i detta syfte att i det nu avslutande betänkandet föreslå vissa lagändringar i LTD och lägga fram förslag till en ny lag beträffande handeln med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Vidare kommer utredningen att föreslå smärre förändringar i LHD och andra författningar. Förslagen har bedömts kunna genomföras utan att man rubbar de grunder för alkoholpolitiken som fastställdes av riksdagen år 1977.

TILLVERKNING AV DRYCKER

Tillverkningen av alkoholdrycker är omgärdad med inskränkande regler. Sålunda får spritdrycker endast framställas av Vin- & Spritcentralen. Tillverkning av vin, starköl och öl klass II är tillståndspliktig, om det inte är fråga om tillverkning i hemmet för eget behov. Denna tillverkning är också reglerad genom bestämmelser rörande själva tillverkningsprocessen.

Tillståndsprövningen när det gäller tillverkning av alkoholdrycker sköts av socialstyrelsen, som också har hand om tillsynsverksamheten på området.

Utredningen har inte funnit anledning att föreslå några mer ingripande förändringar i bestämmelserna om tillverkning av alkoholdrycker. Klart är att de nu gällande tillståndskraven bör behållas. Däremot kan det ifrågasättas om inte vissa ändringar bör göras i LTD:s grundläggande definitioner. Denna fråga kommer att behandlas i ett följande avsnitt. I det följande kommer också att diskuteras i vad mån åtgärder bör vidtas mot handeln med snabbvinsatser. Vidare skall prövas om det genom ytterligare åtgärder - exempelvis skärpta lagbestämmelser - är möjligt att begränsa hembränningen. I ett särskilt avsnitt kommer att diskuteras om förutsättningar föreligger för att flytta över tillstånds- och tillsynsverksamheten enligt LTD på länsstyrelserna eller andra myndigheter.

7.1 Definitioner m.m.

Enligt de fram till år 1926 gällande definitionerna (se 1 § 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning) förstods med spritdrycker brännvin eller andra alkoholhaltiga drycker som innehöll mer än 22 volymprocent alkohol samt sprit och absolut alkohol, dvs. etylalkohol avsedd för förtäring. Med vin förstods alla alkoholhaltiga drycker, som inte var tillverkade av malt och som innehöll mer än 2,25 men högst 22 volymprocent alkohol.

Enligt dessa definitioner var således en dryck, tillverkad av sprit men med högst 22 volymprocent alkohol, att hänföra till vin.

Genom beslut vid 1926 års riksdag ändrades definitionerna i samband med antagande av en ny brännvinstillverkningsförordning. I prop. 1926:217 redovisades ett förslag av kontrollstyrelsen, som i huvudsak anförde följande.

Vid övervägande huruvida icke till förhindrande av olaga brännvinstillverkning begreppet brännvinstillverkning borde närmare bestämmas, har kontrollstyrelsen funnit betydande vanskligheter möta att uppställa en definition å brännvinstillverkning. Det vore emellertid enligt kontrollstyrelsens mening tillräckligt, om förordningens tillämpningsområde angäves. I anslutning här till har föreslagits, att förordningen skulle äga tillämpning å varje förfarande, genom vilket etylalkohol framställdes eller utvunnes, där sådant förfarande icke vore hänförligt till tillverkning av vin eller maltdryck. - - - Avgörande för hänförande av alkoholhaltig dryck med mer än 2 1/4 volymprocent alkohol till spritdryck eller till vin är nu enbart alkoholhalten. - - - Kontrollstyrelsen har nu förordat en sådan begreppsbestämning, att till viner räknades endast - - - viner i egentlig mening, d.v.s. genom alkoholisk jäsning framställda drycker av saft, pressad av druvor, bär, frukt eller andra växtdelar. - - - Angående alkoholgränsen har styrelsen - - - förordat en - - - övre alkoholgräns för viner av 22 volymprocent.

Departementschefen godtog kontrollstyrelsens förslag med den jämkningen att från brännvinstillverkning undantogs förfaranden varigenom alkohol framställdes i en koncentration av 2,25 volymprocent eller därunder. Han tillfogade att det torde vara självfallet att i vin fick ingå nödvändig tillsats av sprit för förskärningsändamål.

De sålunda beslutade definitionerna togs sedermera också upp i 1954 års alkohollagstiftning. Först i samband med tillkomsten av förordningen (1961:180) om tillverkning av sprit och vin genomgick definitionerna vissa jämkningar. Benämningen brännvin, som i dagligt tal kommit att avse ett visst varuslag, byttes ut mot ordet sprit. Spritdrycksdefinitionen justerades i enlighet härmed. Kontrollstyrelsen hade förordat att vinbegreppet endast skulle omfatta drycker som framställts av saft från druvor, bär,

frukt eller rabarber. Departementschefen ansåg dock inte att någon ändring i förhållande till gällande ordning borde vidtas.

Den alkoholpolitiska lagstiftningen efter den 1 oktober 1965 innehöll följande definitioner, fördelade på fem olika författningar.

a) Förordningen (1961:180) om tillverkning av sprit och vin

Med sprit förstås en vara, som innehåller etylalkohol i en koncentration av mer än 2,25 volymprocent eller, såvitt avser icke flytande vara, 1,8 viktprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom etylalkohol i sådan koncentration framställes eller utvinnes. Såsom sprit skall dock icke anses vin eller maltdryck. Ej heller utgör framställning av dylik vara tillverkning av sprit.

Till vin hänföres dryck, som är framställd genom alkoholisk jäsnings av saft från druvor, bär, frukt eller andra växtdelar och som håller mer än 2,25 men ej mer än 22 volymprocent etylalkohol. Med tillverkning av vin avses varje förfarande, varigenom vin sålunda framställes.

b) Förordningen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker

Med maltdryck förstås varje jäst odestillerad dryck, som framställts med torkat eller rostat malt såsom huvudsakligt extraktgivande ämne; dock skall genom hembrygd tillverkad sådan dryck anses såsom maltdryck allenast om den innehåller högst 4,5 viktprocent alkohol.

Maltdryck betecknas som lättöl, om alkoholhalten icke överstiger 1,8 viktprocent, som öl, om alkoholhalten överstiger 1,8 men icke 3,6 viktprocent, och som starköl, om alkoholhalten överstiger 3,6 viktprocent. Lättöl skall anses såsom färskt, om det är jäsande eller eljest innehåller jäst. Annat lättöl betecknas som lagrat. Öl skall anses vara av typ A, om alkoholhalten icke överstiger 2,8 viktprocent, och i annat fall av typ B.

Med läskedryck förstås kolsyrad dryck, hänförlig till tulltaxenummer 22.01 eller 22.02.

c) Rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521)

Till rusdrycker hänföres i denna förordning spritdrycker, vin och starköl.

Med spritdryck förstås sådan sprit som icke är att hänföra till teknisk sprit, alkoholhaltigt preparat eller läkemedel.

Med vin förstås varje dryck, som är framställd genom alkoholisk jäsn^{ing} av saft från druvor, bär, frukt eller andra växtdelar och som håller mer än två och en fjärdedels men ej mer än tjugo-två volymprocent etylalkohol.

Med starköl förstås maltdryck, vars alkoholhalt överstiger tre och sex tiondels viktprocent.

d) Ölförsäljningsförordningen (1961:159)

Med öl förstås maltdryck vars alkoholhalt överstiger 1,8 men icke 3,6 viktprocent.

e) Förordningen (1955:38) om försäljning av alkoholfria drycker

Med alkoholfri dryck förstås i denna förordning dels lättöl, dels varje annan dryck som antingen är helt fri från alkohol eller icke håller mer än två och en fjärdedels volymprocent alkohol.

Vad som är att hänföra till lättöl anges i förordningen om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker.

Före 1977 års lagstiftning genomgick bestämmelserna den ändringen att den övre gränsen för alkoholhalten i öl sänktes från 3,6 till 2,8 viktprocent genom slopandet av mellanölet (SKU 1975/76:64, rskr 384).

1977 års lagstiftning innebar, som tidigare sagts, inga större förändringar sakligt sett. En övergång skedde från volym- till viktprocent för bestämmande av den gräns vid vars överskridande en vara skall anses som sprit (se avsnitt 2.1.1). För maltdrycker gällde - och gäller alltjämt - att alkoholhalten mäts i viktprocent. Den nya lagstiftningen medförde också att bestämningen av spritdrycker numera anges positivt i lagtexten (jfr den äldre definitionen ovan). Som spritdryck anses sålunda sprit som är avsedd att förtäras som dryck.

En annan nyhet var att benämningarna lättvin och starkvin överfördes från skatte- till alkohollagstiftningen. Gränsen mellan de båda slagen av vin sattes till 15 volymprocent. Dessutom slo-

pades regeln som innebar att hembryggd maltdryck med en alkoholhalt överstigande 4,5 viktprocent ansågs som sprit. Regeln hade medfört svåra gränsdragningsproblem när det gällde frågan om ansvar för olovlig sprittillverkning. I stället infördes en bestämmelse om ansvar för otillåtet överskridande av viktprocent vid maltdryckstillverkning (28 § LTD).

Beträffande vintillverkningen gjordes i samband med 1977 års lagstiftning en snävare avgränsning av tillåtna råvaror. Avsikten var att uttryckligen förbjuda vinframställning av spannmål och rotfrukter. Enligt nuvarande regler får vin framställas endast av saft från druvor, bär, frukt eller rabarber. Används andra råvaror är det fråga om tillståndspliktig sprittillverkning.

När det gäller det sakliga innehållet i LTD:s grundläggande definitioner har det i stort sett inte framförts några önskemål om ändringar såvitt gäller sprit eller vin. Däremot har från bryggerihåll framhållits att det av bl.a. tillverkningstekniska och kvalitetsmässiga skäl borde tillåtas att i Sverige tillverka och sälja ett öl klass II med högre alkoholhalt än 2,8 viktprocent, exempelvis 3,2 eller 3,5 viktprocent. Riksdagen har också, som tidigare redovisats, vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden med förslag om återinförande av mellanölet i den allmänna handeln. Vidare har i riksdagen väckts förslag om introducering av en cider med högre alkoholhalt än 1,8 viktprocent.

Enligt utredningens mening faller de nu redovisade önskemålen utanför det begränsade uppdrag som utredningen har erhållit. Frågan om tillverkning och saluförande i den allmänna handeln av ett öl klass II med högre alkoholhalt än den nuvarande får diskuteras i annan ordning. Detsamma gäller spørsmålet om en starkare cider.

Utredningen föreslår således inte beträffande något slag av alkoholdrycker någon ändring av de procentgränser för alkoholhalten som för närvarande gäller. Vad i övrigt beträffar definitionerna av olika dryckesslag i LTD kan sägas att de inte är helt

lättillgängliga och att de inte till alla delar överensstämmer med modernt språkbruk. Utformningen tycks dock inte ha vållat några större svårigheter i den praktiska tillämpningen. Detta talar mot att man nu gör någon omredigering eller modernisering, i varje fall av mera ingripande slag. Beaktas bör också att en ändring av de grundläggande definitionerna i LTD för med sig ganska omfattande följdändringar i andra författningar.

Med hänsyn till det sagda har utredningen kommit fram till att definitionerna i LTD i allt väsentligt bör lämnas oförändrade. Vad som emellertid kan övervägas är att ändra beteckningen malt-dryck som samlande begrepp för drycker tillverkade med malt som huvudråvara. Socialstyrelsen har tagit upp denna fråga i en skrivelse till regeringen och föreslagit att man i lagen i stället använder den allmänt brukade termen öl som samlingsbegrepp. Beträffande de olika ölslagen har socialstyrelsen föreslagit införande i LTD av beteckningarna öl klass I för lättöl, öl klass II för öl med en alkoholhalt mellan 1,8 och 2,8 viktprocent och öl klass III för starköl. Socialstyrelsen anser dock att begreppen lättöl och starköl skall kunna användas vid sidan av klassbeteckningarna. Vidare har socialstyrelsen föreslagit att man inför en ny klass - öl klass 0 - för maldrycker som är helt fria eller nästan fria från alkohol.

Utredningen har vid sina kontakter med bl.a. bryggare och andra företrädare för bryggerinäringen fått del av liknande önskemål. Det har bl.a. framhållits att begreppet öl är allmänt vedertaget som en beteckning på samtliga drycker framställda av malt och att ordet maldryck över huvud taget inte används inom branschen.

Även utredningen anser att en anpassning till rådande språkbruk bör ske genom att ordet maldryck i LTD byts ut mot öl. Motsvarande ändring får självfallet göras i annan lagstiftning.

När det sedan gäller de olika ölslagen är det i och för sig inget som hindrar att man behåller de nuvarande beteckningarna lättöl och starköl. Ändringen av samlingsbegreppet gör det emel-

Iertid nödvändigt att införa en ny beteckning på det mellanstarka ölet. Även bortsett härifrån måste beteckningen "öl" som namn på en viss sorts öl anses mindre lämplig.

I dagligt tal torde det mellanstarka ölet vanligtvis kallas folköl. Från såväl bryggeri- som nykterhetshåll har man emellertid motsatt sig att detta begrepp förs in i lagstiftningen. Utredningen vill heller inte förorda en sådan lösning. Inte heller kan det anses lämpligt att återinföra begreppet mellanöl, som sedan gammalt har förknippats med ett öl med en högre alkoholhalt än 2,8 viktprocent.

Under utredningsarbetet har från några håll föreslagits att det mellanstarka ölet skall kallas lageröl. Ett skäl härtill skulle vara att ordet "lager" i andra länder används beträffande liknande typer av öl. Utredningen anser det emellertid tveksamt om beteckningen lageröl har förutsättningar att bli allmänt accepterad. Närmare till hands ligger då att använda begreppet pilsner, något som också har föreslagits under utredningsarbetet.

Enligt utredningens mening är emellertid det bästa alternativet att beträffande alla ölslagen använda klassbeteckningar (I-III). Detta överensstämmer med vad socialstyrelsen har föreslagit i den tidigare berörda skrivelsen till regeringen. Klasssystemet används också redan nu i stor utsträckning av bryggerierna. De nuvarande beteckningarna lättöl och starköl bör dock behållas i lagtexten som alternativ till beteckningarna öl klass I och klass III. På det sättet undviks en stor mängd följdändringar i LTD och annan lagstiftning.

Utredningen föreslår alltså att definitionerna i LTD ändras på så sätt att samlingsbegreppet öl samt klassbeteckningarna I-III införs i lagtexten. Däremot kan det inte anses motiverat att, som socialstyrelsen också har föreslagit, föra in klassbeteckningen 0 för sådant öl som är fritt eller nästan fritt från alkohol.

Sedan många år har det på marknaden funnits s.k. alkoholfritt vin, dvs. vin som har "avalkoholiserats". Alkoholhalten ligger normalt omkring 1 viktprocent, dvs. det är enligt LTD:s definition fråga om en alkoholfri dryck. Denna typ av dryck säljs i dagligvaruhandeln men marknadsförs också av Systembolaget, som i sin katalog använder beteckningen "alkoholfria alternativ".

Enligt 4 § LTD "kan" ett vin inte vara alkoholfritt; alkoholhalten i vin skall nämligen ligga mellan 1,8 viktprocent och 22 volympcent. Det har därför hävdats att beteckningen alkoholfritt vin är oegentlig. I en skrivelse den 11 september 1985 (85/K 1737) har emellertid konsumentverket uttalat att alkoholfritt vin får anses vara "en vedertagen benämning för en fruktdryck, som dock med hänsyn till sin natur innehåller en obetydlig mängd alkohol".

Ett liknande spørsmål, som har aktualiserats på senare år, gäller en produkt som betecknats "alkoholfritt öl". Även här är det vanligtvis fråga om en avalkoholiserad dryck. Alkoholhalten ligger normalt nära noll. Någon tillverkning i Sverige har såvitt känt inte förekommit, utan produkten har importerats från bl.a. Schweiz och England.

Vid de tillfällen då en försäljning av "alkoholfritt öl" varit aktuell på den svenska marknaden har tidigare riksskatteverket och sedermera socialstyrelsen på förfrågan framhållit att benämningen enligt gällande lagstiftning inte varit möjlig att använda, då drycken inte har varit hänförlig till varuslaget öl klass II. Socialstyrelsens uttalanden har i samtliga fall lett till att produkten inte lanserats eller att den tagits bort från marknaden. En bidragande orsak torde också ha varit bristande lönsamhet.

Om man, som utredningen har föreslagit, inför beteckningen "öl" som det samlande begreppet för drycker tillverkade av malt som huvudråämne, kommer det i fortsättningen inte att strida mot LTD att marknadsföra en dryck under beteckningen "alkoholfritt öl". Att beteckningen inte heller står i strid mot marknadsförings-

lagstiftningens principer har framkommit vid utredningens kontakter med företrädare för konsumentverket.

Ytterligare en fråga i sammanhanget bör beröras. Det gäller frågan om begreppet läskedryck skall anses innefatta sådana s.k. alkoholfria drycker som inte har tillverkats på traditionellt sätt, dvs. genom att olika smakämnen (aromer/essenser) tillsätts kolsyrat vatten. Dessa smakämnen är i allmänhet lösta i alkohol och den färdiga läskedrycken innehåller därför normalt en mindre mängd alkohol, vanligen högst 0,2 viktprocent. Andra "alkoholfria" drycker innehåller oftast mer alkohol men har då också tillverkats på ett annat sätt. Det gäller t.ex. lättöl, "alkoholfri" cider, "alkoholfritt" mjöd eller "alkoholfria festdrycker". Dessa drycker, som regelmässigt framställs genom naturlig jäsning, har antingen jästs till sin alkoholhalt eller består av vin som avalkoholiserats. Denna tillverkning har ansetts godtagbar, eftersom den inte inneburit att man på konstlad väg tillsatt grundråvaran alkohol.

Som nämnts i avsnitt 2.1.1 inleddes år 1966 en försäljning av läskedrycker med alkoholbenämningar. Dryckerna hade inte tillverkats på traditionellt sätt utan hade tillförts sprit så att alkoholhalten låg strax under 1,8 viktprocent. Vid marknadsföringen framhövdes särskilt att dryckerna tillförts alkohol. Som följd av den tidigare nämnda överenskommelsen år 1968 mellan företrädare för staten och näringslivet upphörde försäljningen av dessa drycker. Överenskommelsen, som alltjämt tillämpas i praxis, innebar att en återgång skedde till den traditionella tillverkningen av läskedrycker. I prop. 1976/77:108 konstaterade departementschefen att det inte var nödvändigt att ersätta överenskommelsen med lagregler av motsvarande innehåll. Departementschefen framhöll dock att utvecklingen på området borde följas med uppmärksamhet.

Efter överenskommelsen har det bara förekommit ett fåtal ärenden i frågan hos socialstyrelsen. Det har då gällt ansökningar enligt LFTA om tillstånd för inköp av vin för tillverkning av läskedrycker med en alkoholhalt nära 1,8 viktprocent. Socialstyrel-

sen har lämnat ansökningarna utan bifall med motiveringen att det varit fråga om en produkt som omfattats av 1968 års överenskommelse. I ett fall har dock tillstånd meddelats, vilket motiverades med att drycken skulle säljas enbart genom Systembolaget.

Det har från en del håll ifrågasatts om man inte genom upphävande av överenskommelsen borde tillåta tillverkning och försäljning av alla "alkoholfria" drycker oavsett tillverknings sätt. Det har bl.a. hävdats att även sådana drycker som har tillförts en mindre mängd alkohol kan vara ett lämpligt alternativ till lättöl eller vatten som måltidsdryck.

Intresset av att ha så enkla regler som möjligt talar i och för sig för att man bortser från hur en läskedryck tillverkas, så länge alkoholhalten inte överstiger den tillåtna. De alkoholpolitiska skäl som låg bakom 1968 års överenskommelse, bl.a. intresset av att så långt möjligt begränsa alkoholhalten i drycker som framför allt är avsedda för ungdomar, får emellertid alltså anses bärande. Det är därför angeläget att principerna i överenskommelsen tillämpas även i fortsättningen. Det finns å andra sidan inte tillräckliga skäl att låta överenskommelsen ersättas av lagregler med motsvarande innehåll.

I detta sammanhang bör slutligen nämnas att utredningen inte här funnit skäl att tillstyrka de förslag som framförts från bryggerihåll om liberalare regler för importen av starköl.

7.2 Snabbvinsfrågan

Det är i princip tillåtet att tillverka vin för eget behov. Traditionellt används färsk frukt och färska bär men, som tidigare nämnts, förekommer också en betydande tillverkning med hjälp av s.k. snabbvinsatser. Denna tillverkning är enklare och ger på kortare tid (2-3 månader) en dryck med en alkoholhalt av ca 8-12 volymprocent. Snabbvinsatser tillhandahålls i dagligvaruhandeln och av postorderföretag och kan inköpas utan restriktioner, även

av underåriga. Vissa beräkningar tyder på att försäljningen av snabbvinsatser i Sverige motsvarar en tillverkning av ca 10 miljoner liter vin per år, vilket kan jämföras med Systembolagets årliga försäljning av viner på ca 90 miljoner liter.

Det har vid flera tillfällen sedan början av 1970-talet höjts röster för att stoppa hanteringen med snabbvinsatser. I samband med 1977 års lagstiftning på alkoholområdet infördes ett förbud mot användande av extrakt eller koncentrat av saft vid hemtillverkning av vin. Extrakt och koncentrat var de då vanligast förekommande typerna av utgångsråvara i snabbvinsatserna. Syftet med förbudet var att markera att hemtillverkningen främst skulle avse tillvaratagande av frukt och bär. Förbudet ledde emellertid inte till att snabbvinsatserna försvann. Tidigare använda råvaror ersattes i stor utsträckning med råsaft, vilket medförde att vinsatserna blev tyngre och otympligare. Alltjämt säljs dock - trots förbudet - snabbvinsatser innehållande extrakt eller koncentrat av saft.

Frågan om ett eventuellt förbud mot försäljning av snabbvinsatser har diskuterats i riksdagen vid flera tillfällen (se avsnitt 5.1). Förutom en rad motionsyrkanden har riksdagen också behandlat ett regeringsförslag (prop. 1980/81:91) som syftade till att helt förbjuda försäljning och användning av snabbvinsatser. Tekniskt var förslaget utformat så att i LTD skulle införas en ny 19 a § med bestämmelser om förbud mot saluhållande av sampackade råvaror och beredningsämnen för vintillverkning. Vidare föreslogs den ändringen av 10 § LTD att endast färska eller torkade frukter, bär, rabarber eller druvor skulle få användas vid hemtillverkning av vin. I enlighet härmed skulle inköpt saft, juice, koncentrat e.d. inte kunna användas vid hemtillverkning av vin men väl sådan saft som hemtillverkaren framställer som ett led i vintillverkningen. Genom de föreslagna ändringarna, som också innefattade straffsanktioner, och med tillämpning av marknadsföringslagens bestämmelser ansågs det vara möjligt att i huvudsak stoppa försäljningen av snabbvinsatser. Som en säkerhetsåtgärd föreslogs att socialstyrelsen vid behov skulle kunna utfärda föreskrifter som förhindrade användningen av bl.a. be-

redningsämnen som avbryter jäsningsprocessen eller påskyndar vinnets klarning. Om det skulle visa sig erforderligt att ytterligare skärpa åtgärderna mot snabbvinstillverkning skulle socialstyrelsen också kunna förbjuda användningen av särskilda smaktillsatser vid hemtillverkning av vin.

Propositionsförslaget godtogs emellertid inte (SkU 1980/81:23). Som skäl angavs bl.a. att de föreslagna formerna för förbudet inte var lämpliga. Det framhölls särskilt att det av rättssäkerhetsskäl borde undvikas att på sätt föreslagits överlåta åt socialstyrelsen att i administrativ ordning fastställa lagens räckvidd. Utskottet ansåg inte heller att motiven för ett förbud mot snabbvinsatser var så starka att det var försvarligt att tillgripa en så komplicerad och svårkontrollerad lagstiftning som den föreslagna.

Skatteutskottet har även senare avvisat yrkanden om förbud mot snabbvinsatser (SkU 1984/85:1 och 1985/86:1). Bl.a. har framhållits svårigheterna att med bibehållen rätt till hemtillverkning förbjuda eller beskatta vinsatserna. Utskottet har också pekat på att det inte gått att fastställa i vilken omfattning snabbvinerna bidragit till en ökad totalkonsumtion.

Även i andra sammanhang har det framförts önskemål om ett förbud mot snabbvinsatser. Det har härvid bl.a. gjorts gällande att försäljningen av snabbviner till ungdomar har ökat under senare år. Från IOGT-NTO-rörelsen har till utredningen överlämnats ett förslag till ändring i bl.a. 76 § LHD med innebörd att marknadsföring eller försäljning av saft, koncentrat eller extrakt eller särskilda beredningsämnen och tillsatser för vinberedning skall bestraffas såsom olovlig dryckeshantering, om det framgår att den sålda varan är avsedd för hemtillverkning.

Från andra håll har gjorts gällande att det inte finns hållbara argument för ett förbud och att ett förbud inte skulle minska alkoholmissbruket som sådant. Det har bl.a. hävdats att efterlevnaden av ett förbud inte kan övervakas och att det lätt skulle framstå som ett utslag av klåfingrighet.

Utredningen har i avsnitt 4.2 redovisat de resultat som har kommit fram vid intervjuundersökningar om bl.a. förekomsten av vintillverkning i hemmen. Härav framgår att såväl den traditionella vinframställningen som tillverkning av vin med hjälp av snabbvinsatser ökade under 1970-talet. Snabbvinstillverkningen tycks dock ha ökat i något mindre utsträckning än den traditionella vinframställningen.

I sammanhanget bör också nämnas att de uppskattningar av omfattningen av snabbvinstillverkningen som gjorts på grundval dels av generaltullstyrelsens importsiffror från år 1979, dels senare års intervjuundersökningar inte antyder någon förändring i snabbvinstillverkningen.

Intervjuundersökningarna ger inga entydiga svar i fråga om vilka åldersgrupper som i första hand tillverkar och konsumerar snabbviner. Det finns dock inget stöd för uppfattningen att det i mera betydande utsträckning skulle vara ungdomar som står för snabbvinstillverkningen.

Även om snabbvinstillverkningen inte ökar i samma takt som tidigare och även om det inte i första hand är ungdomar som sysslar med denna hantering, är det ändå fråga om ett beaktansvärt alkoholpolitiskt problem. Att det är förhållandevis stora kvantiteter vin som tillverkas på detta sätt tycks vara obestridligt. Tillverkningen ligger helt utanför alkoholmonopolet och de styrmedel som monopolet ger för att begränsa alkoholkonsumtionen. Vidare inrymmer försäljningen av snabbvinsatser sådana privata vinstintressen som man i andra sammanhang har sökt motverka inom alkoholpolitiken. Det är också rimligt att anta att åtminstone en del ungdomar, som inte kan skaffa sig vin på annat sätt, prövar på snabbvinstillverkning.

De invändningar som kan riktas mot snabbvinstillverkningen träffar i och för sig också delvis den traditionella hemtillverkningen av vin. Det är emellertid här fråga om en verksamhet som bl.a. är motiverad av intresset att ta till vara frukt och bär. Den traditionella vintillverkningen är också förhållandevis om-

ständig och kräver viss sakkunskap. Att på något sätt inskrida mot denna form av vinframställning torde inte vara aktuellt.

Däremot får det, med hänsyn till vad som nyss har sagts, anses önskvärt att söka få bort eller åtminstone begränsa snabbvinstillverkningen. Frågan är då vilken metod som i så fall skulle kunna väljas. Vill man förbjuda försäljningen av snabbvinsatser, uppstår det problemet att alla eller flertalet av de komponenter som ingår i snabbvinsatserna normalt finns att köpa separat i de butiker som tillhandahåller tillbehör för traditionell hemtillverkning. I och för sig är det möjligt att, som föreslogs i 1980/81 års proposition, införa ett förbud mot saluhållande av förpackningar där flera olika råvaror eller beredningsämnen ingår. På det sättet skulle snabbvinstillverkningen åtminstone till någon del komma att minska. Det finns emellertid en klar risk för att en förbudslagstiftning, som är begränsad på det sättet, skulle kunna kringgåås så lätt att den skulle framstå som meningslös eller t.o.m. löjeväckande.

Ett förbud mot försäljning av sammanhållna snabbvinsatser skulle därför behöva kompletteras med förbud mot separat saluhållande av sådana råvaror och andra ämnen som behövs för snabbvinstillverkning. Detta var också innebörden av 1980/81 års proposition. Det är emellertid förenat med stora svårigheter att i lagtext formulera ett sådant förbud, om man bl.a. vill undvika att träffa den traditionella hemtillverkningen av vin. I den angivna propositionen föreslogs att socialstyrelsen i viss utsträckning skulle få fullmakt att fastställa vilka beredningsämnen och tillsatser som skulle få förekomma på marknaden. Som skatteutskottet framhöll får det dock anses mindre lämpligt att lagstiftningens räckvidd på det sättet fastställs i administrativ ordning.

De lagändringar som har föreslagits av IOGT-NTO-rörelsen är förhållandevis enkla, sett från lagteknisk synpunkt. I tillämpningen skulle de dock med all säkerhet vålla stora praktiska pro-

blem. Vidare skulle den traditionella hemtillverkningen av vin träffas i alltför stor utsträckning.

Sammanfattningsvis anser utredningen att det inte är någon framkomlig väg att söka införa någon form av förbud mot försäljning eller användning av vare sig sammanhållna snabbvinsatser eller olika beredningsämnen.

Utredningen har även övervägt möjligheten att försöka begränsa den marknadsföring som i dag förekommer vid försäljning av snabbvinsatser och tillbehör för vintillverkning. Det är här fråga om tidningsannonsering och reklambroschyrer från postorderföretag och vidare skyltning och varuexponering i butiker. Från vissa håll har gjorts gällande att denna marknadsföring är utmanande och påträngande. Utredningen har emellertid vid sina kontakter med bl.a. företrädare för konsumentverket inte kunnat få belägg för att marknadsföringen skulle vara särskilt omfattande. Den har också bara i något enstaka fall föranlett ingripande med stöd av marknadsföringslagen. Så har t.ex. marknadsdomstolen i en dom år 1983 förbjudit marknadsföring av utrustning m.m. för hemtillverkning av vin genom reklam direkt adresserad till personer under 20 år.

Även om marknadsföringen av snabbvinsatser inte har en så stor omfattning som ibland har gjorts gällande är det av alkoholpolitiska skäl angeläget att den begränsas så långt det är möjligt. För att konsumentmyndigheterna skall få större möjligheter att ingripa kan det övervägas att utvidga tillämpningsområdet för den särskilda lagen (1978:763) om marknadsföring av alkoholdrycker. F.n. torde den normalt inte kunna tillämpas på den nu aktuella marknadsföringen, eftersom lagen bara gäller "färdiga" alkoholdrycker. Det är emellertid tänkbart att låta åtminstone en del av lagens bestämmelser omfatta även marknadsföring av snabbvinsatser och tillbehör för vintillverkning.

Enligt företrädare för konsumentverket skulle emellertid en sådan lagändring inte få någon nämnvärd praktisk betydelse. För att man skall komma till rätta med de missförhållanden som före-

ligger anses ingripanden med stöd av den allmänna marknadsföringslagen tillräckliga. Med hänsyn till vad som sålunda har framkommit avstår utredningen från att nu föreslå någon ändring i den särskilda lagen om marknadsföring av alkoholdrycker.

Oavsett om det sker någon lagändring eller ej är det emellertid angeläget att myndigheter och andra organisationer som är verk-samma på alkoholområdet försöker träffa frivilliga överenskom-melser med företrädare för såväl detaljhandels- som postorder-företag om en begränsning eller nedtoning beträffande marknads-föringen av snabbvinsatser. Sådana överenskommelser har visat sig vara effektiva på en rad områden och bör kunna medföra en förbättring även av de nu diskuterade förhållandena.

7.3 Olovlig sprittillverkning m.m.

Som tidigare nämnts får tillverkning av sprit ske endast efter tillstånd av socialstyrelsen. Spritdrycker får bara tillverkas av Vin- & Spritcentralen. Den som tillverkar sprit utan tillstånd kan straffas med upp till två års fängelse eller, om brottet är grovt, fängelse i fyra år. Med olovlig sprittillverkning jämföras olovlig renaturering av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

Att olovlig sprittillverkning (hembränning) förekommer i betydande omfattning torde vara obestridligt. Antalet personer som har dömts för hembränning har ökat under senare år och uppgick år 1984 till 450. Gjorda intervjuundersökningar tyder också på att förtäring av hembränd sprit är vanlig (se vidare avsnitt 4.3).

Åtskilliga åtgärder har vidtagits under årens lopp för att komma till rätta med såväl hembränning som missbruk av tekniska alkoholprodukter. Läget är emellertid sådant att det behövs ytterligare insatser. När det gäller straffbestämmelserna får de anses vara avpassade så, att tillräckligt stränga påföljder kan utdömas även för grövre former av hembränning. Utredningen vill

alltså inte föreslå någon ändring av LTD i den delen. Av statsfinansiella skäl vill utredningen inte heller förorda att polisen tillförs ökade resurser för att bekämpa den ifrågavarande brottsligheten.

Som led i försöken att motverka hembränningen har det, som framgått av tidigare avsnitt, även införts restriktioner beträffande handel och annan hantering med destillationsapparater och aktivt kol. När det gäller destillationsapparater krävs sålunda tillstånd av socialstyrelsen för att tillverkning, överlåtelse, innehav eller import skall få ske. Överträdelse av tillståndskravet är straffsanktionerat.

Regleringen beträffande destillationsapparater får anses vara tillräckligt långtgående. Läget är emellertid annorlunda när det är fråga om handeln med aktivt kol. Utredningen vill därför i det följande diskutera om inte lagstiftningen på det området bör ändras.

Aktivt kol används i samband med tillverkning och renaturering av sprit för att rena spriten från finkelolja, denatureringsmedel och andra tillsatser. Vidare kommer aktivt kol till användning vid t.ex. avfärgning av vätskor, vattenrening, kemtvätt m.m. Tillverkning av aktivt kol torde inte förekomma i Sverige. Försörjningen här i landet med aktivt kol sker i stället genom import från flera olika länder.

Huvuddelen av det aktiva kolet används av företag i deras egen produktion. En mindre del går till återförsäljning. Apoteken säljer aktivt kol i lös vikt (som pulver) samt i form av tabletter och suspension. För medicinskt bruk säljs endast tabletter och suspension.

APU föreslog i promemorian (Ds Fi 1974:9) Åtgärder mot hembränning m.m. införande av licenstvång för import och tillverkning av aktivt kol. För att få behålla sitt tillstånd skulle importörer och tillverkare åläggas att vid återförsäljning vidta rimliga åtgärder mot att aktivt kol kom att saluhållas till privat-

personer i andra fall än då ett legitimt behov förelåg, t.ex. för medicinskt bruk eller dylikt.

Förslaget mötte kritik från remissinstanserna och godtogs inte heller av regeringen. Departementschefen yttrade (prop. 1974:139).

- - - APU - - - har strävat efter att inte lägga onödiga hinder i vägen för den legitima förbrukningen (av aktivt kol). Även jag anser att sådan hänsyn måste tas. Vidare bör beaktas att syftet med en reglering av handeln med aktivt kol lätt kan oinlettgöras genom en övergång till andra renings- och filtreringsmedel. Jag anser mot bakgrund av det anförda övervägande skäl tala för att en insats av annat slag görs för att bemästra hit hörande problem. Ett godtagbart resultat bör kunna nås om förordningen om tillverkning av sprit och vin kompletteras med en regel om straff för den som överlåter aktivt kol eller annat renings- eller filtreringsmedel trots att han insett eller bort inse att varan kommer att användas vid olovlig sprittillverkning eller renaturering. Straffskalan bör vara densamma som för olovlig befattning med destillationsapparat, dvs. böter eller fängelse i högst ett år. Till straffstadgandet bör också knytas en regel om förverkande. - - -

Bestämmelser av angiven innebörd infördes i den då gällande lagen (1961:180) om tillverkning av sprit och vin och överfördes oförändrade till 19 § LTD.

I praktiken torde bestämmelserna om aktivt kol ha haft mycket ringa effekt när det gäller att motverka hembränning. Aktivt kol säljs i många varuhus, i färgaffärer och på bensinstationer. Postorderförsäljningen är också omfattande. Det kan på goda grunder misstänkas att denna försäljning i huvudsak är avsedd för rening av olovligen tillverkad sprit och av tekniska alkoholprodukter.

Enligt företrädare för socialstyrelsen är det i hög grad påkallat med en skärpning av reglerna för hanteringen av aktivt kol. Utredningen är av samma mening. Det ligger därvid nära till hands att, som APU föreslog, införa ett tillståndssystem för handeln med aktivt kol. Självfallet kommer detta att medföra ett visst besvär för de legitima användarna. Det krävs också att myndighetsresurser avsätts för tillståndsprövningen. Dessa nack-

delar väger dock mindre tungt, jämfört med angelägenheten av att så långt möjligt begränsa hembränningen och missbruket av tekniska alkoholprodukter. Ett tillståndskrav beträffande handeln med aktivt kol torde kunna få en icke ringa betydelse i dessa avseenden, även om regleringen i viss mån kan kringgås genom en övergång till andra reningsmedel.

I och för sig kan det, som APU var inne på, övervägas att begränsa tillståndskravet till enbart införsel och tillverkning av aktivt kol och låta såväl överlåtelse som innehav förbli oreglerat. Ett sådant system skulle i ett inledningskede medföra ett minskat utbud även i detaljhandeln av aktivt kol. På sikt kan emellertid en effektiv spärr mot obehörig försäljning till privatpersoner inte uppnås utan en reglering också av överlåtelseledet.

Utredningen föreslår således att såväl import och tillverkning som överlåtelse av aktivt kol skall kräva tillstånd. Däremot behövs knappast själva innehavet regleras.

Tillståndskravet bör för att vara effektivt gälla även varor som delvis består av eller innehåller aktivt kol, t.ex. reningsfilter för vätskor. Det finns emellertid inte anledning att kräva tillstånd beträffande varor av detta slag som inte alls eller endast med svårighet kan användas i obehörigt syfte. Vidare bör apotekens handel med aktivt kol undantas från regleringen. Med hänsyn härtill bör regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen kunna föreskriva undantag från tillståndsplikten.

Att tillståndsgivningen bör vara restriktiv är självklart. I princip bör tillstånd endast ges när det finns garantier för att kolet skall komma till en legal industriell användning.

Utredningen föreslår att tillståndsfrågorna handläggs av socialstyrelsen, som redan i dag har hand om tillståndsprövningen beträffande destillationsapparater. Socialstyrelsen bör också ha ansvaret för att bestämmelserna efterlevs. Som följd härav bör socialstyrelsen kunna inskrida mot eventuell misskötsamhet genom

varning eller återkallelse av tillståndet. Utredningen föreslår också att tillståndsbestämmelserna kompletteras med bestämmelser om straffansvar och förverkande.

7.4 Tillstånds- och tillsynsmyndighet

Som framgått av den tidigare redogörelsen i avsnitt 2.2 och 3 handlägger socialstyrelsen samtliga tillståndsärenden enligt LTD. Socialstyrelsen utövar också tillsyn över efterlevnaden av lagen. Frågorna handläggs på byrån för alkohol- och narkotikafrågor.

Socialstyrelsen övertog i samband med 1977 års alkoholpolitiska beslut riksskatteverkets tidigare uppgifter som tillstånds- och tillsynsmyndighet på alkoholområdet. I propositionen 1979/80:6 om socialstyrelsens uppgifter och organisation m.m. ansågs det böra prövas om inte socialstyrelsens uppgifter med bl.a. tillståndsgivning enligt alkohollagstiftningen kunde decentraliseras till länsstyrelsernas sociala enheter. Regeringen gav den 20 september 1979 organisationskommittén för socialstyrelsen i uppdrag att förbereda de närmare beslut som kunde behövas beträffande socialstyrelsens uppgifter, resurser och organisation. Kommittén skulle särskilt beakta möjligheterna till decentralisering och förenklingar av socialstyrelsens arbete. Kommittén lämnade den 28 november 1980 förslag till bl.a. ny organisation av socialstyrelsen. Kommittén avslutade sitt arbete genom att den 22 juni 1981 överlämna förslag rörande tillståndsgivning, tillsyn m.m. på alkoholområdet.

Vad gäller LTD ansåg kommittén att tillsynen över maltdrycks-tillverkningen i fortsättningen borde utövas av länsstyrelsernas sociala enheter. En sådan tillsyn ansågs lämpligen kunna förenas med länsstyrelserna tillsynsuppgifter. Det framhölls att länsstyrelserna, på grund av sitt ansvar för tillståndsfrågor rörande handel med öl klass II, redan i dag har anledning att hålla fortlöpande kontakt med bryggerierna i regionen. Vidare framhölls det väsentliga i att utnyttja den goda kännedom om regio-

nala och lokala förhållanden som finns hos länsstyrelserna. Be-
träffande vin- och sprittillverkningen ansågs det däremot inte
finnas skäl att decentralisera tillsynsansvaret.

Enligt utredningens mening saknas anledning att överväga några
förändringar när det gäller vilken myndighet som skall ha hand
om tillståndsprovningen enligt LTD. Särskilt bör framhållas att
vissa ärenden kräver en sakkunskap som inte utan vidare kan
överföras till regionala myndigheter. Av samma skäl bör inte
heller tillsynsansvaret för vin- och sprittillverkningen över-
föras till någon annan myndighet.

Som framgått av den tidigare redogörelsen i avsnitt 3.2 bedrivs
den nuvarande tillsynen över maltdryckstillverkningen i huvudsak
med utnyttjande av bryggeriernas rapportering för bestämmande av
dryckesskatt. Någon utbyggd tillsyn torde inte behövas. Vid be-
hov kan samråd självfallet ske mellan riksskatteverket och soci-
alstyrelsen.

Enligt utredningens mening finns inte skäl att ålägga länssty-
relserna ett särskilt tillsynsansvar när det gäller tillverk-
ningen av öl. Det kan tilläggas att den tillsyn som i detta sam-
manhang får anses väsentlig, nämligen kontrollen av bryggerier-
nas distribution och försäljning av öl redan i dag åvilar läns-
styrelserna enligt LHD.

8 HANDEL MED TEKNISK SPRIT OCH ALKOHOLPREPARAT

Etylalkohol används - förutom för tillverkning av alkoholdrycker - även för en rad mycket skiftande ändamål inom industrin, hälsovården, undervisnings- och forskningsverksamheten etc. Regler om användning av alkohol i dessa sammanhang finns i den tidigare berörda lagen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (LFTA). Import, försäljning och inköp inom landet av teknisk sprit kräver normalt tillstånd, medan tillståndskravet beträffande alkoholhaltiga preparat är begränsat till importen. Alkoholhaltiga preparat får dock inte säljas inom landet utan att först ha blivit godkända. Beträffande såväl teknisk sprit som alkoholpreparat som inte är avsedda för förtäring gäller att de i princip måste vara denaturerade.

Tillståndsgivningen och annan prövning enligt LFTA sköts av socialstyrelsen, som också har tillsynsansvaret.

Vid utredningens kontakter med företrädare för socialstyrelsen och andra som berörs av den aktuella regleringen har framkommit att reglernas tillämpning i stort sett inte vållar några problem. En del önskemål om förändringar har dock framställts. Bl.a. har från flera håll, däribland företrädare för socialstyrelsen, framhållits att lagen är svåröverskådlig samt att vissa frågor är bristfälligt reglerade.

Utredningen har inte funnit anledning att föreslå några större sakliga förändringar beträffande regleringen av handeln med teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Utredningen har dock i likhet med bl.a. socialstyrelsen funnit det önskvärt att ge författningstexten en ny utformning. Utredningen föreslår därför att LFTA ersätts av en ny lag om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat. I sak motsvarar de föreslagna reglerna i huvudsak de bestämmelser som gäller i dag. Lagtexten har dock moderniserats

och omdisponerats. Vidare har vissa kompletteringar och förtydliganden gjorts. Närmare kommentarer redovisas i specialmotiveringen (avsnitt 9.2).

Utredningen har i samband med utarbetandet av det nya lagförslaget haft anledning att ta upp vissa frågor till närmare överväganden. I det följande lämnas en redogörelse för dessa frågor.

8.1 Definitioner

Enligt den nuvarande lagstiftningen förstås med teknisk sprit sådan sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenummer 22.08 eller 22.09 A eller B. Till teknisk sprit hänförs också spritdrycker, vin och starköl som används för de nu angivna ändamålen.

Tulltaxenummer 22.08 omfattar odenaturerad etylalkohol och finsprit med en alkoholhalt på 80 volymprocent eller högre samt denaturerad sprit oavsett alkoholhalt. Tulltaxenummer 22.09 A och B avser i huvudsak sprit som inte kan hänföras till 22.08 samt likörer och andra spritdrycker.

Med alkoholhaltigt preparat förstås en vara som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol och som inte är hänförlig till tulltaxenummer 22.03-22.08 eller 22.09 A eller B och inte heller är sådant läkemedel för vilket läkemedelsförordningen (1962:701) gäller.

Teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat definieras alltså delvis med utgångspunkt i tulltaxan (1977:975). Denna definitionsform infördes i samband med tillkomsten av LFTA, som då ersatte en nästan femtio år gammal lagstiftning. Hänvisningen till tulltaxans nomenklatur infördes i syfte "att helt klargöra varuområdenas inbördes avgränsning" (prop. 1961:122).

Det har från socialstyrelsehåll hävdats att hänvisningen till tulltaxan i vissa fall medför att produkter, som med hänsyn till exempelvis en låg missbruksrisk inte borde underkastas särskild kontroll, likväl träffas av tillstånds- och tillsynskraven i LFTA. Även andra tillämpningssvårigheter kan förekomma. Indelningen av produkterna borde därför enligt socialstyrelsen inte längre bygga på nomenklaturen i tulltaxan utan i stället utgå från exempelvis produktens "farlighet" i missbrukshänseende.

Utredningen delar uppfattningen att hänvisningen till tulltaxan och den därav följande uppdelningen av olika tekniska alkoholprodukter i en tillståndsfri resp. en tillståndsbunden sektor inte är invändningsfri. I huvudsak har emellertid systemet inte vållat några svårigheter i den praktiska tillämpningen. Till en del har problemen lösts genom att det har getts dispens från tillståndstvånget i de fall då ett sådant tvång inte varit sakligt motiverat eller där ett tillståndsförfarande inte varit praktiskt genomförbart.

Mot denna bakgrund anser utredningen att det inte nu bör övervägas att göra någon större förändring av indelningssystemet. De gällande definitionerna bör alltså behållas i princip oförändrade. För att möjliggöra en fortsatt flexibilitet i tillämpningen föreslår dock utredningen att det i den nya lagen införs en formell möjlighet för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen att föreskriva undantag från bestämmelserna om tillstånd. Till denna fråga återkommer utredningen i specialmotiveringen under 12 §.

Vad i övrigt gäller definitionerna föreslår utredningen att ordet alkoholhaltigt preparat för enkelhetens skull byts ut mot alkoholpreparat. Utredningen anser också att begreppet denaturering bör definieras i lagtexten (se närmare specialmotiveringen under 5 §).

8.2 Handel med teknisk sprit

Handeln med teknisk sprit kännetecknas av att antalet försäljare/partihandlare är förhållandevis litet (se avsnitt 2.3) och att all försäljning, vare sig den sker till storförbrukare inom industrin eller till mindre förbrukare såsom laboratorier och dylikt, noga kontrolleras genom framför allt den rapportering som verkställs av försäljarna. Som huvudprincip gäller att tillstånd till införsel och försäljning endast meddelas företag som yrkesmässigt sysslar med grossistförsäljning av tekniska alkoholprodukter och liknande. Företag som i sin rörelse har behov av teknisk sprit för t.ex. framställning av någon annan produkt har inte tillåtits att själva importera spriten utan har varit hänvisade att köpa via grossisterna/partihandlarna.

För att missbruksrisken skall begränsas ytterligare gäller att samtliga köpare av teknisk sprit måste ha tillstånd, generellt eller i varje särskilt fall. Tillstånden grundas på en behovsprövning. Vid själva inköpet måste tillståndet företes hos försäljaren, som gör en anteckning om inköpet och senare inrapporterar försäljningen till socialstyrelsen. Socialstyrelsen får därigenom en kontroll i efterhand av att tillståndet inte överskridits.

Det har inte från något håll framförts önskemål om en uppluckring av tillståndsbestämmelserna beträffande handeln med teknisk sprit. Inte heller utredningen anser att det finns anledning till någon ändring när det gäller införsel och försäljning. Däremot skulle det, av hänsyn till intresset att motverka onödig byråkrati, kunna övervägas att slopa kravet på tillstånd till inköp av teknisk sprit. Kontrollen av att det inte finns risk för missbruk hos inköparna skulle då få läggas över på säljföretagen.

Det totala antalet ärenden enligt LFTA hos socialstyrelsen upptas till mer än tre fjärdedelar av ärenden om tillstånd till inköp av teknisk sprit. Ett avskaffande av detta tillståndskrav skulle således innebära en avsevärt minskad arbetsbörda för den tillståndsprovande myndigheten.

Utredningen har emellertid inte funnit något gehör för tanken att slopa tillståndskravet för inköp av teknisk sprit. Det har bl.a. sagts att eventuella administrativa vinster inte skulle stå i rimlig proportion till den försämrade kontroll av verksamheten som skulle bli följd. Företrädare för säljföretagen har också uttryckt stor tvekan inför möjligheten att dessa företag skulle ta på sig ett kontrollansvar.

Utredningen har därför stannat för att inte heller när det gäller inköp föreslå några förändringar i tillståndssystemet beträffande handeln med teknisk sprit. Som tidigare nämnts bör dock tillståndskravet göras flexibelt på så sätt att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen i vissa situationer skall kunna föreskriva om undantag från tillståndsplikten.

Det har från en del håll framförts önskemål om en förändring av den praxis som gäller beträffande kriterierna för beviljande av tillstånd till införsel och försäljning av teknisk sprit. Det har framhållits att även andra än renodlade grossister/partihandlare borde tillåtas att exempelvis importera teknisk sprit för användning i den egna produktionen.

Frågan behandlades redan i början av 1980-talet av SAMO (se avsnitt 5.1), som emellertid avvisade tanken på en förändrad praxis med hänvisning till att det från alkoholpolitisk synpunkt inte var acceptabelt att äventyra säkerheten vid hanteringen av teknisk sprit genom att frångå den restriktiva tillståndsgivningen. SAMO ansåg att såväl kostnads- som konkurrensaspekter borde stå tillbaka för de alkoholpolitiska hänsynen.

Utredningen har för sin del inte kunnat finna att det föreligger sådana praktiska problem som motiverar en ändrad praxis i tillståndsgivningen. Skulle sådana svårigheter uppstå, kan givetvis frågan tas upp på nytt.

Liksom i dag bör som princip gälla att tillstånd till inköp bara får avse sådan teknisk sprit som är denaturerad.

Frågan om vem som skall ha hand om tillståndsprövningen behandlas i ett kommande avsnitt.

8.3 Handel med alkoholpreparat

Av LFTA framgår att handeln med alkoholpreparat i princip är fri. Tillstånd krävs endast för införsel. I LFTA sägs emellertid också att alkoholpreparat som inte är avsedda för förtäring normalt inte får införas eller säljas i landet utan att först ha denaturerats på sätt socialstyrelsen föreskrivit eller godkänt. Bestämelsen innebär i praktiken att försäljning av ett visst alkoholpreparat inte är möjlig utan föregående prövning och godkännande av socialstyrelsen.

Inte heller vad gäller alkoholpreparat har utredningen funnit anledning att överväga några förändringar i tillståndssystemet. Införsel bör alltså liksom i dag vara tillståndspliktig. I den nya lagen bör också uttryckligen slås fast att det endast får säljas sådana alkoholpreparat som har godkänts av socialstyrelsen. Ett sådant krav bidrar till att hålla marknaden fri från alkoholprodukter som lätt kan missbrukas. För att missbruksrisken ytterligare skall motverkas bör det vidare föreskrivas i lagen att alkoholpreparat som inte är avsedda för förtäring i princip skall vara denaturerade.

Liksom beträffande handeln med teknisk sprit bör undantag från kraven på tillstånd och godkännande kunna medges i vissa fall. Sålunda bör tillstånd till införsel av produkter med ringa missbruksrisk, exempelvis vissa färger, inte vara nödvändigt.

8.4 Tillstånds- och tillsynsmyndighet

Tillstånds- och tillsynsverksamheten enligt LFTA åligger som tidigare nämnts socialstyrelsen. Ärendena handläggs av alkohol- och narkotikabyrån.

Som redovisats i avsnitt 5.1 och 5.2 föreslog den år 1979 tillsatta organisationskommittén för socialstyrelsen en vidsträckt decentralisering beträffande såväl tillsyn som tillståndsgivning enligt LFTA. Enligt kommittén borde bl.a. tillsynen över köpare/förbrukare av teknisk sprit med generella inköpstillstånd i princip kunna läggas ut på länsstyrelserna. Vidare föreslog kommittén att den individuella tillståndsgivningen i fråga om inköp av teknisk sprit skulle överföras till länsstyrelserna i etapper. Den första etappen skulle omfatta mindre komplicerade ärenden och sådana ansökningar där länsstyrelsernas kännedom om lokala och regionala förhållanden var av speciell betydelse.

Som tidigare nämnts omfattar socialstyrelsens tillståndsprövning enligt LFTA i huvudsak frågor om inköp av teknisk sprit och ärenden om godkännande av alkoholpreparat. Det sammanlagda antalet ärenden uppgår till ca 2 000 per år. Flertalet (ca 1 500) avser tillstånd till inköp av teknisk sprit för tekniska, industriella eller medicinska ändamål.

Tillsynsverksamheten bygger huvudsakligen på den rapportering om försäljningen av teknisk sprit som genomförs av försäljarna/partihandlarna. Företrädare för socialstyrelsen företar dessutom regelbundna inspektioner av såväl försäljare som köpare av teknisk sprit.

Såvitt framkommit vid utredningens kontakter med företrädare för socialstyrelsens alkohol- och narkotikabyrå samt med företrädare för försäljningsföretagen fungerar den verksamhet som regleras genom LFTA tillfredsställande. Det har bl.a. framhållits att kontakterna mellan socialstyrelsen och branschföretagen är mycket goda och att det fortlöpande ömsesidiga utbytet av information i olika frågor, bl.a. genom den s.k. denatureringsgruppen (se avsnitt 2.2), är mycket värdefullt när det gäller att komma till rätta med missbruket av teknisk sprit (brännvätskor och dylikt). En decentralisering av tillstånds- och tillsynsuppgifterna enligt LFTA skulle, har det sagts, gå ut över kraven på likformighet och konsekvens i handläggningen. Det har vidare gjorts gällande att det inte är möjligt att till länsstyrelserna överföra den kemisk-

tekniska kompetens som behövs vid bedömningen av ett stort antal frågor enligt LFTA. En decentralisering anses också medföra ökad byråkrati totalt sett.

En utgångspunkt vid övervägandet av vem som bör ha hand om tillståndsprövningen enligt LFTA måste enligt utredningens mening vara att uppgiften inte utan starka skäl bör flyttas från socialstyrelsen. Denna myndighet har genom alkohol- och narkotikabyrån en väl fungerande organisation och stor vana att handlägga ärenden enligt LFTA. Myndigheten har också den kemisk-tekniska kompetens som behövs. En överflyttning av verksamheten till länsstyrelserna skulle medföra praktiska svårigheter och åtminstone i ett inledningskede leda till ökade kostnader för samhället totalt sett. Den överblick och de kunskaper som socialstyrelsen behöver i det förebyggande arbetet på alkoholområdet skulle dessutom minska.

Av särskild betydelse är att länsstyrelserna inte rimligen själva kan få den kemisk-tekniska kompetens som i många fall krävs vid tillståndsprövningen. Även om sakkunnighjälp i viss mån kan hämtas utifrån, måste bristen på egen sakkunskap hämma verksamheten. Till detta kommer risken för oenhetlighet i rättstillämpningen, om ett så begränsat antal ärenden som det trots allt är fråga om delas upp på ett flertal olika myndigheter. Detta gäller även om länsstyrelsernas beslut kan överklagas.

Det bör också framhållas att behovet av lokal eller regional kännedom normalt inte är framträdande i frågor som rör tillstånd enligt LFTA. De som söker tillstånd är ofta företag som har sin verksamhet förlagd till olika delar av landet. En decentralisering skulle i dessa fall leda till samordningsproblem.

Kravet på kemisk-teknisk kompetens gör sig inte minst gällande i ärenden om godkännande av alkoholpreparat, som i allmänhet kräver laboratorieanalyser. Organisationskommitténs förslag torde i och för sig innebära att dessa ärenden skall ligga kvar hos socialstyrelsen. För närvarande handläggs emellertid en ansökan om godkännande av ett alkoholpreparat ofta gemensamt med en fråga om tillstånd till inköp av teknisk sprit för tillverkningen av pre-

paratet. En uppdelning av dessa ärenden mellan olika myndigheter skulle innebära klara nackdelar för såväl sökandena som myndigheterna själva.

Enligt utredningens uppfattning leder det anförda till att en överflyttning av tillståndsprövningen enligt LFTA inte bör komma i fråga. Med hänsyn till att hanteringen av tillståndsfrågorna intimt hör samman med tillsynsverksamheten och till att även tillsynen kräver en viss kemisk-teknisk kompetens bör inte heller tillsynsansvaret överföras på lokala eller regionala myndigheter. Självfallet bör dock även i fortsättningen socialstyrelsen hålla sig informerad i exempelvis missbruksfrågor genom fortlöpande kontakter med bl.a. kommunala instanser och polismyndigheter.

The first part of the report deals with the general situation in the country. It is noted that the economy is still in a state of depression, and that the government has taken various measures to stabilize the situation. The second part of the report deals with the political situation. It is noted that the government has taken various measures to stabilize the political situation, and that the opposition has been weakened. The third part of the report deals with the social situation. It is noted that the government has taken various measures to improve the social situation, and that the population has been encouraged to participate in the reconstruction process.

The report concludes that the government has made significant progress in stabilizing the country, and that the population has been encouraged to participate in the reconstruction process. It is noted that the government has taken various measures to improve the social situation, and that the opposition has been weakened. The report also notes that the government has taken various measures to stabilize the political situation, and that the economy is still in a state of depression.

9 SPECIALMOTIVERING

9.1 Lagen om tillverkning av drycker (LTD)

1 §

Med **sprit** förstås en vara som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 1,8 viktprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställs eller utvinns. Vin eller öl anses dock inte som sprit. Ej heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Med **mäsk** förstås en jäsande vätska som blir sprit, om jäsningsen får fortgå så att alkoholhalten överstiger 1,8 viktprocent.

Med alkohol avses i denna lag etylalkohol.

I sin hittillsvarande lydelse innehåller LTD inte någon definition av begreppet mäsk. Begreppet förekommer emellertid i några av lagens bestämmelser (27, 35 och 36 §§). I tillämpningen avses med mäsk en jäsande vätska som blir sprit, om jäsningsen får fortgå så att alkoholhalten överstiger 1,8 viktprocent. Frågan om en vätska är sprit eller mäsk är viktig framför allt med hänsyn till straffskatten (37 §). Straffskatt utgår nämligen för tillverkning av sprit men inte för beredning av mäsk. Alkoholhalten vid beslagstillfället avgör om det är fråga om tillverkning av sprit eller beredning av mäsk.

Enligt utredningens mening bör det klart framgå av lagen vad som avses med mäsk. En definition har därför tagits in som ett nytt andra stycke i förevarande paragraf.

I första stycket har ordet maldryck bytts ut mot ordet öl (se avsnitt 7.1). Övriga ändringar är av redaktionell art.

4 §

Med **öl** förstås en jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne.

Öl klass I (lättöl) är öl som innehåller högst 1,8 viktprocent alkohol. Färskt lättöl är lättöl som jäser eller eljest innehåller jäst. Annat lättöl kallas lagrat lättöl.

Öl klass II är öl vars alkoholhalt överstiger 1,8 men inte 2,8 viktprocent.

Öl klass III (starköl) är öl som innehåller mer än 2,8 viktprocent alkohol.

Paragrafen har ändrats på så sätt att det dels införts ett nytt samlande begrepp (öl) för drycker tillverkade med malt som huvudråämne, dels införts klassbeteckningar för de olika slagen av öl. Dessa frågor har behandlats i avsnitt 7.1.

7 §

Sprit får inte tillverkas utan tillstånd av socialstyrelsen.

Eftersom socialstyrelsen ensam har hand om tillståndsprövningen enligt LTD, har den hittillsvarande beteckningen "tillståndsmyndigheten" genomgående bytts ut mot "socialstyrelsen". Som en följd härav har ordet socialstyrelsen satts in i förevarande paragraf.

9 §

Vin, starköl eller öl klass II får inte tillverkas utan tillstånd av socialstyrelsen, om det inte gäller tillverkning i hemmet för eget behov.

Paragrafen har ändrats till följd av utredningens förslag om införande av klassbeteckningar för öl. Vidare har ordet socialstyrelsen förts in.

10 §

Paragrafen innehåller i sin nuvarande lydelse ett förbud mot användning av extrakt eller koncentrat av druvmust eller av annan fruktsaft vid tillverkning av vin. Socialstyrelsen kan medge undantag från förbudet vid yrkesmässig vintillverkning.

Som tidigare nämnts infördes extrakt- och koncentratförbudet i samband med 1977 års lagstiftning. Anledningen till förbudet var den stigande försäljningen av snabbvinsatser, som vid den tiden huvudsakligen innehöll extrakt eller koncentrat som utgångsråvara. Det kan emellertid starkt ifrågasättas om förbudet har haft någon praktisk betydelse. Som framgått av den tidigare framställningen har det inte inträffat någon nedgång i försäljningen av snabbvinsatser. I de förekommande paketen har extrakten och koncentraten i stor utsträckning bytts ut mot råsaft. Än i dag förekommer emellertid extrakt eller koncentrat för vintillverkning i den allmänna handeln.

Om extrakt eller koncentrat säljs under sådana omständigheter att det framgår att varorna är avsedda för vintillverkning, torde detta i vissa fall kunna beivras som medverkan till olovlig tillverkning av vin (28 och 34 §§). Möjligheten att upptäcka denna typ av brott har dock visat sig vara mycket små. Bl.a. anser det omöjligt att ens efter laboratorieanalys kunna påvisa om extrakt eller koncentrat kommit till användning vid vinberedningen. Såvitt känt har endast i något enstaka fall - och då efter anmälan av socialstyrelsen - en fällande dom meddelats för detta slag av medverkan till olovlig vintillverkning.

Under utredningsarbetet har det från flera håll, bl.a. från företrädare för socialstyrelsens alkoholbyrå, sagts att förbudet mot användning av extrakt eller koncentrat bör upphävas. Eftersom förbudet knappast har haft någon praktisk betydelse och då det är angeläget att så långt möjligt utmönstra sådana lagregler som inte är meningsfulla, anser även utredningen att förbudet bör tas bort. När det gäller de vägar som kan väljas för att begränsa försäljningen av snabbvinsatser hänvisas till avsnitt 7.2.

11 §

För tillverkning av starköl och öl klass II inom landet får användas endast torkat eller rostat malt, omältad spannmål, socker, honung samt humle, jäst och vatten.

Vid tillverkning av starköl och öl klass II får inte mera socker eller honung tillsättas än som i vikt motsvarar en tredjedel av vikten av använt malt.

Starköl med en alkoholhalt som överstiger 4,5 viktprocent får inte tillverkas i hemmet och av tillverkare endast för utförsel ur landet.

Färskt lättöl med en stamvörtstyrka som överstiger 6 procent får inte tillverkas.

Socialstyrelsen får för särskilda fall medge undantag från bestämmelserna i denna paragraf såvitt avser annan tillverkning än hemtillverkning.

Första stycket har ändrats till följd av förslaget om införande av klassbeteckningar för öl.

I konsekvens med vad som föreslagits i det föregående beträffande vintillverkning upphävs, såvitt gäller andra stycket, förbudet mot vändning av extrakt och koncentrat av malt vid tillverkning av starköl och öl klass II.

I femte stycket har "tillståndsmyndigheten" bytts ut mot "socialstyrelsen". Ändringarna i övrigt är av redaktionell natur.

12 §

Annan tillverkare av sprit än partihandelsbolaget får förfoga över av honom tillverkad sprit endast för försäljning till nämnda bolag, för export och, efter medgivande av socialstyrelsen, för användning i egen rörelse samt för försäljning enligt lagen (19XX:000) om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat.

Paragrafen har ändrats till följd av förslaget till en ny lag om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat. "Tillståndsmyndigheten" har bytts ut mot "socialstyrelsen".

13 §

Tillverkare av spritdrycker, vin, starköl eller öl klass II får förfoga över av honom tillverkad dryck för försäljning endast enligt lagen (1977:293) om handel med drycker.

Paragrafen har ändrats till följd av förslaget om införande av klassbeteckningar för öl.

14 §

Kärl eller behållare till öl och läskedrycker som utlämnas från ett tillverkningsställe skall vara försedda med uppgift om dryckstillverkarens namn eller om tillverkningsstället eller med dryckstillverkarens inregistrerade varumärke. På kärl som innehåller öl skall dessutom finnas uppgift om varuslag (öl klass I-III) samt på kärl som innehåller läskedryck uppgift om dryckens benämning. Namn och tillverkningsställe får anges med förkortning som socialstyrelsen har godkänt. Varuslag får anges med särskild beteckning som likaledes har godkänts av socialstyrelsen. Kärl eller behållare som innehåller öl får ej förses med uppgift som är ägnad att ge drycken sken av att tillhöra något annat varuslag än det som den är hänförlig till.

Omförpackning av öl får göras endast av den som tillverkar sådana drycker.

Första stycket gäller inte för öl och läskedrycker som utförs ur landet, förs till frihamn eller, beträffande starköl, intas i exportbutik eller läggs upp på tullager som har inrättats för förvaring av proviant.

Den nuvarande lydelsen av paragrafens första och fjärde stycken innehåller bestämmelser om godkännande av kärl och behållare för malt- och läskedrycker. Syftet med bestämmelserna har varit att förhindra att skatt utgår med felaktigt belopp. Som framhållits av departementschefen i prop. 1980/81:91 med vissa förslag beträffande hemtillverkning av vin m.m. kan bestämmelserna inte anses nödvändiga och bör därför utgå ur lagstiftningen.

Första stycket innehåller för närvarande också en undantagsregel som gäller export av öl och läskedrycker. Denna regel har med vissa jämkningar flyttats till ett nytt sista stycke.

I nuvarande andra stycket anges att en maldryck skall på förpackningen betecknas som antingen lättöl, öl eller starköl. Des-

sa beteckningar byts ut mot öl klass I - III (se avsnitt 7.1).

I paragrafen har vidare ordet maltdryck/er bytts ut mot ordet öl och "tillståndsmyndigheten" mot "socialstyrelsen". Övriga ändringar är av redaktionell art.

15 §

Den som erhållit tillstånd till tillverkning enligt denna lag skall i förväg anmäla hos socialstyrelsen när han avser att påbörja tillverkningen. Anmälan skall också göras, om tillverkningen läggs ned eller tillfälligt avbryts.

Ordet tillståndsmyndigheten har bytts ut mot "socialstyrelsen". I övrigt har vissa redaktionella ändringar gjorts i paragrafen.

16 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse om skyldighet för den som ämnar tillverka lättöl eller läskedrycker för försäljning att anmäla detta till socialstyrelsen. Enligt 24 § skall socialstyrelsen utfärda bevis om att anmälan fullgjorts. Underlåten anmälan straffbeläggs i 33 §.

Såvitt framkommit har denna anmälningsskyldighet inte någon nämnvärd alkoholpolitisk betydelse. Någon tillsyn över lättöls- och läskedryckstillverkningen sker i praktiken inte från socialstyrelsens sida. Dessutom föreligger enligt lagen (1977:306) om dryckesskatt en skyldighet att göra anmälan till riksskatteverket i fråga om skattepliktiga drycker. Utredningen anser därför i likhet med departementschefen i prop. 1980/81:91 att de ifrågakvarande bestämmelserna i LTD bör upphävas.

17 §

Om socialstyrelsen begär det skall tillverkare medge tillträde till tillverkningsställe med tillhörande lokaler, tillhandahålla handelsböcker och övriga handlingar som rör verksamhe-

ten, utan ersättning biträda med handräckning vid tillsynen, lämna varuprover som behövs samt redovisa uppgifter om tillverkningens omfattning och utveckling.

Förutom en redaktionell ändring har ordet tillståndsmyndigheten bytts ut mot ordet socialstyrelsen.

18 §

Tillverkning, överlåtelse eller införsel i landet av apparat, som kan användas för tillverkning av sprit (destillationsapparat), eller föremål som uppenbarligen är avsett att ingå i sådan apparat (apparatdel) får ske endast efter tillstånd av socialstyrelsen. Tillstånd krävs också för innehav av destillationsapparat eller apparatdel. Från tillståndsplikten undantas

1. staten,
2. den som har tillstånd att tillverka sprit,
3. apotek, kommunalt laboratorium eller läroanstalt som står under statlig tillsyn samt
4. sådant sjukhus som avses i 2 kap. 4 § tredje stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring.

I fråga om rätt att hantera oförtullade destillationsapparater och apparatdelar gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Enligt lagrummet i dess nuvarande lydelse föreligger i princip tillståndsplikt för all tillverkning, överlåtelse, innehav och införsel av destillationsapparater och apparatdelar. Tillstånd krävs för alla typer av destillationsapparater, oavsett användningsområde, men inte för sådana apparater som gjorts obrukbara genom exempelvis plombering. Företrädare för socialstyrelsens alkoholbyrå har framställt önskemål om en justering av bestämmelserna så att vissa apparater (små glasapparater på laboratorier, "museiapparater" etc) undantas från tillståndstvånget men att - å andra sidan - tillståndsplikten utvidgas till att omfatta även plomberade apparater.

Enligt utredningens mening är det förenat med vissa lagtekniska svårigheter att genomföra det angivna förslaget. På grund härav och då det, såvitt framkommit, inte föreligger några mera beaktansvärda tillämpningsproblem har utredningen stannat för att låta paragrafen bli i sak oförändrad. Vissa redaktionella jämkningar har emellertid gjorts.

19 §

Tillverkning, överlåtelse eller införsel i landet av aktiverat kol hänförligt till tulltaxenummer 38.03 eller vara som delvis består av eller innehåller sådant kol får ske endast efter tillstånd av socialstyrelsen. Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen får föreskriva undantag från tillståndsplikten.

Den som innehar aktiverat kol eller annat renings- eller filtreringsmedel får inte överlåta detta, om han har insett eller bort inse att varan skulle komma att användas vid rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit eller vid obehörigt borttagande eller försvagande av denatureringsmedel i sprit eller alkoholpreparat.

I paragrafens första stycke har införts de nya bestämmelserna om tillståndskrav för tillverkning, överlåtelse och import av aktivt kol. Som framgått av redogörelsen i avsnitt 7.3 är syftet med regleringen att i huvudsak få bort försäljningen i detaljhandeln och från postorderföretag till privatpersoner. Tillstånd bör därför i första hand meddelas industriföretag och partihandlare. Endast i undantagsfall bör tillstånd kunna ges till företag i detaljhandelsledet. Någon mera ingående lämplighetsprövning av sökanden torde inte behöva göras.

Tillståndskravet gäller även varor som delvis består av eller innehåller aktivt kol. Det finns emellertid inte något kontrollbehov beträffande sådana produkter som typiskt sett inte kan komma till användning för rening av sprit, exempelvis kolfilter för fläktar. Även när det gäller apotekens försäljning av aktivt kol i form av tabletter eller suspension för medicinskt bruk är behovet av kontroll mindre framträdande. I första stycket har därför införts en möjlighet för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen att föreskriva undantag från tillståndsplikten.

Andra stycket motsvarar den nuvarande lydelsen av paragrafen. Om någon som har fått tillstånd enligt första stycket bryter mot andra stycket, kan det utgöra grund för varning eller återkallelse av tillståndet enligt 22 §§ andra stycket. Bestämmelsen är dessutom straffsanktionerad enligt 31 §.

21 §

Socialstyrelsen skall återkalla tillverkningstillstånd som avses i 7-9 §§, om

1. rätten enligt tillståndet inte längre utnyttjas eller
2. verksamheten inte har bedrivits i enlighet med gällande bestämmelser.

Socialstyrelsen kan med hänsyn till särskilda förhållanden i stället för att återkalla tillståndet meddela varning.

I paragrafen har "tillståndsmyndigheten" bytts ut mot "socialstyrelsen". Vidare har ett förtydligande gjorts av begreppet tillverkningstillstånd. Utanför paragrafens tillämpningsområde faller sålunda tillverkningstillstånd enligt 18 och 19 §§.

22 §

Socialstyrelsen skall, om det inte är uppenbart obilligt, återkalla tillstånd som avses i 18 §, om

1. destillationsapparat har använts vid olovlig tillverkning eller rening av sprit och tillståndshavaren inte kan göra sannolikt att det inträffade har skett utan hans vetskap och vilja,
2. tillståndshavaren har överlåtit destillationsapparat eller apparatdel till någon som inte är berättigad att inneha sådan utrustning eller
3. ändring har inträffat i förhållande på vilket beslut om tillstånd grundats.

Iakttar den som har tillstånd som avses i 19 § första stycket inte bestämmelserna i denna lag eller med stöd därav meddelade föreskrifter, skall socialstyrelsen återkalla tillståndet eller, om det finns särskilda skäl, meddela varning. Tillstånd skall även återkallas, om rätten enligt tillståndet inte längre utnyttjas.

Paragrafens nuvarande lydelse innehåller bestämmelser om återkallelse av apparattillstånd. Första stycket motsvarar de hittillsvarande första och andra styckena.

I andra stycket har införts bestämmelser om sanktioner i fråga om den som har fått tillstånd till tillverkning, överlåtelse eller import av aktivt kol.

23 §

Socialstyrelsen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag.

Paragrafen har ändrats så, att den endast behandlar frågan om tillsyn (se specialmotiveringen under 11 §).

24 §

Socialstyrelsen skall utfärda bevis att tillstånd har meddelats och att anmälan som avses i 15 § har fullgjorts.

Vägrar en tillverkare att lämna tillträde för kontroll eller att tillhandahålla handelsböcker och övriga till verksamheten hörande handlingar eller att lämna varuprov eller uppgifter om tillverkningen, får socialstyrelsen förelägga vite.

Paragrafens första stycke har ändrats som följd av att 16 § upphävs.

Enligt den nuvarande lydelsen av paragrafens andra stycke kan socialstyrelsen förelägga tillverkare vid vite att på visst sätt medverka vid tillsynen. Socialstyrelsen får också döma ut förelagt vite. Enligt utredningens mening bör emellertid frågan om utdömmande av vite behandlas av domstol enligt allmänna regler (se numera 6 § lagen, 1985:206, om viten). Den särskilda bestämmelsen om utdömmande har därför fått utgå.

I paragrafen har också "tillståndsmyndigheten" bytts ut mot "socialstyrelsen".

25 §

Beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte annat föreskrivs.

Förutom en del redaktionella ändringar har ordet tillståndsmyndigheten tagits bort (se specialmotiveringen under 11 §).

26 §

Socialstyrelsens beslut i fråga om föreläggande av vite enligt 24 § får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

Socialstyrelsens beslut i övriga frågor får överklagas genom besvär hos regeringen.

Ett beslut om föreläggande av vite bör kunna överklagas i särskild ordning till kammarrätten. Paragrafen har kompletterats med en bestämmelse härom. I övrigt har - förutom vissa redaktionella ändringar - paragrafens lydelse justerats som en följd av ändringen av 24 § andra stycket.

28 §

Den som olovligen tillverkar vin, starköl eller öl klass II döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Paragrafen har ändrats till följd av förslaget att införa klassbeteckningar för öl.

31 §

Den som utan att vara berättigad därtill tillverkar eller överlåter aktiverat kol eller bryter mot 19 § andra stycket döms till böter eller fängelse i högst ett år. Om ansvar för olovlig införsel av aktiverat kol finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

I paragrafen har införts bestämmelser om straffansvar för den som utan att vara berättigad därtill tillverkar eller överlåter aktivt kol. Olovlig tillverkning och överlåtelse av aktivt kol

har i fråga om påföljd jämställts med brott enligt 30 §. Beträffande olovlig införsel av aktivt kol har en hänvisning gjorts till straffbestämmelserna i varusmuggningslagen.

Den hittillsvarande ansvarsbestämmelsen vid överlåtelse av aktivt kol eller annat renings- eller filtreringsmedel i strid mot 19 § (numera 19 § andra stycket) har behållits oförändrad.

32 §

Den som i strid mot 14 § andra stycket omförpackar öl utan att vara tillverkare döms till böter.

Den nya lydelsen av paragrafen är föranledd av att 14 § ändrats. Vidare har ordet maltdryck bytts ut mot ordet öl.

33 §

Den som inte iakttar den i 15 § föreskrivna anmälningsskyldigheten döms till böter, högst tusen kronor.

Ändringen är en följd av att 16 § upphävs.

35 §

Sprit, vin, starköl och öl klass II samt mäsik som har varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade. Även redskap, råämnen, kärl och emballage, som använts eller uppenbarligen varit avsedda för tillverkningen, beredningen eller förvaringen av varorna skall förklaras förverkade. Likaså skall förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligt tillverkad sprit förklaras förverkade.

Varje destillationsapparat eller apparatdel som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av apparaten eller apparatdelen skall förklaras förverkad. Detsamma gäller utbyte av brott enligt denna lag.

Aktiverat kol som varit föremål för brott enligt 31 § eller värdet därav skall förklaras förverkat. Detsamma gäller utbyte av brott som har angetts nu.

Begår någon brott som avses i 19 § andra stycket, skall hos honom befintliga förråd av aktiverat kol och annat renings- eller filtreringsmedel förklaras förverkade.

Om ett förordnande om förverkande skulle vara uppenbart obilligt, får förverkande helt eller delvis efterges.

Enligt första styckets hittillsvarande lydelse torde inte redskap, kärl och emballage kunna förverkas annat än då de verkligen kommit till användning vid olovlig tillverkning. Förverkande kan alltså inte ske beträffande föremål som uppenbarligen avsetts komma till sådan användning. Som framhållits i prop. 1980/81:91 är emellertid förverkande i en sådan situation viktigt vid verksamhet i s.k. illegala spritfabriker. Första stycket har ändrats för att göra detta möjligt. Vidare har införts den nya klassbeteckningen för öl med en alkoholhalt mellan 1,8 och 2,8 viktprocent.

I andra stycket är ändringarna av redaktionell art.

I tredje stycket har införts bestämmelser om förverkande av aktivt kol som varit föremål för brott mot 19 § första stycket eller värdet därav. Även utbyte av sådant brott skall kunna förverkas.

Den hittillsvarande förverkandebestämmelsen beträffande aktivt kol eller andra renings- eller filtreringsmedel vid brott som avses i 19 § (numera 19 § andra stycket) har behållits oförändrad.

Förverkandebestämmelserna i lagen (1961:180) om tillverkning av sprit och vin, som ersattes av LTD, möjliggjorde bl.a. delvis eftergift av förverkande. Av den nuvarande lydelsen av paragrafens fjärde stycke framgår inte uttryckligen att en sådan möjlighet alltså föreligger. Det får emellertid anses motiverat med en sådan möjlighet. En ändring har därför gjorts för att klarlägga att ett förordnande om förverkande kan efterges även delvis.

36 §

Om beslag av sprit, vin, starköl, öl klass II eller mäsik, som kan antas bli föremål för förverkande enligt 35 §, gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Paragrafen har ändrats till följd av förslaget om införande av klassbeteckningar för öl.

37 §

Den som olovligen har tillverkat sprit skall dömas att betala straffskatt med sjuttiofem kronor per liter, dock minst trehundra kronor.

Den som olovligen har tillverkat vin skall dömas att betala straffskatt med tjugofem kronor per liter, dock minst etthundra kronor.

Den som olovligen har tillverkat starköl eller öl klass II skall dömas att betala straffskatt med fem kronor per liter, dock minst etthundra kronor.

Om ett beslut om straffskatt skulle vara uppenbart obilligt, får straffskatt helt eller delvis efterges.

I tredje stycket har införts den nya klassbeteckningen för öl med en alkoholhalt mellan 1,8 och 2,8 viktprocent.

Ändringen i sista stycket har tillkommit för att - på motsvarande sätt som beträffande förverkande - klarlägga att straffskatt kan utdömas med ett jämkat belopp.

9.2 Lagen om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat

Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag gäller införsel, inköp och försäljning av teknisk sprit och alkoholpreparat.

I första stycket anges lagens tillämpningsområde. Begreppet försäljning omfattar, liksom enligt LHD, försäljning såväl inom landet som för export.

2 §

Beteckningar i denna lag har samma betydelse som i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m., och lagen (1977:293) om handel med drycker.

I paragrafen, som ersätter 1 § tredje stycket LFTA, görs en hänvisning till de definitioner och andra begreppsbestämningar som återfinns i LTD och LHD.

Definitioner

3 §

Med **teknisk sprit** förstås sprit som är avsedd att användas för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål och som är hänförlig till tulltaxenummer 22.08 eller 22.09 A eller B. Vad som sägs om teknisk sprit gäller även spritdrycker, vin och starköl som skall användas för ändamål som nu har angetts.

Paragrafen motsvarar 1 § första stycket LFTA. Som tidigare anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.1) har utredningen inte funnit anledning att ändra på de hittills gällande definitionerna, som delvis bygger på nomenklaturen i tulltaxan (1977:975).

4 §

Med **alkoholpreparat** förstås en vara som innehåller mer än 1,8 viktprocent etylalkohol och som inte är hänförlig till tulltaxenummer 22.03 - 22.08 eller 22.09 A eller B och inte heller är sådant läkemedel för vilket läkemedelsförordningen (1962:701) gäller.

Paragrafen motsvarar 1 § andra stycket LFTA. Ordet alkoholhaltigt preparat har som tidigare nämnts bytts ut mot alkoholpreparat.

5 §

Med **denaturering** förstås ett förfarande varigenom ett eller flera ämnen sätts till sprit eller en vara som innehåller sprit för att göra spriten otjänlig för förtäring.

Paragrafen saknar motsvarighet i LFTA. Som har anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.1) är begreppet denaturering emellertid av väsentlig betydelse för tillämpningen av lagen och har därför ansetts böra definieras. Bestämmelsen bygger i huvudsak på den definition av begreppet som förekommer i bl.a. socialstyrelsens föreskrifter SOSFS 1978:70.

Införsel av teknisk sprit

6 §

Teknisk sprit får föras in endast av partihandelsbolaget och

av den som har fått tillstånd till införsel av socialstyrelsen.

Denaturerad teknisk sprit får dock utan tillstånd föras in av resande, om spriten ej är avsedd för handel eller yrkesmässig förbrukning.

Paragrafen ersätter 4 § första och andra stycket LFTA såvitt gäller införsel av teknisk sprit. Beträffande förutsättningarna för att erhålla tillstånd och tillståndets varaktighet hänvisas till 13 och 14 §§.

Enligt nuvarande praxis meddelas införseltillstånd endast till sådana företag som bedriver yrkesmässig försäljningsverksamhet (huvudsakligen partihandel) med teknisk sprit. Till denna krets hör endast ett fåtal företag, däribland Vin- & Spritcentralens dotterföretag Kemetyl AB. Företag med annan verksamhetsinriktning som i sin rörelse har behov av teknisk sprit, exempelvis för tillverkning av färger och dylikt, beviljas inte införseltillstånd. Som tidigare nämnts (se avsnitt 8.2) har utredningen ej funnit skäl att föreslå någon förändring av den tillståndspraxis som utbildats på området.

Bestämmelsen i andra stycket om resandes införsel överensstämmer med gällande rätt. Sådan införsel får alltså inte ske i handelsyfte eller för yrkesmässig förbrukning och spriten skall under alla omständigheter vara denaturerad.

Inköp av teknisk sprit

7 §

Teknisk sprit får köpas endast av partihandelsbolaget, Apoteksbolaget AB och den som har fått tillstånd till inköp av socialstyrelsen.

Paragrafen, som motsvarar 6 § första stycket LFTA, handlar om inköp inom landet av teknisk sprit. Bestämmelsen innebär en viss

utvidgning av Vin- & Spritcentralens rätt till inköp av teknisk sprit utan tillstånd (jfr 12 § LTD). Vidare har, efter samråd med företrädare för socialstyrelsen, Apoteksbolaget AB undantagits från tillståndskravet (jfr 6 § andra stycket LFTA).

Försäljning av teknisk sprit

8 §

Teknisk sprit får säljas endast av partihandelsbolaget, detaljhandelsbolaget, den som efter tillstånd enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m.m., har tillverkat spriten och den som har fått tillstånd till försäljning av socialstyrelsen.

Försäljning får ske endast till partihandelsbolaget, till den som fått tillstånd till inköp av socialstyrelsen och för export.

Första stycket ersätter 5 § 2 mom. första stycket LFTA. Utöver Vin- & Spritcentralen, Systembolaget och sprittillverkare, avseende den egna tillverkningen, får försäljning bedrivas endast av den som fått socialstyrelsens tillstånd. I fråga om förutsättningarna för att erhålla tillstånd och tillståndets varaktighet hänvisas till 13 och 14 §§.

Liksom hittills torde försäljningstillstånd ofta kopplas ihop med införseltillstånd enligt 6 §.

Andra stycket, som ersätter 6 § första stycket LFTA, anger till vem teknisk sprit får säljas. Som huvudregel gäller att försäljning får ske endast till Vin- & Spritcentralen och den som har fått tillstånd till inköp enligt 7 §.

Redan i dag förekommer - utan lagreglering - att importörer och återförsäljare av teknisk sprit exporterar sådana varor utan särskild tillståndsprövning. Denna möjlighet till utförsel har ansetts böra kvarstå. Av andra stycket följer att den som har

rätt att sälja teknisk sprit får exportera spriten utan särskilt tillstånd.

9 §

I fråga om försäljning från apotek av teknisk sprit gäller de bestämmelser som regeringen meddelar.

LFTA innehåller vissa regler om apotekens försäljning av teknisk sprit (se 5 § 2 mom.). I övrigt finns bestämmelser i förordningen (1963:654) om försäljning från apotek av alkoholhaltiga läkemedel och teknisk sprit, m.m. Förordningen innehåller detaljerade regler om hur försäljning av teknisk sprit från apotek får bedrivas samt sanktionsbestämmelser.

Enligt utredningens mening bör apotekens försäljning av teknisk sprit helt och hållet regleras genom förordningsbestämmelser. En regel av denna innebörd har tagits in i förevarande paragraf. Som följd härav får vissa ändringar ske i 1963 års förordning.

Införsel av alkoholpreparat

10 §

Alkoholpreparat får föras in endast av partihandelsbolaget och av den som har fått tillstånd till införsel av socialstyrelsen.

Alkoholpreparat får dock utan tillstånd föras in av resande, om preparatet ej är avsett för handel eller yrkesmässig förbrukning.

I paragrafen, som närmast motsvarar 4 § första och andra stycket LFTA, regleras införseln av alkoholpreparat. Liksom hittills krävs normalt tillstånd för införsel. Såvitt gäller partihandelsbolaget har emellertid tillståndskravet tagits bort (jfr 6-8 §§).

Enligt andra stycket får resande föra in alkoholpreparat under samma förutsättningar som i dag.

Försäljning av alkoholpreparat

11 §

Alkoholpreparat får säljas endast om det har godkänts av socialstyrelsen.

I övrigt är försäljning av alkoholpreparat tillåten under samma villkor som gäller för handel i allmänhet.

Enligt 3 § LFTA får alkoholhaltiga preparat, som inte är avsedda för förtäring, inte säljas eller föras in i landet utan att ha denaturerats på det sätt som socialstyrelsen "föreskriver eller eljest godkänner". Bestämmelsen har i praxis lett till ett särskilt förfarande för godkännande av alkoholhaltiga preparat. Försäljning av preparat, som i princip är tillståndsfri, har alltså inte kunnat komma till stånd utan att preparatet blivit undersökt och godkänt av socialstyrelsens alkoholbyrå. Som tidigare nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.3) anser utredningen att detta prövningssystem bör behållas. I förevarande paragraf slås fast att försäljning av alkoholpreparat inte får ske utan att preparatet först har blivit godkänt av socialstyrelsen. I övrigt är försäljning av alkoholpreparat, liksom hittills, tillåten under samma villkor som gäller för handel i allmänhet (jfr 5 § 1 mom. första stycket LFTA).

Socialstyrelsen har i SOSFS 1978:70 under 3 § LFTA närmare angivit vilka krav som bör ställas för att ett alkoholpreparat skall kunna godkännas. Enligt utredningen bör dessa föreskrifter kunna vara vägledande även i fortsättningen. Det innebär bl.a. att godkännande inte bör meddelas för livsmedel, medikamenter och liknande produkter, om alkoholhalten överstiger 10 viktprocent.

Liksom LFTA innehåller den nya lagen ett krav på att alkoholpreparat som inte är avsedda för förtäring i princip skall vara denaturerade (se 15 §).

Av bestämmelsen i andra stycket följer att socialstyrelsen i ett ärende om godkännande av alkoholpreparat inte får gå in på sökandens lämplighet etc.

Undantag från bestämmelserna om tillstånd och godkännande

12 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen får föreskriva undantag från bestämmelserna om tillstånd och godkännande.

Det huvudsakliga syftet med lagregleringen av handeln med teknisk sprit och alkoholpreparat är att begränsa missbruksrisken. För vissa av de tekniska alkoholprodukterna, exempelvis sådana med låg alkoholhalt, är kraven på kontroll inte så framträdande. För att man skall uppnå önskvärd flexibilitet och motverka onödig byråkrati har utredningen ansett att det bör kunna göras undantag från såväl bestämmelserna om tillstånd (6-10 §§) som kravet på godkännande av alkoholpreparat (11 §). I förevarande paragraf, som - bortsett från undantagsbestämmelsen i 6 § andra stycket sista meningen LFTA - saknar motsvarighet i LFTA, har införts en möjlighet för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen att föreskriva undantag från bestämmelserna om tillstånd och godkännande.

Som exempel på fall då undantag från tillståndsplikten bör kunna ske kan nämnas restauratörers inköp av spritdrycker och vin för matlagning i restaurangrörelse (jfr SOSFS 1978:70 under 6 §) och import av alkoholsvaga preparat. Socialstyrelsen, som har den kemisk-tekniska kompetens som behövs, bör lämpligen medverka vid utformningen av regeringens undantagsföreskrifter.

Försäljning i detaljhandeln av bl.a. brännvätskor och karburatorsprit, som definitionsmässigt är att anse som teknisk sprit, sker i dag utan att vare sig försäljare i detaljhandeln eller konsumenter avkrävs tillstånd. Det har ansetts att distributio-

nen och användningen av dessa produkter skulle försvåras alltför mycket, om det skulle krävas tillstånd vid varje överlåtelse. Enligt utredningens mening bör detaljhandeln med denna typ av produkter få ske utan försäljnings- och inköpstillstånd även i fortsättningen. Detsamma gäller försäljningen av bensin med viss inblandning av sprit (4 %). Även i dessa fall bör tillståndskravet kunna efterges med stöd av förevarande paragraf.

Förutsättningar för tillstånd m.m.

13 §

Tillstånd till införsel, inköp eller försäljning får meddelas endast den som med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan anses lämplig att utöva verksamheten. I fråga om inköp av teknisk sprit gäller dessutom att tillstånd endast får meddelas den som i sin verksamhet har behov av spriten.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i LFTA, har närmare angivits under vilka förutsättningar tillstånd till införsel av teknisk sprit och alkoholpreparat samt inköp eller försäljning av teknisk sprit får meddelas.

Liksom hittills får socialstyrelsen bedöma från fall till fall hur ingående prövningen skall vara. Tillstånd till införsel och försäljning av teknisk sprit bör i princip endast beviljas företag som yrkesmässigt bedriver handel med sådan vara (jfr specialmotiveringen till 6 §). Det bör vidare krävas att företaget disponerar över tankanläggningar och andra lagringsutrymmen av sådant slag att verksamheten kan bedrivas på ett ur säkerhetsynpunkt tillfredsställande sätt. Försäljningsorganisationen bör vara anpassad så att företaget har möjlighet att vid varje enskild försäljning kontrollera att köparen har rätt att köpa angiven mängd och kvalitet.

I inköpsärenden blir lämplighetsprövningen normalt mindre omfattande. Enligt andra meningens i förevarande paragraf gäller dock

som en ytterligare förutsättning för tillstånd att sökanden skall ha behov av spriten i sin verksamhet.

14 §

Tillstånd till införsel eller försäljning av teknisk sprit gäller tills vidare. Om särskilda skäl föreligger, får dock sådant tillstånd meddelas för ett visst tillfälle.

Tillstånd till införsel av alkoholpreparat eller inköp av teknisk sprit meddelas för ett visst tillfälle eller en viss period eller, om särskilda skäl föreligger, tills vidare.

Paragrafen saknar motsvarighet i LFTA men överensstämmer i huvudsak med den praxis som för närvarande tillämpas. Tillstånd till införsel och försäljning av teknisk sprit skall normalt gälla tills vidare, medan huvudregeln beträffande övriga tillstånd är att tillstånd beviljas för ett visst tillfälle eller en viss period. Som framgår av paragrafen kan dock socialstyrelsen förordna annorlunda, om det föreligger särskilda skäl. Så t.ex. bör liksom hittills statliga laboratorier och liknande kunna meddelas generella inköpstillstånd.

15 §

Tillstånd till inköp av teknisk sprit får endast avse sprit som är denaturerad enligt föreskrifter som meddelas av socialstyrelsen. Detsamma gäller tillstånd till införsel eller godkännande av alkoholpreparat som inte är avsedda för förtäring.

Om det inte finns risk för missbruk eller det annars föreligger särskilda skäl, får dock tillstånd eller godkännande lämnas utan att denaturering har skett.

I förevarande paragraf, som ersätter 3 § LFTA, anges som huvudregel att teknisk sprit och sådana alkoholpreparat, som inte är avsedda för förtäring, skall vara denaturerade på ett tillfredsställande sätt senast i samband med att produkterna blir föremål för omsättning. Närmare bestämmelser om denatureringen får liksom hittills meddelas av socialstyrelsen, som har den kemisk-

tekniska kompetens som behövs. Liksom hittills bör det stå socialstyrelsen fritt att reglera denatureringen i allmänna föreskrifter, i särskilda rekommendationer till tillverkare och förbrukare av teknisk sprit eller alkoholpreparat eller genom särskilda föreskrifter i enskilda ärenden.

Liksom i dag kan socialstyrelsen i särskilda fall, exempelvis då det inte finns risk för missbruk eller då en teknisk process skulle omöjliggöras eller avsevärt försvåras av denatureringsmedel, föreskriva undantag från huvudregeln om denaturering.

Förbud mot försäljning m.m. i vissa fall

16 §

Teknisk sprit eller alkoholpreparat får inte säljas eller tillhandahållas på annat sätt, om det finns anledning anta att varan är avsedd att användas i berusningssyfte. Inte heller får någon tillhandagå med anskaffande av teknisk sprit eller alkoholpreparat, om det finns anledning till sådant antagande.

Paragrafen motsvarar 7 § LFTA med den ändringen att det inte längre krävs "särskild" anledning till sådant antagande som anges i paragrafen för att den skall bli tillämplig. Försäljningsförbudet gäller all försäljning av teknisk sprit och alkoholpreparat, dvs. även tillståndsfri försäljning.

Oförtullade varor

17 §

I fråga om hantering av oförtullad teknisk sprit och oförtullade alkoholpreparat gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om begränsning i rätten att hantera oförtullade varor.

Paragrafen ersätter 4 § tredje stycket LFTA.

Återkallelse av tillstånd m.m.

18 §

Iakttar den som har tillstånd enligt denna lag inte bestämmelserna i lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, skall socialstyrelsen återkalla tillståndet eller meddela varning.

Paragrafen motsvarar 8 § första stycket LFTA såvitt gäller missförhållanden i samband med införsel eller försäljning av teknisk sprit, införsel av alkoholpreparat samt inköp av teknisk sprit.

19 §

Iakttar den som bedriver försäljning av alkoholpreparat inte bestämmelserna i lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, skall socialstyrelsen meddela varning eller förbjuda fortsatt verksamhet med sådan försäljning.

Förbud enligt första stycket skall meddelas för viss tid, dock längst fem år.

Paragrafen motsvarar 8 § första stycket LFTA såvitt gäller missförhållanden i samband med försäljning av alkoholpreparat.

Efter modell av vad som gäller för näringsförbud enligt konkurslagen har föreskrivits att försäljningsförbud kan avse högst fem år.

20 §

Har tillstånd till införsel, inköp eller försäljning av teknisk sprit återkallats eller har tillståndshavaren avlidit eller försatts i konkurs, skall tillståndshavaren, dödsboet eller konkursboet sälja sitt lager av teknisk sprit till partihandelsbolaget, om inte socialstyrelsen bestämmer annat. Vägrar tillståndshavaren, dödsboet eller konkursboet att sälja sitt lager till partihandelsbolaget, får socialstyrelsen förelägga vite.

Paragrafen, som ersätter 8 § andra stycket och 17 § sista meningen LFTA, innebär en utvidgning av gällande rätt så till vida att även konkursbon åläggs skyldighet att avyttra lager av teknisk sprit. Liksom hittills skall självfallet Vin- & Spritcentralen erlægga ett skäligt pris. Något särskilt stadgande härom har inte ansetts behövt.

Tillsyn

21 §

Socialstyrelsen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag.

I paragrafen, som närmast ersätter 2 § första stycket LFTA, anges att socialstyrelsen svarar för den tillsynsverksamhet som behövs.

22 §

Bokföring i rörelse som avser införsel, inköp eller försäljning av teknisk sprit skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Detsamma gäller rörelse som avser införsel eller tillverkning av alkoholpreparat. Den som driver rörelsen är skyldig att på anfordran av socialstyrelsen förete bokföringen i rörelsen. Han är dessutom skyldig att lämna statistiska uppgifter om verksamheten i enlighet med de föreskrifter regeringen eller, efter regeringens bestämmande, socialstyrelsen meddelar.

Paragrafen, som saknar egentlig motsvarighet i LFTA, ger vissa föreskrifter om hur bokföringen skall vara utformad i dels rörelser som avser införsel, inköp eller försäljning av teknisk sprit, dels rörelser som avser införsel eller tillverkning av alkoholhaltiga preparat. Vidare slås fast att den som bedriver sådan verksamhet har en rapporteringsskyldighet rörande omfattningen av införseln, försäljningen eller inköpen. Närmare föreskrifter om hur skyldigheten skall uppfyllas meddelas av regeringen eller socialstyrelsen.

23 §

Den som bedriver införsel, inköp eller försäljning av teknisk sprit är skyldig att på anfordran av socialstyrelsen lämna tillträde till de lokaler som används i verksamheten, lämna erforderliga varuprover och i övrigt tillhandagå med upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen enligt denna lag. Detsamma gäller rörelse som avser införsel eller tillverkning av alkoholpreparat.

Paragrafen ersätter 2 § andra stycket LFTA.

24 §

Socialstyrelsen får meddela förelägganden som behövs för att utöva tillsyn. Förelägganden får förenas med vite.

Paragrafen ersätter 17 § första meningen LFTA.

Tidpunkt för giltighet av beslut

25 §

Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat föreskrivs.

Paragrafen ersätter 2 § tredje stycket LFTA.

Besvär

26 §

Socialstyrelsens beslut i frågor som avses i 20 och 22-24 §§ får överklagas genom besvär till kammarrätten.

Socialstyrelsens beslut i övriga frågor får överklagas genom besvär hos regeringen.

LFTA innehåller ingen besvärsmöjlighet. Beslut som socialstyrelsen fattat med stöd av lagen överklagas till regeringen, utom såvitt avser beslut om föreläggande av vite, som överklagas till kammarrätten (jfr. 1 § 11 lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål). I förevarande paragraf har besvärsmöjligheterna uttryckligen reglerats.

Ansvar m.m.

27 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer teknisk sprit utan tillstånd eller bryter mot bestämmelserna i 16 § döms för **olovlig försäljning av teknisk alkoholprodukt** till böter eller fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömningen om brottet är grovt skall särskilt beaktas om försäljningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

Paragrafen motsvarar 9 § LFTA. Brottsrubriceringen har dock ändrats något för att täcka in även olovlig försäljning av alkoholpreparat (jfr 16 §).

28 §

Den som i fråga om teknisk sprit eller alkoholpreparat olovligen tar bort denatureringsmedel eller annat ämne som ingår i varan döms för **olovligt förfarande med teknisk alkoholprodukt** till böter eller fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömningen om brottet är grovt skall särskilt beaktas om verksamheten skett i större omfattning eller i syfte att sälja varan.

Paragrafen motsvarar 10 § första stycket LFTA. Straffansvaret har dock utvidgats att gälla inte bara borttagande - helt eller delvis - av denatureringsmedel utan även annat ämne som tillförts alkoholprodukten av t.ex. tekniska skäl. Förekomsten av ett sådant ämne i alkoholprodukten kan nämligen beaktas då gra-

den av denaturering fastställs. Ett borttagande av ämnet kan då medföra att produkten blir otillräckligt denaturerad.

Rening av teknisk sprit som företas med stöd av ett tillstånd till innehav av destillationsapparat enligt 18 § LTD - s.k. återvinning (se avsnitt 3.1) - faller givetvis utanför lagrummets tillämpningsområde.

Även i denna paragraf har brottsrubriceringen justerats.

29 §

Den som säljer eller tillhandagår med anskaffande av teknisk sprit eller alkoholpreparat varifrån denatureringsmedel eller annat ämne som ingår i varan olovligen har tagits bort döms till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller för den som forslar, döljer eller förvarar sådan vara.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om försäljningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning.

Paragrafen ersätter 10 § andra stycket LFTA.

30 §

Bryter den som meddelats tillstånd enligt denna lag mot föreskrift i tillståndet eller använder han teknisk sprit för obehörigt ändamål, döms han till böter, om han inte är förfallen till ansvar enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling. Detsamma gäller den som säljer alkoholpreparat som inte godkänts enligt 11 § första stycket.

Bestämmelsen ersätter 11 § LFTA. Därutöver har, till följd av lagregleringen av det särskilda förfarandet för godkännande av alkoholpreparat, försäljning av icke godkända alkoholpreparat straffbelagts.

31 §

Den som i annat fall än som avses i 27-30 §§ bryter mot bestämmelse i denna lag eller mot föreskrift som meddelats med stöd av lagen döms till böter, högst tusen kronor.

Bestämmelsen ersätter 12 § LFTA.

32 §

För försök till brott som avses i 27-29 §§ döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Har flera medverkat till gärning som avses i 27-29 §§ eller vid försök som avses i första stycket, tillämpas 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken. Den till vilken teknisk sprit eller alkoholpreparat sålts eller annars har anskaffats för personligt bruk är dock fri från ansvar.

Paragrafen ersätter 14 § LFTA.

33 §

Allmänt åtal för brott som avses i 30 och 31 §§ får väckas endast efter medgivande av socialstyrelsen.

Paragrafen ersätter 16 § LFTA.

Förverkande och beslag

34 §

Teknisk sprit och alkoholpreparat som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav skall förklaras förverkat. Detsamma gäller utbyte av brott som angetts nu.

Begår någon brott som avses i 27-30 §§ skall hos honom befintliga förråd av teknisk sprit och alkoholpreparat, kärl och emballage, redskap samt renings- och filtreringsmedel förklaras förverkade. Förverkande av teknisk sprit och alkoholpreparat kan ske även hos den som enligt 32 § andra stycket andra meningen är fri från ansvar.

Om ett förordnande om förverkande skulle vara uppenbart obilligt, får förverkande helt eller delvis efterges.

I paragrafen har tagits in förverkandebestämmelser motsvarande 35 § LTD och 79 § LHD. Den nya lydelsen innebär en viss utvidgning i förhållande till nuvarande förverkanderegler (13 § första stycket LFTA). Möjlighet har också införts att helt eller delvis efterge förverkande.

35 §

Om beslag av teknisk sprit eller alkoholpreparat, som kan antas bli föremål för förverkande enligt 34 §, gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i LFTA, hänvisar beträffande förfarandet vid beslag av teknisk sprit och alkoholpreparat till lagen om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Straffskatt

36 §

Den som gjort sig skyldig till brott enligt 27-30 §§ skall dömas att för teknisk sprit eller alkoholpreparat, varmed han förfarit obehörigen, betala straffskatt med sjuttiofem kronor per liter, dock minst trehundra kronor.

Om ett beslut om straffskatt skulle vara uppenbart obilligt, får straffskatt helt eller delvis efterges.

Paragrafen ersätter 13 § tredje stycket LFTA. Ett minimibelopp för straffskatten har införts liksom en möjlighet att delvis efterge straffskatt.

9.3 Lagen om handel med drycker (LHD)

Utredningens förslag att dels införa ett nytt samlande begrepp (öl) för drycker tillverkade med malt som huvudråämne, dels i 4 § LTD införa klassbeteckningar för öl (se avsnitt 7.1) har föranlett vissa ändringar i LHD. Utredningen har tidigare i betänkandet (SOU 1985:15) Handel med alkoholdrycker och i promemorian (Ds S 1986:4) Partihandel med starköl föreslagit ändringar i LHD. Dessa förslag har beaktats när utredningen nu föreslår ändringar i 1, 11-13, 19, 24, 32, 55, 65 och 76 §§ LHD. Vidare har 6 § ändrats till följd av förslaget till ny lag om handel med teknisk sprit och alkoholpreparat.

Statens offentliga utredningar 1986

Kronologisk förteckning

1. Översyn av rättegångsbalken 2. Högsta domstolen och rättsbildningen. JU.
 2. En treårig yrkesutbildning – riktlinjer. U.
 3. En treårig yrkesutbildning – beskrivningar, förslag. U.
 4. Bostadskommitténs slutbetänkande. Sammanfattning. Bo.
 5. Bostadskommitténs slutbetänkande. Del 1. Bo.
 6. Bostadskommitténs slutbetänkande. Del 2. Bo.
 7. Militära skyddsområden. Fö.
 8. Soliditet och skälighet i försäkringsverksamheten. Fi.
 9. Ny lönegarantilag. A.
 10. Enklare skolförfattningar. Del 1. Sammanfattning, kommittéförslag. U.
 11. Enklare skolförfattningar. Del 2. Motiv m.m. U.
 12. Datorer, sårbarhet, säkerhet. Fö.
 13. Påföljd för brott 1 Lagtext och sammanfattning. Ju.
 14. Påföljd för brott 2 Motiv. Ju.
 15. Påföljd för brott 3 Bilagor. Ju.
 16. Vägar till effektiv energianvändning. I.
 17. Framtid i samverkan Del 1. C.
 18. Framtid i samverkan Del 2. C.
 19. Aktuella socialtjänstfrågor. S.
 20. Barns behov och föräldrars rätt. S.
 21. Barns behov och föräldrars rätt sammanfattning. S.
 22. Riksbanken och riksgäldskontoret. Fi.
 23. Aktiers röstvärde. Ju.
 24. Integritetsskydd i informationssamhället. Ju.
 25. Kontroll av livsmedel. Jo.
 26. Åklagarväsendets lokala organisation. Ju.
 27. Folkets främsta företrädare. Ju.
 28. Folkstyrelsen under krig och krigsfara. Ju.
 29. Fastighetsbildning 4. Förrättningsförande och boendeinflytande m. m. Ju.
 30. Vapenfriutbildningen i framtiden. Fö.
 31. EFU 87. 1.
 32. EFU 87. Bilagedel. 1.
 33. Framtid, huvudbetänkande. Ju.
 34. Framtid, bilagedel. Ju.
 35. Handel med teknisk sprit m. m. S.
-

Statens offentliga utredningar 1986

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Översyn av rättegångsbalken 2. Högsta domstolen och rättsbildningen. [1]
Påföljd för brott 1 Lagtext och sammanfattning [13]
Påföljd för brott 2 Motiv [14]
Påföljd för brott 3 Bilagor [15]
Aktiers röstvärde [23]
Integritetsskydd i informationssamhället [24]
Åklagarväsendets lokala organisation. [26]
Folkets främsta företrädare. [27]
Folkstyrelsen under krig och krigsfara [28]
Fastighetsbildning 4. Förrättningsförfarande och boendeinflytande m. m. [29]
Framtid, huvudbetänkande. [33]
Framtid, bilagedel. [34]

Försvarsdepartementet

Militära skyddsområden. [7]
Datorer, sårbarhet, säkerhet [12]

Socialdepartementet

Allmänna socialtjänstfrågor [19]
Barns behov och föräldrars rätt [20]
Barns behov och föräldrars rätt – sammanfattning [21]
Handel med teknisk sprit m. m. [35]

Finansdepartementet

Soliditet och skälighet i försäkringsverksamheten. [8]
Riksbanken och riksgäldskontoret [22]

Utbildningsdepartementet

En treårig yrkesutbildning – riktlinjer. [2]
En treårig yrkesutbildning – beskrivningar, förslag. [3]
Enklare skolförfattningar. Del 1. Sammanfattning, författningsförslag. [10]
Enklare skolförfattningar. Del 2. Motiv m.m [11]

Jordbruksdepartementet

Kontroll av livsmedel [25]

Arbetsmarknadsdepartementet

Ny lönegarantilag. [9]

Civildepartementet

Framtid i samverkan Del 1 [17]
Framtid i samverkan Del 2 [18]

Bostadsdepartementet

Bostadskommitténs slutbetänkande. Sammanfattning. [4]
Bostadskommitténs slutbetänkande. Del 1. [5]
Bostadskommitténs slutbetänkande. Del 2. [6]

Industridepartementet

Vägar till effektiv energianvändning. [16]
EFU 87. [31]
EFU 87. Bilagedel. [32]

